

Брюксел, 22.11.2017г.
COM(2017) 674 final

**ПРОЕКТ НА СЪВМЕСТЕН ДОКЛАД ЗА ЗАЕТОСТТА
НА КОМИСИЯТА И НА СЪВЕТА**

**придружаващ съобщението на Комисията
относно годишния обзор на растежа за 2018 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР.....	2
ОСНОВНИ ПОСЛАНИЯ.....	3
1. ПРЕГЛЕД НА ТЕНДЕНЦИИТЕ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА НА ПАЗАРА НА ТРУДА И В СОЦИАЛНАТА СФЕРА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ.....	13
1.1 Тенденции на пазара на труда	13
1.2 Социални тенденции.....	18
2. ОБЩ ПОГЛЕД ВЪРХУ НАБОРА ОТ СОЦИАЛНИ ПОКАЗАТЕЛИ	22
2.1 Тълкуване на набора от показатели	22
2.2 Данни, изведени от набора от социални показатели	25
3. ЗАЕТОСТ И СОЦИАЛНИ РЕФОРМИ — РЕЗУЛТАТИ И ДЕЙСТВИЯ НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ	31
3.1 Насока 5: Насърчаване на търсенето на работна ръка	31
3.1.1 Основни показатели	32
3.1.2 Ответни мерки на политиката	42
3.2 Насока 6: Подобряване на предлагането на работна ръка, уменията и компетентностите	48
3.2.1 Основни показатели	48
3.2.2 Ответни мерки на политиката	69
3.3 Насока 7: Подобряване на функционирането на пазарите на труда.....	91
3.3.1 Основни показатели	91
3.3.2 Ответни мерки на политиката	104
3.4 Стимулиране на социалното приобщаване, борба с бедността и насърчаване на равните възможности	115
3.4.1. Основни показатели	115
3.4.2. Ответни мерки на политиката	131
ПРИЛОЖЕНИЯ.....	137

ПРЕДГОВОР

Изготвянето на съвместния доклад за заетостта (СДЗ) е възложено с член 148 от Договора за функционирането на ЕС (ДФЕС). Той е част от есенния пакет, включващ годишния обзор на растежа (ГОР), с който се открива цикълът на европейския семестър. Съвместният доклад за заетостта представя годишен преглед на основните тенденции в заетостта и социалната сфера в Европа, както и извършените реформи в държавите членки в съответствие с насоките за политиките за заетост на държавите членки¹. Докладването относно тези реформи следва структурата на насоките: насърчаване на търсенето на работна ръка (насока 5), усъвършенстване на предлагането на работна ръка, на уменията и на компетентностите (насока 6), подобряване на функционирането на пазара на труда (насока 7) и стимулиране на социалното приобщаване, борба с бедността и насърчаване на равните възможности (насока 8).

Освен това в Съвместния доклад за заетостта за 2018 г. се наблюдава изпълнението от страна на държавите членки във връзка с европейския стълб на социалните права. В стълба, подписан като междуинституционална прокламация от Европейския парламент, Съвета и Комисията на 17 ноември 2017 г., се определят принципи и права в три области: i) равни възможности и достъп до пазара на труда, ii) справедливи условия на труд и iii) социална закрила и приобщаване. Мониторингът на напредъка в тези области е подкрепен по-специално от подробен анализ на набора от социални показатели, придружаващ стълба.

Съвместният доклад за заетостта е структуриран, както следва: встъпителна глава (глава 1), в която се докладва за основните тенденции на пазара на труда и в социалната сфера в Европейския съюз, за да се опише ситуацията. В глава 2 се представят основните резултати от анализа на набора от социални показатели, свързани с европейския стълб на социалните права. В глава 3 се предоставя подробно описание по държави на ключовите показатели (включително на набора от социални показатели) и политиките, прилагани от държавите членки в отговор на насоките за политиките за заетост.

---

¹ Заедно с проекта на съвместен доклад за заетостта, Комисията прие предложение за преразгледани насоки в областта на заетостта (COM(2017) 677).

ОСНОВНИ ПОСЛАНИЯ

В анализа в доклада се очертават следните ключови послания:

Икономическият растеж, който вече е достигнат от всички държави членки, е придружен от постоянно подобряване на пазара на труда и социалното положение. Средно за ЕС 11 от 14-те показателя в набора от социални показатели за мониторинг на напредъка по отношение на европейския стълб на социалните права отбелязаха подобрене през последната година. От останалите три два останаха като цяло непроменени и само един (въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността) леко се влоши, макар и с много различни модели на равнището на отделните държави. Като цяло тези доказателства показват текущия напредък по отношение на трите глави на стълба, подкрепени от стабилното възстановяване и от неотдавнашните усилия за реформи. При все това за повечето държави членки са установени предизвикателства относно конкретни принципи на стълба, както е подчертано в текста на доклада. Те ще подлежат на задълбочен анализ също и в докладите по държави относно европейския семестър.

Създаването на работни места се повиши, а заетостта продължава да се развива със стабилен темп. През второто тримесечие на 2017 г. около 235,4 милиона души са били ангажирани с трудова дейност в ЕС (156 милиона в еврозоната), което е най-високото равнище, отбелязано досега. Заетостта надхвърля с 1,7 % достигнатото си през 2008 г. най-високо равнище от преди кризата . В сравнение с най-ниското равнище в средата на 2013 г. в ЕС вече работят 11 милиона души. При сегашния темп и с равнище на заетост от 72,2 % през второто тримесечие на 2017 г. целта на стратегията „Европа 2020“ за равнище на заетост от 75 % може да е постижима.

Основните показатели на пазара на труда повсеместно се подобриха. Коефициентът на безработицата продължи спада, наблюдаван от средата на 2013 г. През август 2017 г. той спадна на 7,6 % в ЕС (и 9,1 % в еврозоната) — най-ниското равнище в ЕС от декември 2008 г. (февруари 2009 г. в еврозоната), като достигна най-ниското си равнище от 6,8 % през март 2008 г. Младежката безработица и дълготрайната безработица също продължиха да намаляват със стабилен темп.

Равнищата на активност, които никога не спаднаха по време на цялата криза, продължават да нарастват в почти всички държави членки.

Въпреки че всички държави членки показват подобрения, могат да се наблюдават много съществени различия. Коефициентът на безработица варира от 3,1 % в Чешката република и 3,8 % в Германия до 17,3 % в Испания и 21,6 % в Гърция (второ тримесечие на 2017 г. (Т2). Равнището на заетост варира от 57,7 % в Гърция и 62,1 % в Италия до 79,3 % в Германия и 82 % в Швеция (второ тримесечие на 2017 г.). В много държави членки равнището на заетост все още не е напълно възстановено от кризата и има още какво да се направи, за да се постигнат националните цели на стратегията „Европа 2020“.

Непълното използване на работната сила намалява, но остава значително дори в държави, където безработицата е ниска. По време на процеса на възстановяване общият брой на отработените часове се увеличи значително по-бавно от равнищата на заетост. Важното е, че отработените часове на наето лице продължават да бъдат стабилни — около 3 % под равнището отпреди кризата. Освен това заетостта на (принудителното) непълно работно време остава висока, въпреки че заетостта на пълно работно време се е увеличила през 2016 г. Докато възстановяването стимулира създаването както на постоянни, така и на временни работни места, делът на наетите лица на срочни трудови договори остава стабилен (около 14 %) в ЕС. Съчетанието от голям дял на срочните договори и нисък процент на преход към заетост на постоянни работни места показва сегментирането на пазара на труда в редица държави членки. Самостоятелната заетост само слабо се е увеличила (с 0,3 %) през 2016 г., като по-бързо увеличение се отбелязва сред самостоятелно заетите лица, които нямат наети лица.

Независимо от подобренията на пазара на труда, ръстът на работните заплати остава слаб в повечето държави. Общата слаба динамика на възнагражденията може да се обясни с оставащия застой на пазара на труда, слабия ръст на производителността и ниските инфлационни очаквания. Освен това в периода 2014—2016 г. ръстът на реалните работни заплати изостана от ръста на производителността. Това е дългосрочна тенденция: в ЕС от 2000 г. до 2016 г.

реалната производителност на заето лице е нараснала с 14,3 %, докато реалното възнаграждение на наето лице е нараснало с 10,2 %.

Няколко държави членки предприеха стъпки за подобряване на предсказуемостта на системата за определяне на работните заплати с участието на социалните партньори. Те направиха промени, за да подобрят реагирането на системата за определяне на заплатите към икономическите условия. Също така, процесите, които определят развитието на минималните заплати, са част от това развитие. Важно е заплатите да се определят по предвидим начин, като се осигурява приличен стандарт на живот и се защита автономията на социалните партньори. По-специално, минималните заплати следва да се коригират чрез прозрачна система с двойната цел да се предотврати бедността сред работещите, като същевременно се гарантира достъп до заетост и стимули за търсене на работа. Средносрочната реакция на развитието на производителността е важна в този контекст.

В съответствие с възхода на пазара на труда има общо подобрене във финансовото състояние на домакинствата. Разполагаемият доход на домакинствата продължава да нараства със стабилен темп. Сега той достигна върховата си стойност за ЕС от 2009 г. . Създаването на повече работни места и произтичащото от това увеличение на трудовия доход бяха основните причини за наблюдаваното увеличение. Подобрения могат да се видят в почти всички държави членки. В редица държави членки располагаемият доход на домакинствата обаче все още не е достигнал равнищата преди кризата.

Увеличаването на участието на пазара на труда, равнищата на заетост и производителността е наложително с оглед на демографските промени. Постоянното застаряване на нашите общества предполага по-голям натиск върху младите поколения — същите поколения, които имат и по-труден достъп до стабилни и качествени работни места, — за да се гарантират достатъчни приходи за пенсионните системи и да се гарантира тяхната устойчивост. В същото време то прави по-дългия трудов живот необходимост и оказва натиск върху пенсионните обезщетения в бъдеще. В по-широк смисъл съществува риска то да засегне „социалния договор“ между поколенията и евентуално да предизвика разделение между тях и да постави под въпрос справедливостта в отношенията им. Ето защо от съществено

значение в настоящия момент е да се увеличат равнището на заетост, участието и производителността с цел да се ограничат тези въздействия.

Ръстът на заетостта, който беше постигнат наскоро, не беше разпределен равномерно между различните групи от населението. Разликите в равнищата на заетост при нискоквалифицираните и висококвалифицираните работници е голяма (31 процентни пункта), което подчертава необходимостта да се инвестира в умения, за да се отговори по-добре на променящите се потребности на пазара на труда. Що се отнася до завръщането към образование и обучение, между държавите членки все още съществуват значителни различия, което показва потенциалните ползи от по-нататъшни реформи. Въпреки възстановяването, равнището на заетост на младите хора е с почти 4 процентни пункта под това отпреди кризата. Равнището на заетост на мигрантите (лицата, родени извън ЕС) също се възстановява по-бавно, отколкото за останалите групи, и все още не е достигнало нивото отпреди кризата. Освен това хората с увреждания имат по-малък шанс да бъдат наети, отколкото тези без увреждания, въпреки че положението им се е подобрило. Добрата новина е, че равнището на заетост на жените и по-възрастните работници продължава да расте, но и пред двете групи все още има значителни предизвикателства.

Въпреки че равнището на заетост на жените отбелязва нови рекордно високи стойности, жените продължават да са слабо представени на пазара на труда и са изправени пред значителни разлики в заплащането. Жените обикновено постигат по-високи резултати от мъжете от гледна точка на постигнатото образователно ниво, но равнището на заетостта при тях все още е с 11 процентни пункта по-ниско от това при мъжете, въпреки че постоянно се увеличава. И тук обаче различията в рамките на ЕС са големи. Разликата в заетостта е особено висока при майките и жените, които са ангажирани с полагането на грижи. Това се усложнява от финансовите демотивиращи фактори, с които се сблъскват жените, когато навлизат на пазара на труда или желаят да работят повече. В ЕС продължава да съществува устойчива, макар и намаляваща разлика в заплащането между жените и мъжете, като през 2015 г. средното брутно почасово възнаграждение на наетите мъже е с около 16 % по-високо от това на наетите жени. Тази разлика се дължи до голяма степен на недостатъчната представеност на жените в добре платени

сектори и професии, включително на позиции, натоварени с управлението и надзора, което отразява до известна степен дискриминацията на пазара на труда. В същото време жените са по-склонни да си вземат отпуск, за да се грижат за зависими членове на семейството или роднини.

Освен това съчетанието между повече работа на непълно работно време и по-кратко и по-непоследователно кариерно развитие често води до по-ниски пенсии за жените. Това показва, че е необходимо всеобхватно включване на съображенията за равновесие между професионалния и личния живот в процеса на разработване на политиките. Някои държави членки предприемат по-нататъшни действия, за да осигурят достъп до качествени грижи за деца и други грижи на достъпни цени, отпуск и гъвкаво работно време, и да намалят демотивиращите фактори за започване на работа, заложили в данъчните и осигурителните системи (особено за втория работещ член на домакинството). Тези действия, съчетани с прилагането на антидискриминационни практики, играят ключова роля за равното третиране на жените. На свой ред те подкрепят социалния напредък, насърчават равните възможности и намаляват неравенството и бедността, като ползите обхващат различните поколения в съответствие с целите на социалния стълб.

По-възрастните работници остават все по-дълго на пазара на труда. След кризата равнището на заетост при тях се увеличи във всички възрастови групи над 55 години (но с големи различия между държавите членки) и продължава да нараства. Последната вълна пенсионни реформи, която доведе до увеличение на възрастта за пенсиониране в повечето държави членки, както и наличието на по-гъвкави работни условия, са сред движещите фактори на тази тенденция. Въпреки това наличието на подходящи политики за равновесие между професионалния и личния живот и подкрепата в областта на управлението на застаряването, включително модернизирани на работната среда, са от решаващо значение за подпомагането на този процес. В това отношение някои държави насърчават по-дългия трудов живот, като създават възможност за по-гъвкав преход към пенсиониране и за съчетаване на доходите от пенсия и труд.

Справянето с проблема с младежката и дълготрайната безработица продължава да бъде приоритет. Въпреки че постоянно намалява, младежката безработица е все

още 17 % (за второто тримесечие на 2017 г.) и е ключово предизвикателство в редица държави. Същото важи и за дела на хората, незаети с работа, учене или обучение (NEET). Дълготрайната безработица остава много висока в някои държави членки и представлява почти 50 % от общата безработица. По-голямата продължителност на безработицата предполага обезценяване на уменията, слаба връзка с пазара на труда, а в крайна сметка и висок риск от бедност и социално изключване. Освен това крие риска цикличната безработица да се превърне в структурна, което води до отрицателни последици върху потенциалния растеж. Действията, които държавите членки предприеха в съответствие с препоръката на Съвета от февруари 2016 г. относно интеграцията на дълготрайно безработните, и гаранцията за младежта, могат да се превърнат в основни фактори за постигане на подобрение.

Гарантирането на достъп до качествено и приобщаващо образование и подобряването на инвестициите в националните образователни системи и умения са от ключово значение за ангажираността и активността на гражданите и за улесняване на навлизането и движението в рамките на пазара на труда. Ако този темп на напредък се запази, Европа е на път да постигне целите за 2020 г. както по отношение на преждевременното напускане на училище, така и по отношение на броя на завършващите висше образование. Държавите членки предприемат действия за модернизиране на своите образователни системи, по-специално с оглед на предотвратяването на преждевременното напускане на училище и справянето с ниската степен на владение на основни умения, особено чрез преодоляване на разликите по отношение на образованието на учащите в неравностойно положение. В някои случаи бяха предприети конкретни мерки за насърчаване на интеграцията на мигрантите в образованието. Подобряването на пригодността на висшето образование за пазара на труда също заема челно място в дневния ред. В съответствие с новата програма за умения за Европа, в много държави заработиха национални коалиции за цифрови умения и търсене на работа с цел насърчаване на инвестициите в цифрови умения. С честата подкрепа на социалните партньори и други заинтересовани страни държавите членки продължават да подобряват качеството на професионалното образование и обучение, чиракуването и механизмите за валидиране на придобити извън официалната система умения.

Доброто функциониране на пазара на труда, създаването на качествени работни места, насърчаването на предприемачеството и по-активното участие на пазара на труда могат да бъдат подкрепяни чрез правилно съчетаване на гъвкавост и сигурност както на работното място, така и по време на преходи. Насърчаването на създаването на работни места на постоянен договор, гаранциите, че временните договори представляват трамплин, а не задънена улица, облекчаването на преходите между работни места и предоставянето на възможности за предприемачите да се развиват са ключови цели. Държавите членки предприемат стъпки за постигането на балансирана политическа реакция в тази област, по-специално като внасят повече яснота и предсказуемост в законодателната рамка в областта на уволненията и като признават необходимостта от ефективни системи за социална закрила, адаптирани към по-разнообразни потребности и обстоятелства, и по-специално към нови форми на работа. Въпреки това степента на покритие и адекватност на помощите за безработица и други обезщетения и услуги се различава значително в различните държави членки. В този контекст ефективните активни политики по заетостта, които позволяват плавен преход между различни работни места, изглеждат много важни за справянето с предизвикателствата, свързани с глобализацията и цифровите промени.

Успоредно с икономическото възстановяване и възстановяването на пазара на труда през 2016 г. делът на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, продължи да намалява през 2016 г. и достигна нивото си от 2008 г. Намаляването се дължи преди всичко на спад в дела на домакинствата с нисък интензитет на икономическа активност и на по-ниски равнища на материални лишения, докато делът на изложените на риск от (финансова) бедност се стабилизира. Макар да намалява, общият брой на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, остава много висок — 118 милиона души, или 23,5 % от общия брой на населението през 2016 г., което е далеч от заложените в стратегията „Европа 2020“ цели в областта на бедността и социалното изключване.

Неравенството по отношение на доходите в ЕС леко намаля след увеличението вследствие на кризата. През 2016 г. разполагаемият доход на най-богатите 20 % от населението е около пет пъти по-висок от този на най-бедните 20 %, с големи

различия между отделните държави (и ръст на неравенството в някои от тях). Трайното запазване на относително големи неравенства в доходите, които често са свързани с неравностойни възможности за достъп до образование, обучение и социална закрила и отразяват слабите резултати на пазара на труда, поражда загриженост за справедливостта, социалното приобщаване и устойчивия растеж.

Държавите членки продължават да модернизират системите за социална закрила, като подобряват обхвата и адекватността на обезщетенията и услугите, по-специално за нестандартните работници, и активно насърчават участието на пазара на труда. В съответствие с принципите на европейския стълб на социалните права някои държави членки разшириха възможностите за включване в схемите за социално осигуряване (включително родителски отпуск, обезщетения за безработица и обезщетения за болест), като ги предоставиха и на самостоятелно заетите лица и работещите на свободна практика, които преди това оставаха извън техния обхват. За пръв път в две държави — Гърция и Италия — бяха въведени мерки за подкрепа на минималния доход на национално равнище. Предприемат се и действия за засилване на активността на получателите на помощи, например чрез въвеждане на задължително изискване за участие в активни политики по заетост и/или чрез подобряване на индивидуализираните услуги. В тази връзка е важно да се гарантира ефективен достъп на всички работещи, включително самостоятелно заетите лица, до схемите за социална закрила, както и да се подобри координацията между службите в областта на заетостта и социалните услуги, включително чрез въвеждане на обслужване на едно гише, с цел по-правилното им насочване към нуждаещите се лица и подкрепа на интеграцията им (повторната им интеграция) на пазара на труда с качествени услуги.

Данъчните и осигурителните системи играят важна роля за намаляване на въздействието върху бедността и неравенството, но през 2016 г. измереното въздействие на социалните трансфери (с изключение на пенсиите) върху риска от бедност все още продължи да отбелязва слаб спад. Това развитие, при което все още не се отчитат последните реформи за повишаване на социалната сигурност, прикрива разлики в тенденциите на национално равнище. По-специално, то може да отразява промените в адекватността и покритието на обезщетенията, липсата на

индексация (в контекста на общо увеличаване на доходите), както и промените в състава на домакинствата (и свързаните с тях характеристики на лицата, изложени на риск от бедност). С цел преодоляване на неравенствата и намаляване на бедността, включително чрез прекъсване на предаването им от поколение на поколение, държавите членки могат да предприемат по-нататъшни действия в различни области, в това число чрез подобряване на структурата на данъчните и осигурителните системи, насърчаване на равните възможности в образованието и обучението, гарантиране на достъп до качествено здравеопазване и насърчаване на равенството между половете, наред с другото.

Запазването на адекватността на пенсиите при едновременно гарантиране на финансовата устойчивост на системите за социална сигурност продължава да е приоритет. Най-новите реформи често включват мерки за подобряване на адекватността, особено на по-ниските пенсии. По-специално редица държави предприеха мерки за повишаване на минималните пенсии или намаляване на данъчната тежест върху по-ниските доходи от пенсии. Укрепването на допълнителните пенсии и на други форми на пенсионни спестявания също би могло да изиграе положителна роля за подобряването на адекватността в някои държави членки. В контекста на демографските промени следва да се избягват пенсионни реформи, които могат да доведат до по-ранно напускане на пазара на труда и по този начин да застрашат устойчивостта и адекватността на пенсиите. В тази връзка и с оглед на устойчивата разлика в пенсиите между мъжете и жените и увеличения риск от бедност за възрастните жени, мерките, гарантиращи изравняването на възрастта за пенсиониране за двата пола, са от съществено значение за някои държави членки.

Равният и своевременен достъп до качествени здравни и дългосрочни грижи, както и ефективното насърчаване на постигането на добро здраве и профилактиката на заболяванията, са от ключово значение за насърчаване на доброто здравословно състояние и активността на населението, както и за постигането на икономически просперитет. В редица държави членки бяха приложени реформи в областта на здравеопазването с цел да се насърчи предоставянето и достъпа до ефективни услуги за първична медицинска помощ, да се застъпи при първичната помощ насърчаването на постигането на добро здраве и

профилактиката на заболяванията; да се рационализира и да се увеличи устойчивостта на специализираната и болничната помощ; и да се подобри достъпът до лекарства на достъпни цени, използвани по разходно-ефективен начин, в съответствие с компетентността на държавите членки. Някои държави членки предприемат стъпки за подобряване на ефективността и качеството на дългосрочните грижи. Това следва да насърчи социалното изключване и да намали пречките пред участието на пазара на труда на лицата, полагащи грижи в семейството, особено жените.

Добре функциониращият социален диалог е от ключово значение за постигането на социална справедливост при едновременно гарантиране на икономическата ефективност. Социалният диалог играе централна роля за укрепване на социалните права и за засилване на устойчивия и приобщаващ растеж. Степента и въздействието на участието на социалните партньори в разработването и осъществяването на съответните реформи варират значително между държавите от ЕС. Това до голяма степен се дължи на разнообразието от практики и институционални условия в различните държави членки и на различния капацитет и принос на социалните партньори. Тъй като няма един единствен модел, който служи като отправна точка, важно е социалните партньори да участват активно на всички етапи на изготвянето и прилагането на политиките в съответствие с европейския стълб на социалните права.

1. ПРЕГЛЕД НА ТЕНДЕНЦИИТЕ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА НА ПАЗАРА НА ТРУДА И В СОЦИАЛНАТА СФЕРА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

В настоящия раздел е представен преглед на тенденциите и предизвикателствата на пазара на труда и в социалната сфера в Европейския съюз, като е предоставен подробен анализ на основните трудови и социални области на политиката.

1.1 Тенденции на пазара на труда

Условията на пазара на труда в Европейския съюз се подобриха значително през 2016 г. и през първата половина на 2017 г., като в същото време беше постигнат значителен напредък към постигането на заложената в стратегията „Европа 2020“ цел за равнището на заетост. Равнището на заетост (20—64 години) отбеляза най-голямото си увеличение след кризата с 1 процентен пункт, като през 2016 г. достигна 71,1 %. През първата половина на 2017 г. то продължи да нараства, като през второто тримесечие на годината достигна 72,2 %², което е най-високото равнище, достигано досега в ЕС. Същевременно през второто тримесечие на 2017 г. броят на заетите лица достигна 235,4 милиона, или 3,5 милиона работни места повече отпреди година. Ако равнището на заетост продължи да се увеличава с този темп, целта за равнище на заетост от 75 %, заложена в стратегията „Европа 2020“, би била напълно достижима. Ситуацията се подобри съществено и в еврозоната, където през второто тримесечие на 2017 г. равнището на заетост достигна най-високото си ниво от 70,9 %. Възстановяването на заетостта е подкрепено от постоянно нарастване на участието на пазара на труда, като през второто тримесечие на 2017 г. равнището на активност (15—64 години) достигна рекордните 73,4 % (73 % в еврозоната).

Непрекъснатият ръст на заетостта се изрази в постоянен спад на коефициента на безработица (15—74 години), който достигна 7,7 % през второто тримесечие на 2017 г. (9,2 % в еврозоната), доближавайки се бавно до равнищата отпреди кризата. Още по-положително е, че в пазара на труда се включват повече хора, които преди това са били

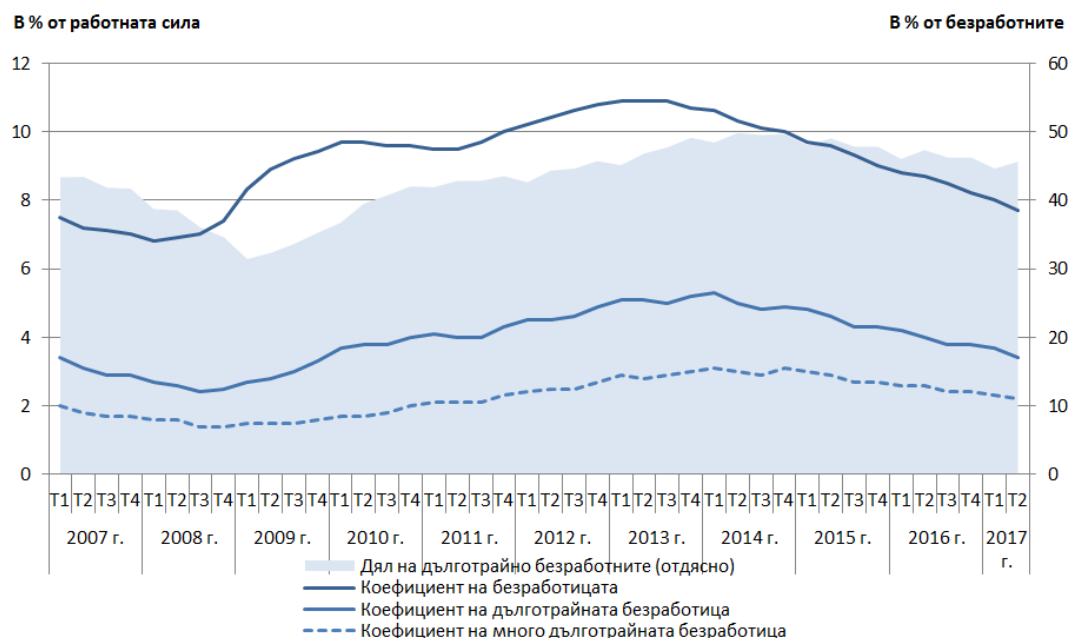
---

² В целия раздел са използвани сезонно коригирани тримесечни стойности [lfsi_emp_q].

неактивни, като се увеличи размерът на работната сила (включително повече търсещи работа лица).

Младежката и дълготрайната безработица бързо намаляват. Макар и все още висок (особено в някои държави членки), коефициентът на младежката безработица спадна с почти 2 процентни пункта спрямо същия период на предходната година и през второто тримесечие на 2017 г. достигна 17 % (19,1 % в еврозоната). Сега той е с около 7 процентни пункта под върховата си стойност от 23,9 %, достигната през първото тримесечие на 2013 г. Коефициентът на дълготрайна безработица (т.е. лица, които са били без работа повече от 12 месеца като дял от активното население) следва подобна тенденция, като намалява с 0,6 процентни пункта спрямо същия период на предходната година, достигайки 3,4 % през второто тримесечие на 2017 г. (4,7 % в еврозоната). Делът на дълготрайно безработните от общия брой безработни също спада, но остава висок — в размер на 45,6 % (49,7 % в еврозоната), като в някои държави членки надхвърля 50 %. Освен това коефициентът на много дълготрайно безработните (отчитащ лицата, които са били без работа повече от 24 месеца) отбелязва само лек спад, с което рискът той да бъде запазен се увеличава.

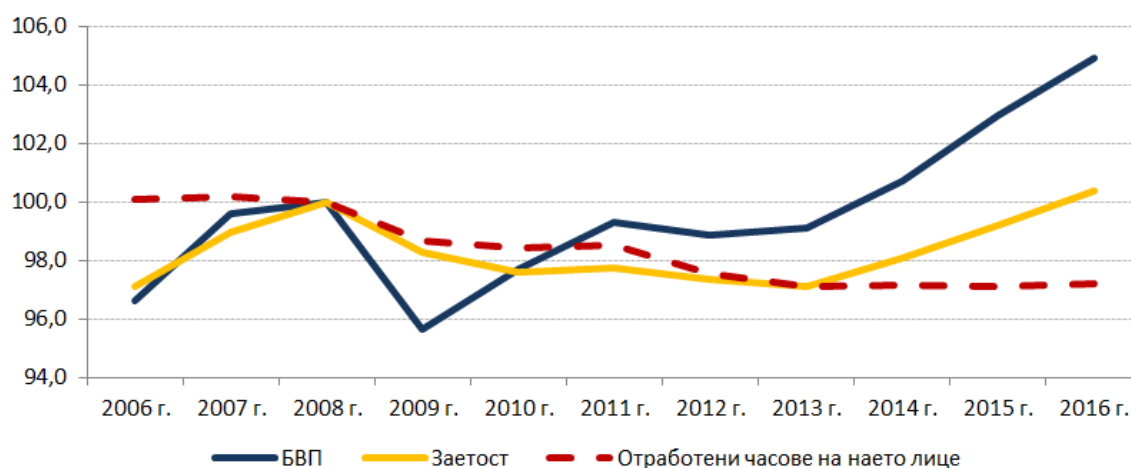
Фигура 1: Коефициент на безработица и коефициент на дълготрайна безработица и техният дял в ЕС

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“.

Възстановяването на заетостта и спадът на безработицата бяха изненадващо големи предвид стабилния, но умерен растеж на БВП³. През последните две години тази тенденция се очерта ясно както в ЕС, така и в еврозоната. Въпреки това умереният растеж при отработените часове на наето лице е знак за съществуването на известно изоставане на пазара на труда, тъй като стойностите са с около 3 % под равнището отпреди кризата в ЕС (фигура 2) и с около 4 % в еврозоната. Увеличаването на работата на непълно работно време и, в по-малка степен, намаляването на работните часове при заетите на пълно работно време допринесоха за това развитие. Въпреки това, през 2016 г. заетостта на пълно работно време нарасна по-бързо от заетостта на непълно работно време (както е показано по-долу в този раздел).

Фигура 2: Ръст на реалния БВП, заетостта и отработените часове на наето лице в ЕС (кумулятивна промяна — показател за 2008 г. = 100)

Източник: Евростат, национални сметки (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“).

Ръстът на заетостта беше по-голям при по-възрастните работници. Както е показано на фигура 3, най-големият ръст по отношение на стойностите на заетостта в ЕС — 4,6 % през 2016 г. е регистриран при по-възрастните работници (на възраст 55—64 години). Това допринася за непрекъснатото нарастване на равнището на заетост в

³ За подробности вижте „Заетост и социално развитие в Европа“, годишен преглед за 2017 г. (стр. 22) и „Развитие на пазара на труда и в областта на заплащането в Европа“, годишен преглед за 2017 г. (стр. 10 и 19).

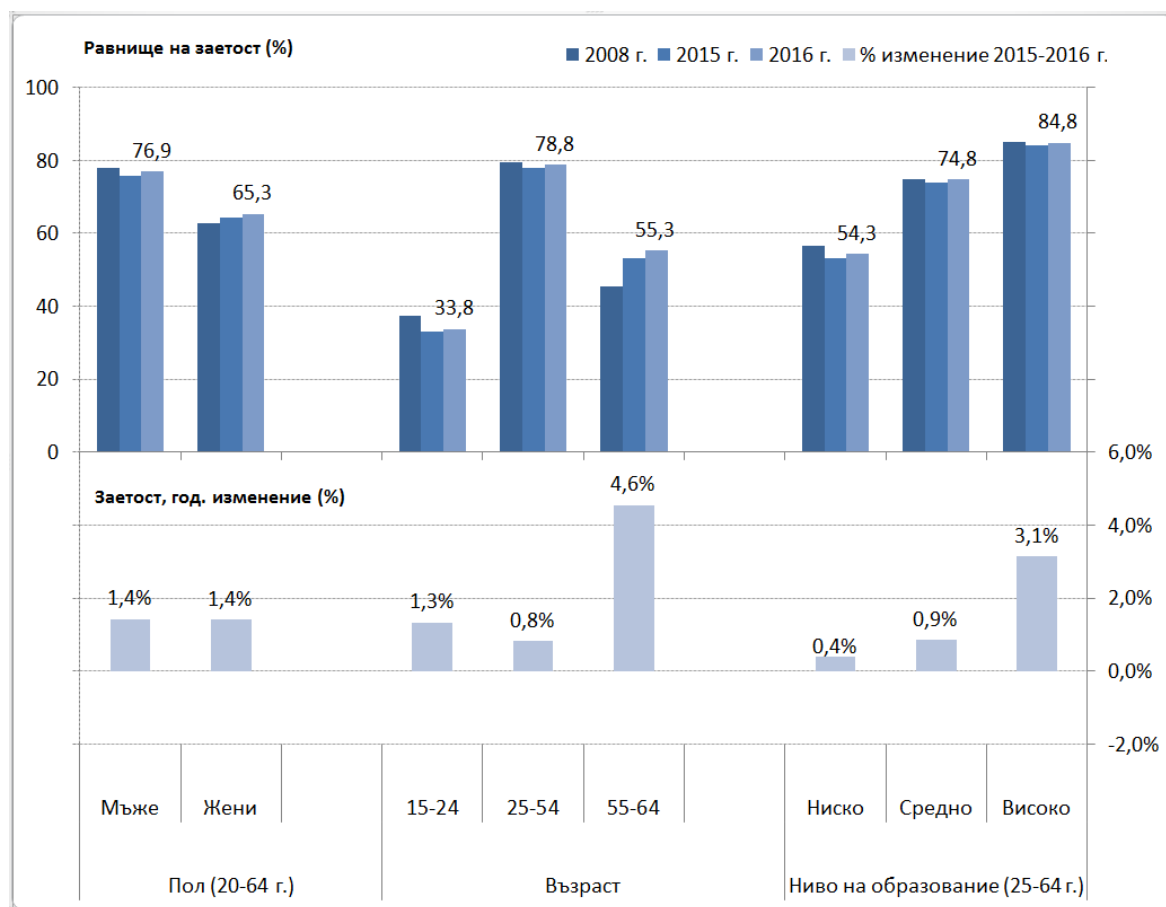
тази група в периода след кризата — от 45,5 % през 2008 г. до 55,3 % през 2016 г., и за съответния ръст на активността (до 59,1 % през 2016 г.). Тенденцията отразява текущите реформи на националните пенсионни системи с оглед на подобряването на тяхната устойчивост и увеличаването на предлагането на работна ръка в контекста на демографските промени (включително увеличаването на продължителността на живота). Както и през 2015 г., ръстът на заетостта е сравнително по-слаб при младите работници (на възраст между 15 и 24 г.) и работниците от основната възрастова група (на възраст между 25 и 54 г.), макар да е по-бърз за първата група (1,3 % спрямо 0,8 %). С оглед на стабилното равнище на активност (41,5 % както през 2015 г., така и през 2016 г.) устойчивото създаване на нови работни места сред младите хора допринесе за намаляването на младежката безработица. Както и през 2015 г., ръстът на заетостта при двата пола е сравним. Заетостта както при мъжете, така и при жените се увеличи с 1,4 % в сравнение с 2016 г. Това означава, че въпреки че равнището на заетост се е увеличило и при двете групи (с 1 процентен пункт до съответно 76,9 % и 65,3 %), разликата в заетостта между половете продължава да съществува.

Макар да нараства във всички нива на образование, заетостта отбелязва най-голям ръст при високообразованите работници. И наистина, през 2016 г. броят на заетите с висше образование се увеличи с 3,1 % (във възрастова група 25—64 години). При средно- (т.е. хората с гимназиално образование) и нискоквалифицираните (с прогимназиален етап на средното образование или по-ниска степен на образование) работници се наблюдава относително по-нисък ръст, съответно с 0,4 % и 0,9 %⁴. Подробни тенденции по държави членки са представени в следващите раздели на доклада.

---

⁴ Въпреки това равнището на заетост на нискоквалифицираните работници се увеличи повече от пропорционално (с 1,1 процентни пункта) предвид намаляването на броя на хората на възраст между 25 и 64 години, завършили прогимназиален етап на средното образование или по-ниска степен на образование.

Фигура 3: Равнища на заетост и растеж на заетостта в различните групи в ЕС

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“.

Възстановяването насърчава създаването както на постоянни, така и на временни работни места, с нарастващи възможности за работа на пълно работно време. В абсолютно изражение увеличението на броя на наетите на постоянни договори през 2016 г. надвишава броя на наетите на временни договори (2,7 милиона спрямо 0,6 милиона), въпреки че в проценти увеличението е по-голямо при последните. Делът на временно наетите лица от общия брой на наетите лица се стабилизира на равнище от 14,2 % (повече подробности в раздел 3.3.1). Самостоятелната заетост само слабо се е увеличила (с 0,3 %) през 2016 г., като по-бързото увеличение е сред самостоятелно заетите лица, които нямат наети лица (повече подробности в раздел 3.1.1). Както беше споменато по-рано в настоящата глава, от началото на кризата броят на работещите на непълно работно време значително се е увеличил (с около 11 % в сравнение с 2008 г.), докато заетостта на пълно работно време е спаднала (с 2 %). Въпреки това тази тенденция е на път да се промени, тъй като през 2016 г. пропорционално бяха създадени повече работни места на пълно, отколкото на непълно

работно време (това се е случвало само веднъж от 2008 г. насам — през 2014 г.). Освен това през 2016 г. делът на принудително заетите на непълно работно време намаля от 29,1 % на 27,7 %. В крак с тенденцията от последните години повече работни места бяха създадени при услугите (+ 1,7 %). Промислеността и строителството също отбелязаха добър ръст (и двата сектора с + 1 %). В строителството ръстът на заетостта показва положителен знак за първи път от 2008 г. насам, въпреки че в сравнение със споменатата година заетите в сектора все още са с 18 % по-малко. Работните места в селското стопанство продължиха да намаляват с 4 % през 2016 г., следвайки дългосрочна тенденция.

1.2 Социални тенденции

Подобряването на условията на пазара на труда доведе до общо подобряване на финансовото състояние на домакинствата. През 2016 г. реалният брутен располагаем доход на домакинствата (БРДД), който измерва пазарния доход на домакинствата, коригиран с данъчните и социалните трансфери, се увеличи за трета поредна година и достигна предишната върхова стойност от 2009 г.⁵ През 2016 г. тримесечните данни показват стабилно увеличение от около 2 % на годишна база. През първото тримесечие на 2017 г. ръстът продължи, макар и с по-слаби темпове⁶. Ръстът в последно време се дължи на по-високите доходи от труд, като възнагражденията на самостоятелно заетите лица и особено на наетите лица нарастват със стабилен темп. Най-често това отразява по-високите равнища на заетост и в по-малка степен увеличението на заплатите. Увеличението на социалните обезщетения също повиши располагаемия доход на домакинствата, но през втората половина на 2016 г. техният принос за общия ръст на БРДД е намалял. Доходите от собственост и доходите от други източници останаха стабилни през изминалите години, като по-високите осигурителни и данъчни вноски оказаха отрицателен ефект върху ръста на БРДД.

Подобряването на състоянието на доходите на домакинствата доведе до намаление на броя на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ⁷). През

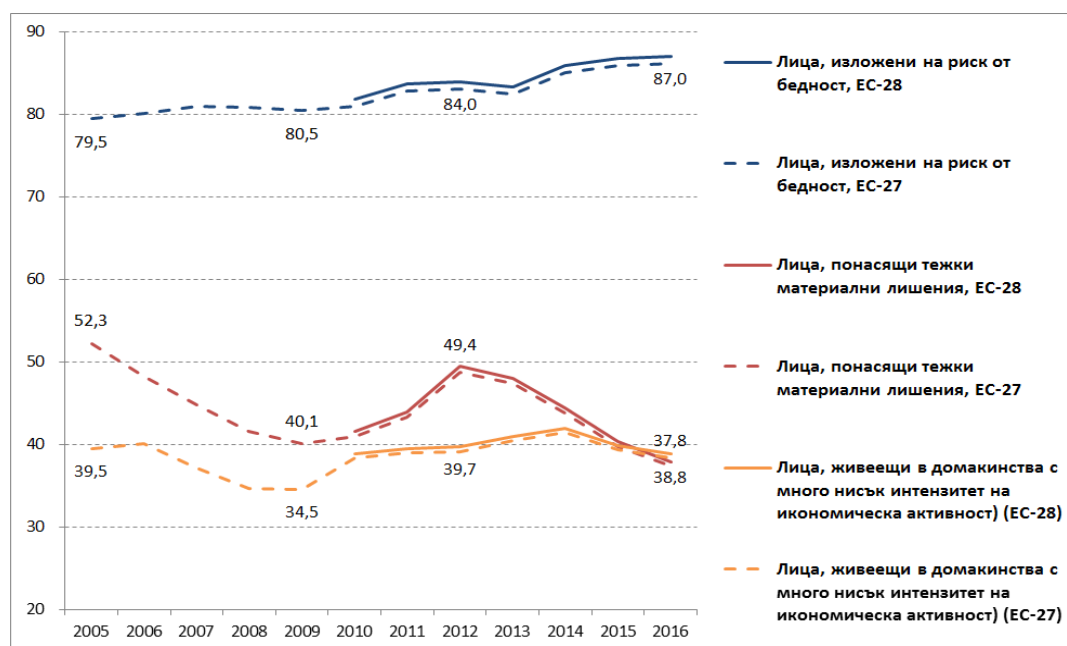
⁵ „Заетост и социално развитие в Европа“, годишен преглед за 2017 г., стр. 39.

⁶ За повече подробности вижте „Заетост и социално развитие в Европа“, тримесечен преглед – октомври 2017 г., стр. 33—34.

⁷ Лица, изложени на риск от бедност (ИРБ) и/или понасящи тежки материални лишения, и/или живеещи в домакинства с нулев или много нисък интензитет на икономическа активност.

2016 г. този показател продължи да се подобрява за четвърта поредна година, като спадна до 23,5 % (от 23,8 % една година по-рано) и сега се доближава до най-ниското си равнище от 23,3 %, което беше отчетено през 2009 г. Въпреки това, напредъкът към постигането на водещата цел на стратегия „Европа 2020“ — намаляване на броя на лицата, изложени на риск от бедност, с най-малко 20 милиона души в сравнение с 2008 г. — остава недостатъчен. През 2016 г. на риск от бедност или социално изключване бяха изложени около 118 милиона души или с около 700 000 повече, отколкото през 2008 г.⁸ В някои групи този риск беше по-голям: деца (на възраст между 0 и 17 години, 26,4 %), младежи (на възраст между 18 и 24 години, 30,5 %), както и лица с максимум прогимназиален етап на средното образование (34,9 %) и хора с увреждания (16+, 29,9 %). Две трети от безработните също бяха изложени на риск от бедност или социално изключване през 2016 г. Хората, родени извън ЕС, обикновено са изправени пред по-висок риск от бедност или социално изключване (39,1 % през 2015 г.). Обратно, възрастните хора (на възраст над 65 години) остават относително по-добре защитени (с леко влошаване от 17,4 % през 2015 г. на 18,3 % през 2016 г.).

Фигура 4: Подпоказатели на „хората, изложени на риск от бедност или социално изключване“, 2005—2016 г.

Източник: Евростат, EU-SILC (Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот).

Забележка: ЕС-27 в тази графика означава ЕС без Хърватия (за която са налични данни само от 2010 г.).

⁸ Средният брой на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване в ЕС-28 през 2008 г., е основан на оценка от Евростат, като данни за Хърватия са на разположение едва за периода от 2010 г. насам.

При разглеждането на подкомпонентите на ИРБИ паричната бедност остава най-подходящото предизвикателство. Броят на хората, изложени на риск от бедност (ИРБ⁹), нарасна в продължение на няколко години след кризата в резултат на лошото икономическо положение и лошото положение на пазара на труда до средата на 2014 г., като достигна върхова стойност от 87 милиона през 2016 г.¹⁰ Като дял от населението, броят на хората, изложени на риск от бедност, обаче се стабилизира през 2015 г. и 2016 г. (17,3 % и през двете години), благодарение на възстановяването и подобряването на условията на пазара на труда. При все това той остава над равнището отпреди кризата от 16,4 % през 2009 г. Бързите оценки за данъчната година 2016 г. сочат, че паричната бедност се е стабилизирила допълнително в повечето държави членки.

Броят на хората, страдащи от тежки материални лишения (ТМЛ¹¹), намалява от 2013 г. насам, а през 2016 г. достигна най-ниското регистрирано ниво (37,8 милиона). Тази стойност възлиза на 7,5 % от населението на ЕС (от 8,1% през 2015 г.). Нейното намаление, отразяващо спад в абсолютната бедност, е основният фактор за намаления брой на хората, изложени на риск от бедност и социално изключване. Подобренията ситуация на пазара на труда доведе до намаляване на дела на хората, живеещи в (почти) безработни домакинства.¹² Този дял възлезе на 10,4 % (или 38,8 милиона души) през 2016 г., като отбеляза намаление спрямо върховата стойност от 11,2 % през 2014 г. Въпреки това, в по-дългосрочен план той остава повишен в сравнение с 2008 г. (9,2 %).

---

⁹ Хората се считат за изложени на риск от бедност (ИРБ), ако техният приравнен разполагаем доход е под 60 % от националния приравнен среднестатистически доход.

¹⁰ Стойността е изчислена въз основа на доходите от 2015 г., с изключение на Обединеното кралство (година на изследването) и Ирландия (приходи от 12-те месеца, предхождащи изследването). Забележка: данните за Ирландия не са налични към 31 октомври 2017 г.

¹¹ Понятието „тежки материални лишения“ (ТМЛ) се определя като принудителната неспособност да се плаща за поне четири от следните критерии на лишения: 1) да се плаща своевременно наемът/ипотеката/сметките за комунални услуги; 2) да се поддържа домът достатъчно топъл; 3) да се посрещат неочаквани разходи; 4) да се консумират през ден месо, риба или еквивалентно количество белтъчини; 5) едноседмична почивка извън дома; 6) да се притежава лек автомобил; 7) перална машина; 8) цветен телевизор; 9) телефон.

¹² Хора на възраст между 0 и 59 години, живеещи в домакинства, в които пълнолетните лица (без децата на издръжка) са работили по-малко от 20 % от тяхното общо потенциално работно време през предходните 12 месеца.

Рискът от бедност на работещите остана нарастваща тенденция (започнала с кризата), която засегна 9,6 % от населението в трудоспособна възраст през 2016 г. Тази стойност остава над най-ниското си ниво от 8,3 % през 2010 г. и съответства на над 32 милиона работници, изложени на риск от бедност. Макар че е от решаващо значение за намаляване на риска от бедност, само заетостта невинаги е достатъчна, за да избави хората от бедността. Увеличаването на нестандартните форми на заетост и поляризацията на заетостта може да повлияят върху бъдещите резултати за този показател.

Неравенството по отношение на доходите в ЕС леко започна да намалява през 2016 г. след нарастването си вследствие на кризата. Квинтилното съотношение на доходите (т.е. съотношението на общия доход, получен от 20 % от населението с най-висок доход, към общия доход, получен от 20 % от населението с най-нисък доход) леко намаля от 5,2 през 2015 г. на 5,1 през 2016 г., след като беше отбелязало увеличение от 4,9 през 2009 г. Това скромно развитие отразява подобрените икономически условия и условия на пазара на труда. Независимо от това, средният показател на ЕС относно неравенството в доходите крие значителни различия между отделните държави (вж. раздел 3.4).

2. ОБЩ ПОГЛЕД ВЪРХУ НАБОРА ОТ СОЦИАЛНИ ПОКАЗАТЕЛИ

Европейският стълб на социалните права, подписан като междуинституционална прокламация от Европейския парламент, Съвета и Комисията на 17 ноември 2017 г., определя редица ключови принципи и права за подкрепа на справедливите и добре функциониращи пазари на труда и социалните системи. Той е разработен като ориентир за нов тласък на процеса на сближаване между държавите членки към по-добри условия на труд и живот.

Европейският стълб на социалните права е придружен от нов набор от социални показатели за наблюдение на изпълнението и проследяване на тенденциите в държавите членки¹³. Настоящото издание на Съвместния доклад за заетостта представя резултатите от набора от социални показатели, който заменя набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели, договорени през 2013 г.¹⁴ Новият набор от показатели предоставя редица **водещи показатели**, за да се направи преглед на резултатите в областта на заетостта и социалните резултати на държавите членки по три широки измерения, определени в контекста на стълба: i) равни възможности и достъп до трудовия пазар, ii) динамични трудови пазари и справедливи условия на труд, както и iii) публично подпомагане/социална закрила и приобщаване. Този анализ се поставя в по-широкия контекст на реформата, представен в глава 3.

2.1 Тълкуване на набора от показатели

Наборът от социални показатели ще бъде основен инструмент за наблюдение на сближаването в посока постигане на по-добри условия на труд и живот. Той се състои главно от следните 14 водещи показатели за оценка на заетостта и социалните тенденции като цяло¹⁵:

---

¹³ SWD(2017)200 final, придружаващо COM(2017)250 final от 26 април 2017 г.

¹⁴ Водещите показатели, които бяха включени също и в стария набор от показатели, са обозначени със звездичка (*) в приложение 1.

¹⁵ Всички тези показатели, с няколко изключения, са част от съществуващите рамки и инструменти за оценка, съгласувани съвместно между Комитета по заетостта и Комитета за социална закрила, т.е. рамката за съвместна оценка (PCO) и индикативните таблици, използвани в инструмента за наблюдение на резултатите в областта на заетостта (ИНРЗ) и в инструмента за наблюдение на резултатите в областта на социалната закрила (ИНРСЗ). Комитетът по заетостта и Комитетът за социална закрила (и техните

- *Равни възможности и достъп до пазара на труда:*
  1. Дял на преждевременно напускащите системата на образование и обучение на възраст 18—24 години
  2. Разлика между половете при равнището на заетост, на възраст 20—64 години
  3. Неравенството в доходите, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите — S80/S20.
  4. Процент на изложените на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ)
  5. Млади хора, незаети с работа, учене или обучение (NEET), възрастова група 15—24 години
- *Динамични пазари на труда и справедливи условия на труд*¹⁶
  6. Равнище на заетостта, възраст 20—64 години
  7. Коефициент на безработица, 15—74 години
  8. Участници в активни политики по заетостта на 100 души, които искат да работят
  9. Брутен разполагаем доход на домакинствата на глава от населението в реално изражение¹⁷
  10. Възнаграждения на служителите на отработен час, в евро
- *Публично подпомагане/Социална закрила и приобщаване:*
  11. Въздействие на социалните трансфери (различни от пенсии) за намаляване на бедността¹⁸
  12. Деца на възраст до 3 години, за които се полагат грижи в професионални заведения

подгрупи за различните показатели) обсъдиха практическото приложение на набора от показатели след приемането му през април 2017 г. В този контекст комитетите постигнаха съгласие да използват водещите показатели в Съвместния доклад за заетостта за 2018 г. и да оценяват изпълнението на държавите членки чрез общоприетата методика, прилагана в предходните съвместни доклади за заетостта.

¹⁶ В рамките на обсъжданията на пълния набор от социални показатели с Комитета по заетостта и Комитета за социална закрила (няколко) държави членки изразиха желание за намиране на два алтернативни показателя, които да заменят показатели 8 и 10.

¹⁷ В съответствие с изискванията на комитетите, за измерването на този показател се използват „некоригирани доходи“ (т.е. без да се включват социалните трансфери в натура), без позоваване на стандартите на покупателната способност (СПС).

¹⁸ То се измерва като разликата, за цялото население, между дела на лицата, изложени на риск от бедност преди и след социалните трансфери.

13. Неудовлетворени потребности от медицински грижи, лично съобщени от заинтересованото лице

14. Дял от населението с основни или по-високи общи цифрови умения.

Общата методика, използвана за анализа на набора от показатели, беше приета от Комитета по заетостта и от Комитета за социална закрила (за подробности вж. приложение 3). С нея се оценяват положението и развитието в държавите членки, като се разглеждат равнищата и годишните изменения¹⁹ на всеки един от водещите показатели, включени в набора от социални показатели. Равнищата и измененията се класират в съответствие с отстоянието им от съответните (непретеглени) средни стойности за ЕС. След това резултатите на държавите членки относно равнищата и измененията се комбинират (като се използва предварително определена матрица) и всяка държава членка се причислява към една от следните седем категории („най-добри резултати“, „по-добри от средното“, „добри, но изискващи наблюдение“, „средно/неутрално положение“, „слаби, но с подобряващи се стойности“, „за наблюдение“ и „критични ситуации“). Въз основа на това в таблица 1 е представено обобщение на тълкуването на набора от водещи показатели в съответствие с последните налични данни за всеки показател.

Препоръчва се тълкуването на таблицата да става внимателно и не механично. За тази цел в глава 3 е представен подробен анализ на четиринадесетте показателя, включително по-дългосрочни тенденции и допълнителни показатели, когато е целесъобразно. Освен това в предстоящите доклади за отделните държави ще се предостави задълбочен анализ на всички „критични ситуации“ и допълнителен социално-икономически контекст, за да може по-добре да се определят специфичните за отделните държави предизвикателства в контекста на европейския семестър. Това ще предостави аналитична основа за последващите предложения на Комисията за специфичните за всяка държава препоръки, когато е целесъобразно.

---

¹⁹ С изключение на brutния располагаем доход на домакинствата, който се измерва като индекс (2008 г. = 100, отразяващ изменението в сравнение със стойностите от преди кризата), и измененията през последната година.

2.2 Данни, изведени от набора от социални показатели

Необходими са действия за постигане на сближаване в областта на **„социалния напредък“** по установените от социалния стълб измерения. Анализът на водещите показатели показва, че в 17 от държавите членки е отчетена поне една „критична ситуация“. Във всичките 14 оценени области са установени 50 „критични ситуации“, което е почти 13 % от общия брой оценки. Резултатите в трите най-проблемни класификации — „критична ситуация“, „за наблюдение“ и „слаби, но с подобряващи се стойности“ — възлизат на общо 129, т.е. на около една трета от всички оценки.

По отношение на трите широки измерения, включени в набора от показатели, проблемни стойности се появяват най-често в областта **„публично подпомагане/социална закрила и включване“**, със средно по 11,8 случая (от които 4,5 „критични ситуации“) за всеки показател. **Въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността** изглежда създава най-големи трудности, като се отчитат тревожни показатели в 13 държави членки (5 от които в най-ниската категория).

Следват измеренията **„равни възможности и достъп до пазара на труда“** и **„динамични трудови пазари и справедливи условия на труд“**, като при двете са отбелязани средно между 9 и 8,8 случая за всеки показател (съответно 4 и 3 „критични ситуации“ за всяко от измеренията). В първата от тези области най-често отбелязваният показател е **разликата в заетостта между половете** (10 пъти). Що се отнася до втората, **възнагражденията на наетите лица на отработен час** е показателят с най-многобройни предизвикателства (13 отбелязвания).

Наборът от показатели отчита подобряване на положението на пазара на труда и на социалното положение в ЕС като цяло. Средно за ЕС 11 от 14-те водещи показатели отбелязват подобрене в сравнение с последната година, за която има налични резултати (т.е. 2016 или 2015 г. в зависимост от наличните данни), което потвърждава стабилното подобряване на положението на пазара на труда и на социалното положение, което съпътства икономическото възстановяване. По-специално по отношение на коефициента на безработица 11 държави членки вече могат да бъдат поставени в категориите държави с „най-добри резултати“ или „по-добри от средното“, като само една държава е в критична ситуация. Също така дванадесет

държави членки са отбелязани в категорията „най-добри резултати“ или „по-добри от средното“ от гледна точка на равнището на заетост и още дванадесет държави членки — по отношение на дела на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване. Независимо от това, два от показателите (разлика в заетостта между половете и възнагражденията на наетите лица на отработен час) останаха почти без промяна, а един от показателите (въздействие на социалните трансфери върху намаляването на бедността) леко се влоши.

Положението остава разнообразно, като степента на сериозност на предизвикателствата варира значително в различните държави членки. Пред повечето държави членки стои поне едно предизвикателство по ключов показател, с изключение на Дания, Германия, Франция, Нидерландия, Швеция и Обединеното кралство. Гърция, Румъния, Италия и България отчитат „критични“, „за наблюдение“ и „слаби, но с подобряващи се стойности“ резултати по десет или повече показатели. В тази група най-голям брой „критични ситуации“ (т.е. показатели, които са много по-лоши от средните и които или не се подобряват достатъчно бързо, или се влошават допълнително) има най-вече в Гърция и Румъния. В Гърция критични ситуации има и в трите области (въпреки това добри резултати са отчетени по показателя „преждевременно напускане на училище“). За Румъния те са съсредоточени преди всичко в областите „равни възможности и достъп до пазара на труда“ и „публично подпомагане/социална закрила и включване“. От гледна точка на общите резултати следват Кипър (9 предизвикателства), Испания и Хърватия (всяка с по 8 предизвикателства), Латвия, Литва и Португалия (всяка с по 7 предизвикателства). За разлика от това, Дания е с „най-добри“ или „по-добри от средното“ резултати по всичките 14 водещи показатели, следвана от Швеция (12 показателя), Австрия (10 показателя) и Нидерландия (9 показателя).

По отношение на **равните възможности и достъпа до пазара на труда** през последната година положението в ЕС се подобри по показателите „преждевременно напускане на образованието и обучението“, „риск от бедност и социално изключване“ и „ дял на незаетите с работа, учене или обучение (NEET)“. Като цяло обаче резултатите остават стабилни от гледна точка на разликата в заетостта между половете и

неравенството по отношение на доходите (измерени чрез квинтилно съотношение на доходите). Анализът по показатели показва следното:

- Испания, Малта, Португалия и Румъния са в критична ситуация, що се отнася до преждевременното напускане на образованието и обучението в сравнение с Хърватия, Литва и Словения, които са с най-добри резултати по този показател;
- Гърция, Италия, Малта и Румъния отчитат критични резултати по отношение на разликата в заетостта между половете в сравнение с Латвия, Литва и Швеция, които са с най-добри резултати по този показател;
- България, Гърция, Испания и Литва са в критична ситуация от гледна точка на неравенството по отношение на доходите в сравнение с държавите с най-добри резултати по този показател, а именно Чешката република, Словения, Словакия и Финландия;
- Положението по отношение на риска от бедност или социално изключване е критично в България, Гърция и Румъния в сравнение с Чешката република, Дания, Нидерландия и Финландия, които са с най-добри резултати по този показател;
- България, Гърция, Хърватия, Кипър и Румъния са в критична ситуация по отношение на дела на NEET, докато Дания, Люксембург, Нидерландия и Швеция са с най-добри резултати по този показател.

Що се отнася до **динамиката на трудовите пазари и справедливите условия на труд в ЕС**, положението през последната година се подобри от гледна точка на равнищата на заетост и коефициентите на безработица, участието в активни политики по заетостта (АПЗ) и брутният разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението, като остана сравнително стабилно от гледна точка на трудовото възнаграждение на наето лице. Анализът по показатели показва следното:

- Гърция, Хърватия и Италия все още са в критична ситуация, що се отнася до равнището на заетост, в сравнение с Дания, Германия, Нидерландия, Швеция и Обединеното кралство, които са с най-добри резултати по този показател;
- Гърция отчита критични резултати по показателя „коефициент на безработица“ в сравнение с Чешката република и Германия, които са с най-добри резултати по този показател;

- България, Естония, Хърватия, Румъния и Словения са в критична ситуация от гледна точка на участието в активни политики по заетостта в сравнение с резултатите на Белгия, Дания, Франция, Унгария и Швеция;
- Положението с нарастването на БРДД на глава от населението се разглежда като критично в Гърция и Кипър, в сравнение с Полша и Румъния, които са с най-добри резултати по този показател;
- България, Унгария и Полша са в критична ситуация по отношение на трудовите възнаграждения на наето лице, докато Белгия, Дания, Франция, Люксембург и Нидерландия са с най-добри резултати по този показател.

Що се отнася до **публичното подпомагане и социалната закрила и включването**, през изминалата година положението се подобри по отношение на предлагането на грижи за деца, лично съобщената неудовлетворена потребност от медицински преглед и цифровите умения, но се влоши по отношение на въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността. Анализът по показатели показва следното:

- България, Гърция, Италия, Литва и Румъния все още са в критична ситуация, що се отнася до способността им да използват социалните трансфери за намаляване на бедността, в сравнение с Дания, Австрия, Финландия и Швеция, които са с най-добри резултати по този показател;
- Чешката република, Полша и Словакия отчитат критични резултати по показателя наличност на услуги за полагане на грижи за деца в професионални заведения в сравнение с Белгия, Дания, Люксембург, Португалия и Швеция, които са с най-добри резултати по този показател;
- Естония, Гърция, Италия, Полша и Румъния са в критична ситуация от гледна точка на лично съобщената неудовлетворена потребност от медицински преглед (методиката не е позволила да се установят държави с „най-добри резултати“ по този показател);
- България и Румъния са в критична ситуация по отношение на цифровите умения, докато Дания, Люксембург, Нидерландия и Финландия са с най-добри резултати по този показател.

Таблица 1: Обобщение на водещите показатели в набора от социални показатели

	Равни възможности и достъп до пазара на труда					Динамични пазари на труда и справедливи условия на труд					Публично подпомагане/Социална закрила и приобщаване			
	Лицата, които напускат преждевременно системата на образованието и обучението	Разлика в заетостта между половете	Квинтилно съотношение на доходите	В риск от бедност или социално изключване	Младежи — NEET	Равнище на заетост	Коефициент на безработица	Участие в активни политики по заетостта (АПЗ)	Ръст на БРДД на глава от населението	Възнаграждение на наетите лица на отработен час	Въздействие на социалните трансфери върху намаляването на бедността	Деца на възраст до 3 г., за които се полагат грижи в професионални заведения	Неудовлетворени потребности от медицински грижи, съобщени от заинтересованото лице	Равнище на цифровите умения на лицата
Година	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2015	2015	2016	2016	2015	2015	2016
Държави с най-добри резултати	HR, LT, SI	LT, LV, SE	CZ, FI, SI, SK	CZ, DK, FI, NL	DK, LU, NL, SE	DE, DK, NL, SE, UK	CZ, DE	BE, DK, FR, HU, SE	PL, RO	BE, DK, FR, LU, NL	AT, DK, FI, SE	BE, DK, LU, PT, SE		DK, FI, LU, NL
По-добри от средното	AT, CZ, DK, EL, IE, LU, PL	AT, BG, DK, FR, PT, SI	AT, BE, DK, EE, FR, HU, MT, NL, SE	AT, DE, FR, HU, MT, SE, SI, SK	BE, CZ, EE, MT, SI	AT, CZ, EE, HU, LT, MT, SK	DK, HU, LU, MT, NL, PL, RO, SK, UK		BG, DK, EE, LV, LT, SE	AT, DE, FI, IE, SE	BE, CZ, FR, HU, SI, UK	AT, ES, FR, NL	AT, CY, CZ, DE, DK, ES, FR, LU, MT, NL, SE, SI	AT, DE, HR, UK
Средно положение	BE, DE, EE, FI, FR, LV, NL, SE, SK, UK	DE, EE, ES, HR, IE, LU, NL, UK	CY, DE, HR, PL, UK	BE, EE, PL, PT, UK	FI, FR, HU, IE, PL, PT, SK, UK	CY, FI, FR, IE, LV, PL, PT, SI	BE, BG, FI, FR, IE, LT, LV, SE, SI	AT, CZ, DE, ES, FI, IE, NL, PL, PT	BE, CZ, DE, IE, FR, HU, NL, SK, FI, UK	CY, ES, IT, SI	CY, DE, MT	DE, EE, FI, IE, IT, LV, SI, UK	BE, BG, HR, HU, IE, LT, PT, SK, UK	BE, ES, FR, HU, LT, LV, SI, SK
Добри, но с влошаващи се стойности		FI		LU	AT, DE		AT			UK	NL			SE
Слаби, но с подобряващи се стойности			RO	LV	IT	ES	CY, ES, HR			RO, LV	EE, LV	RO	LV	PL
За наблюдение	BG, CY, HU, IT	BE, CY, CZ, HU, PL, SK	IT, LU, LV, PT	CY, ES, HR, IT, LT	ES, LT, LV	BE, BG, LU, RO	EE, IT, PT	CY, LT, SK	ES, IT, AT, PT, SI	CZ, EE, EL, HR, LT, MT, PT, SK	ES, HR, LU, PL, PT, SK	BG, CY, EL, HR, HU, LT, MT	FI	CY, CZ, EE, EL, IE, IT, MT, PT
Критични ситуации	ES, MT, PT, RO	EL, IT, MT, RO	BG, EL, ES, LT	BG, EL, RO	BG, CY, EL, HR, RO	EL, HR, IT	EL	BG, EE, HR, LV, RO, SI	EL, CY	BG, HU, PL	BG, EL, IT, LT, RO	CZ, PL, SK	EE, EL, IT, PL, RO	BG, RO

Забележка: Към 31 октомври 2017 г. данни за участието в активни политика по заетостта не са налични за Гърция, Италия, Малта, Обединеното кралство (данни за Люксембург не са докладвани поради проблем, свързан с проверката им); за Хърватия, Люксембург и Малта не са налице данни за ръста на БРДД на глава от населението; за Ирландия няма налични данни за квинтилното съотношение на доходите, равнището на бедност и социално изключване и въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността.

Каре 1. Сравнителен анализ — текущо състояние

В Съобщението от 26 април 2017 г. „Създаване на европейски стълб на социалните права“²⁰ се отбелязва, че „за редица области ще бъдат проведени сравнителен анализ и обмен на най-добри практики: например законодателството за защита на заетостта, обезщетенията за безработица, минималното трудово възнаграждение, минималния доход и уменията“. След доклада на петимата председатели²¹ и в сътрудничество с държавите членки, през 2015 г. Комисията започна сравнителен анализ в някои от областите, споменати в Съобщението относно европейския стълб на социалните права. Целта на сравнителния анализ е да се подкрепят структурните реформи и сближаването с постигналите най-добри резултати. За разлика от други кръстосани прегледи, при които акцентът е поставен преди всичко върху сравнението между общите резултати, при тези сравнителни анализи вниманието се насочва основно към политическите лостове (т.е. към конкретни параметри на политиката, които могат да доведат до постигането на по-добри резултати).

Комитетът по заетостта и Комитетът за социална закрила постигнаха съгласие по общ подход, основан на три стъпки: 1) определяне на ключови предизвикателства и на набор от показатели за високи резултати, които са от значение за разглежданата област на политиката; 2) показатели за изпълнение, които позволяват да се направи сравнителен анализ на резултатите; 3) идентифицирането на лостовете на политиката, които вървят заедно с общи принципи за насочване на политиката и конкретни показатели, ако има такива. На този етап целта е да се предостави възможност за сравнение между държавите членки по всеки политически лост вместо да се определят референтни стойности.

Дискусиите в Комитета по заетостта относно пилотния проект относно обезщетенията за безработица и активните политики по заетостта започнаха през 2016 г., а споразумение беше постигнато през 2017 г. То засяга преди всичко три показателя за резултати (безработица, дълготрайна безработица и риск от бедност на безработните лица), два показателя за изпълнение (дял на желаещите да работят, участващи в редовни мерки за стимулиране на активността, и обхващане на лицата, които са без работа в продължение на по-малко от 12 месеца, от схемите за обезщетения за безработица); и три показателя в областта на лостовете на политиката, по-специално по отношение на обезщетенията за безработица (коефициент на заместване, условия за допустимост и срок на отпускане на обезщетението). Анализът на обезщетенията за безработица, представен в глава 3.3, се основава на резултатите от сравнителния анализ. Все още продължава работата по лостовете на политиката в областта на действията за засилване на активността.

Освен това Комитетът за социална закрила и държавите членки разработват съвместно сравнителен анализ на схемите за минимални доходи. Текущото състояние на този анализ е представено в глава 3.4. Работата по сравнителния анализ на уменията също напредва, като акцентът е поставен върху лостовете на политиката в областта на обучението за възрастни.

В контекста на европейския стълб на социалните права Комисията възнамерява да продължи да обмисля възможностите за сравнителни анализи заедно с държавите членки. Целта е да се установи по кои принципи на стълба сравнителният анализ може да има положителен принос за взаимното обучение и сближаването с постигналите най-добри резултати.

²⁰ COM(2017) 250 final.

²¹ COM(2015) 600 final.

3. ЗАЕТОСТ И СОЦИАЛНИ РЕФОРМИ — РЕЗУЛТАТИ И ДЕЙСТВИЯ НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ

В настоящия раздел е представен преглед на най-новите водещи показатели за заетостта и социални показатели и мерките, предприети от държавите членки в приоритетните области, определени от насоките на ЕС в областта на заетостта, приети от Съвета през 2015 г.²² За всяка насока са представени последните тенденции по избрани водещи показатели, както и мерки на политиките, предприети от държавите членки. Що се отнася до последното, настоящият раздел се основава на данни от националните програми за реформи на държавите членки за 2017 г. и на източници на Европейската комисия²³. Ако не е указано друго, в доклада са представени само мерки на политиките, прилагани след юни 2016 г. Задълбочен анализ на най-новите развития на пазара на труда може да бъде намерен в доклада за 2017 г. относно „Развитие на пазара на труда и в областта на заплащането в Европа“²⁴ и Преглед на заетостта и социалното развитие в Европа (2017 г.)²⁵.

3.1 Насока 5: Насърчаване на търсенето на работна ръка

В настоящия раздел е разгледано прилагането на насока в областта на заетостта № 5, която съдържа препоръки държавите членки да създават условия за насърчаване на търсенето на работна ръка и създаването на работни места. На първо място в него се представя общ преглед на процентите на безработица и заетост по държави членки, като се допълва анализът на равнището на ЕС, направен в глава 1, така че да се подчертае значението на предизвикателството за създаване на работни места в различните държави. След това се разглежда динамиката на самостоятелната заетост, като показател за предприемачество и като източник на растеж на заетостта сама по себе си. И накрая се изследват основни макроикономически фактори, определящи

---

²² За първи път насоките са отразени в пълна степен в националните програми за реформа за 2016 г.

²³ Включително базата данни LABREF, достъпна на адрес: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1143&intPageId=3193>.

²⁴ Европейска комисия (2017 г.). *Развитие на пазара на труда и в областта на заплащането в Европа. Годишен преглед 2017 г.* Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз.

²⁵ Европейска комисия (2017 г.). *Заетост и социално развитие в Европа. Годишен преглед 2017 г.* Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз.

решенията за наемане, а именно развитията при заплатите и данъчната тежест. В раздел 3.1.2 се докладва относно мерките на политиката, прилагани от държавите членки в тези области за насърчаване на търсенето на работна ръка, включително и субсидиите за наемане на работа.

3.1.1 Основни показатели

През 2016 г. коефициентът на безработица в почти половината държави членки намаля значително с повече от 1 процентен пункт. По-бърз от средния спад се наблюдава по-специално в някои държави членки с много високи коефициенти на безработица — особено в Испания, Хърватия и Кипър (с 2 процентни пункта или повече), но също и в Гърция и Португалия — което е знак за сближаване²⁶ в посока към по-ниски коефициенти на безработица. Разликите обаче остават големи. Както се вижда от фигура 5 (в която се разглеждат едновременно равнищата и измененията съгласно договорената методика за оценка на водещите показатели в набора от социални показатели²⁷), през 2016 г. вариациите при коефициентите на безработица остават значителни²⁸, като стойностите варират от около 4 % в Чешката република и Германия (държавите с „най-добри резултати“) до 23,6 % в Гърция („критична ситуация“). Въпреки че коефициентът на безработица в Гърция намаля с 1,3 процентни пункта, общото ниво остава много високо. Освен това коефициентите на безработица остават високи също и в Италия, където през 2016 г. не са отчетени съществени подобрения (спад с едва 0,2 процентни пункта). Измежду държавите членки с по-ниски от средните коефициенти на безработица Естония и Австрия отбелязаха леко увеличение през 2016 г. Въпреки устойчивия спад от 2013 г. насам, през 2016 г. коефициентът на безработица в повечето държави членки все още беше по-висок, отколкото през 2008 г. (фигура 6). Единствените изключения са Германия, Унгария, Малта, Полша, Обединеното кралство и Чешката република.

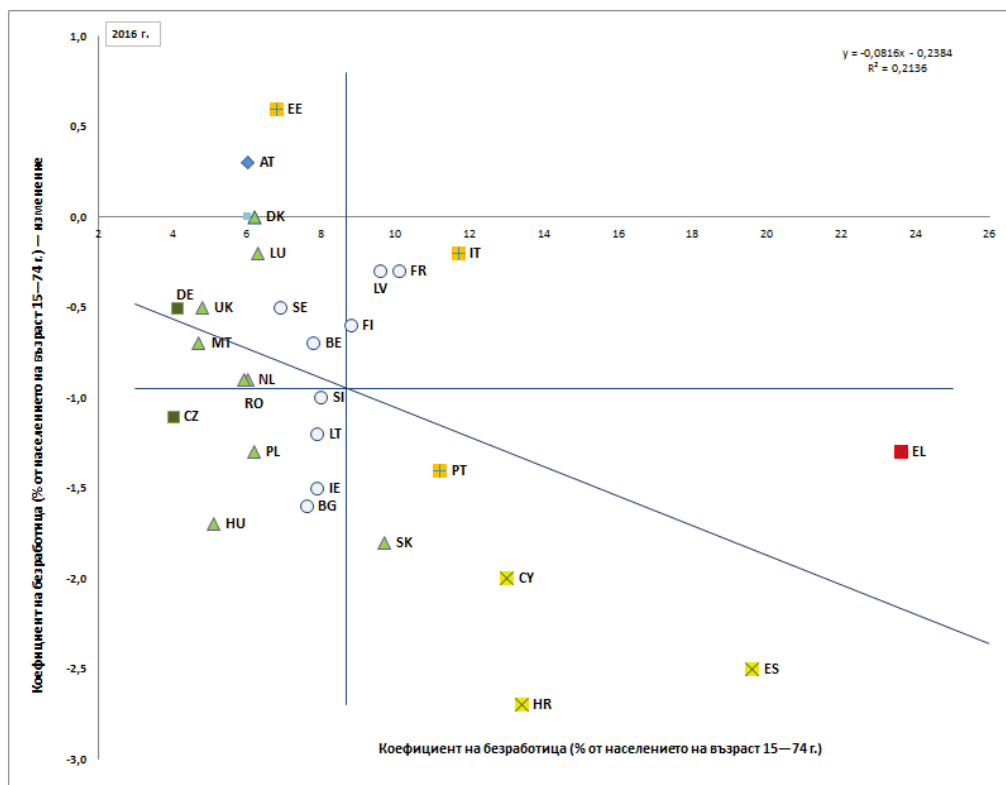
---

²⁶ Когато данните в набора от социални показатели се разглеждат съгласно общата методика, в доклада се използва концепцията „сближаване на равнищата“ или „бета-конвергенция“. Това се отнася до ситуацията, при която показателите в държавите с най-лоши резултати се подобряват по-бързо, отколкото в тези с най-добри резултати. В такъв случай оценката се прави чрез проследяване на наклона на низходящата линия в полето за съпоставка между равнищата и измененията.

²⁷ За подробности вж. глава 2 и приложение 2.

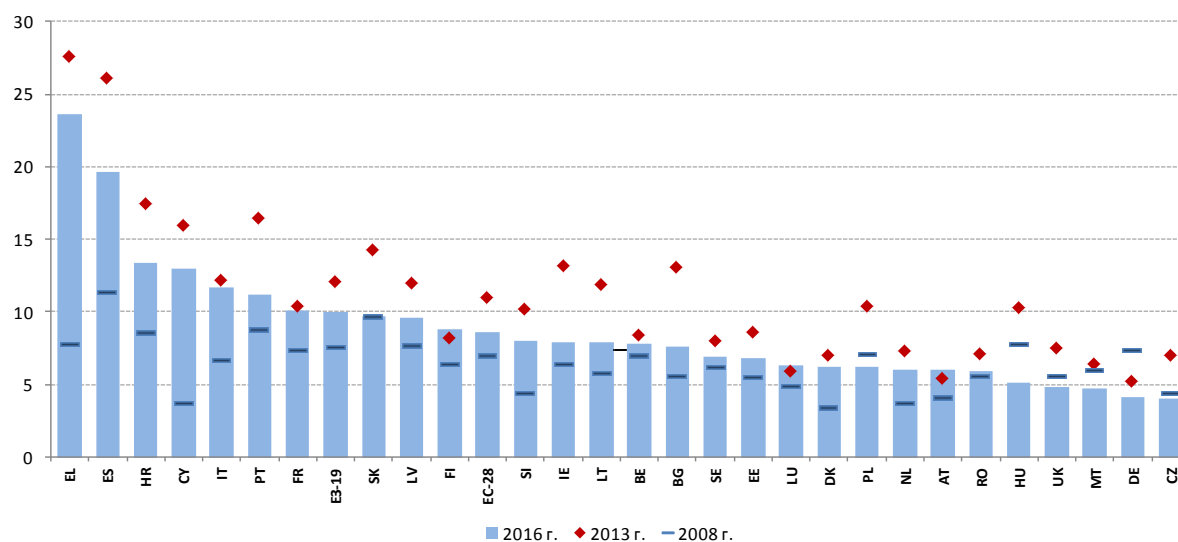
²⁸ Анализът в доклада за развитието на пазара на труда и в областта на заплащането за 2017 г. (стр. 11) показва намаляване на вариациите в коефициентите на безработица от 2014 г. насам.

Фигура 5: Коефициент на безработица (сред лицата на възраст 15—74 г.) и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“ (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“). Период: равнища за 2016 г. и годишни изменения по отношение на 2015 г. Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

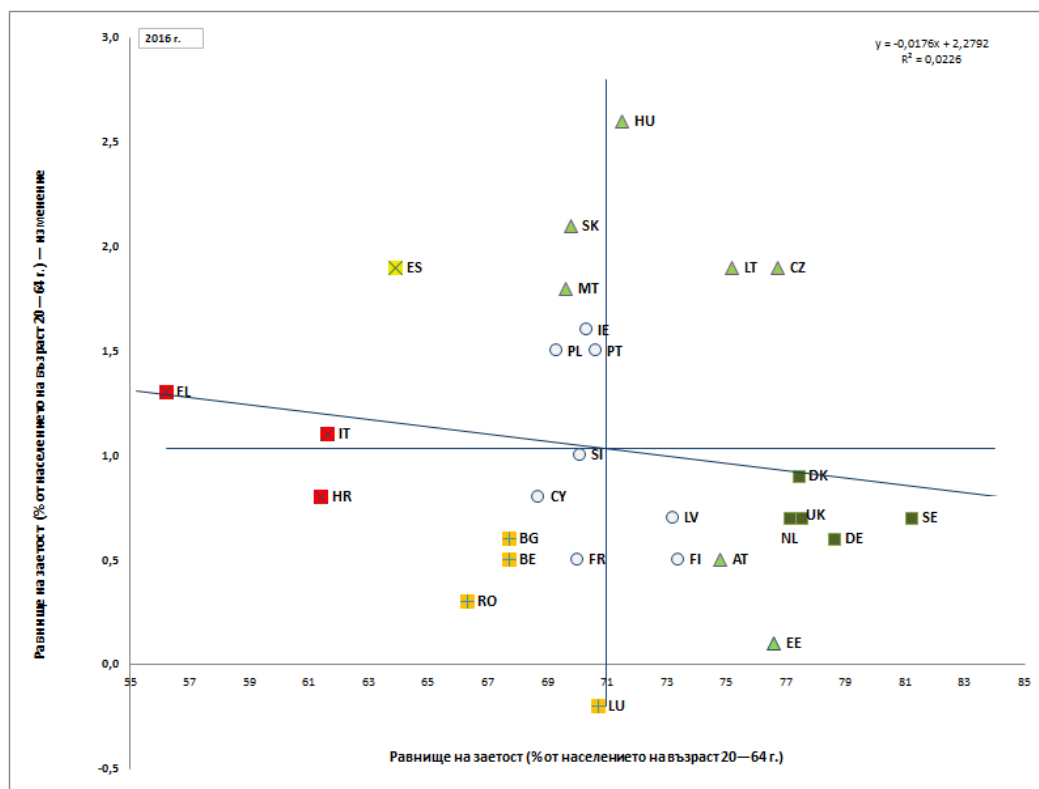
Фигура 6: Коефициент на безработица (15—74 г.), многогодишно сравнение

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“.

Равнището на заетост се увеличи в 27 от 28-те държави членки, въпреки че все още съществуват значителни различия. През последната година лек спад е отбелязан само в Люксембург. Както е показано на фигура 7, равнищата на заетост са сходни само отчасти. Това е отразено в умерено отрицателния наклон на низходящата линия, която свързва измененията с нивата в равнищата на заетост. Това показва, че ръстът в държавите членки, които се характеризират с по-ниско равнище на заетост, е малко по-бърз от средния, и обратно, но положението остава разнообразно. Равнищата на заетост (във възрастовата група между 20 и 64 г.) се различават значително, като варират от 56,2 % в Гърция до 81,2 % в Швеция. В долния край на скалата равнището на заетост остава далеч под средното за ЕС (под 65 %) в Гърция, Хърватия, Италия (отбелязани като „критични ситуации“) и в Испания (в която поради същественото подобрене резултатите са отбелязани като „слаби, но с подобряващи се стойности“). Коефициентът е малко по-висок в Румъния, Белгия и България, макар да нараства с по-бавен темп от средния. Обратно, Нидерландия, Дания, Обединеното кралство, Германия и Швеция са отбелязани като държави с „най-добри резултати“, като равнището на заетост там е 77 % или повече. Съгласно икономическата прогноза на Европейската комисия от есента на 2017 г. през 2017 и 2018 г. увеличаване на заетостта се очаква в почти всички държави членки.

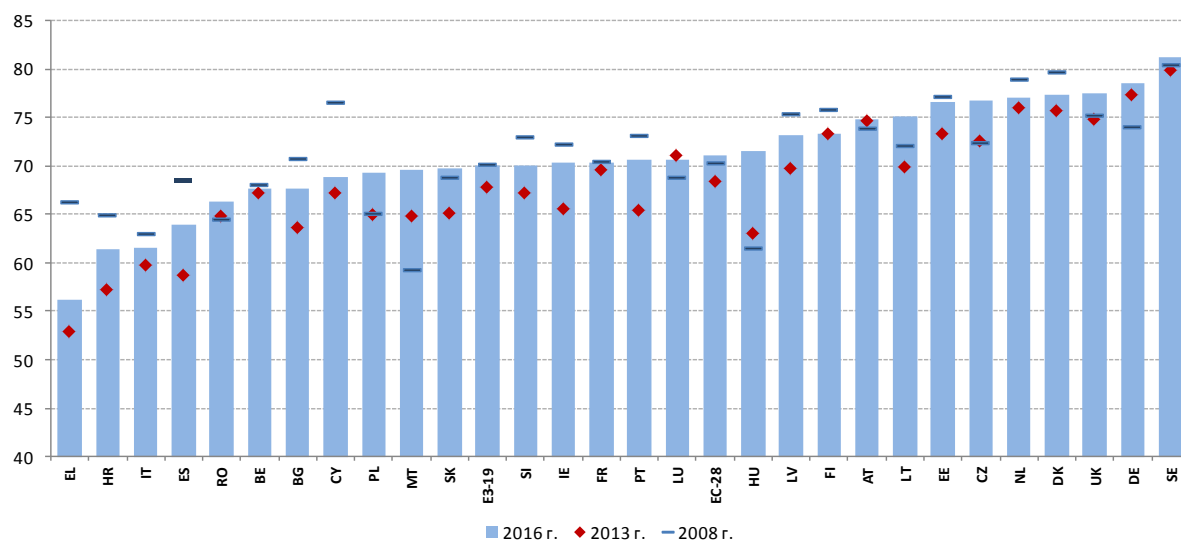
Фигура 7: Равнище на заетост (20—64 г.) и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“ (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“). Период: равнища за 2016 г. и годишни изменения по отношение на 2015 г. Забележка: Осите са разположени по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

Средните равнища на заетост в ЕС непрекъснато се увеличават от 2013 г. насам и вече надвишават равнищата преди кризата, но различията все още са високи. През 2016 г. повече от половината държави членки, или 17 държави, все още са под равнищата от 2008 г. (фигура 8). Това е особено очевидно в държавите, които бяха по-силно засегнати от кризата — Гърция (-10,1 процентни пункта), Кипър (-7,7 процентни пункта), Испания (-4,6 процентни пункта) и Хърватия (-3,5 процентни пункта). Успокоителното е, че възстановяването доведе до ръст на заетостта в почти всички държави членки в сравнение с 2013 г. Най-голямото увеличение на равнищата на заетост от 2008 г. насам се наблюдава в Унгария (+8,5 процентни пункта) и Литва (+5,3 процентни пункта).

Фигура 8: Коефициент на безработица (20—64 г.), многогодишно сравнение

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“.

В контекста на устойчив растеж на заетостта тенденциите в самостоятелната заетост обикновено са по-стабилни. Средният процент на самостоятелно заетите лица намаля през 2016 г. на 14,0 %, най-ниското равнище от 2008 г. насам, като общата заетост нарасна по-бързо (+1,5 %), отколкото самостоятелната заетост (+0,3 %). Въпреки това, ако първичният сектор (селско стопанство, горско и рибно стопанство), който е засегнат от структурно намаляване, е изключен, броят на самостоятелно заетите лица е нараснал почти толкова бързо, колкото общата заетост (с 1,3 %). Самостоятелната заетост при лицата с мигрантски произход продължи да нараства със стабилен темп: процентът на лицата с гражданство извън ЕС нарасна на 12,2 % през 2016 г. от 11,9 % през 2015 г. (той беше едва 10,0 % през 2010 г.). Освен това демографските развития доведоха до силно увеличение на броя на самостоятелно заетите лица на възраст 65 г. и повече. През 2016 г. техният брой възлизаше на 8 % от общия брой на самостоятелно заетите лица (6 % през 2006 г.).

В абсолютно изражение самостоятелната заетост нарасна през 2016 г. в повечето държави членки. Секторните промени изиграха роля, като спадовете бяха съсредоточени предимно в държавите членки с над средния дял на самостоятелно заети лица в първичния сектор (Хърватия, Румъния, Словения, България, Португалия, Финландия и Полша). Спадове бяха отбелязани също и в Кипър, Германия, Белгия, Швеция и Италия, а самостоятелната заетост се покачи във всички други държави членки (с 5 % или повече в Люксембург, Словакия и Обединеното кралство).

Процентът на самостоятелно заетите мъже продължи да намалява устойчиво (до 17,5 % през 2016 г.; той беше над 18 % до 2014 г.), докато равнището на самостоятелно заетите жени остана постоянно на около 9,9 % от 2012 г. насам.

Самостоятелната заетост без наети лица (т.нар. „работещи за собствена сметка“) остана широко разпространена. През 2016 г. броят на работещите за собствена сметка извън основния отрасъл се повиши с 1,8 % (и достигна стойност с 9 % по-висока, отколкото през 2008 г.), докато броят на работодателите (самостоятелно заети лица, които имат с наети лица) извън основния отрасъл нарасна само с 0,3 % (и достигна стойност с 10 % по-ниска в сравнение с 2008 г.). Самостоятелната заетост без наети лица може да крие ситуации на „фиктивна“ самостоятелна заетост при някои обстоятелства; този въпрос ще бъде разгледан допълнително в раздел 3.3, заедно със сегментирането на пазара на труда.

Ръстът на работните заплати остава по-слаб в ЕС, въпреки продължаващите подобрения на пазара на труда. Реалните работни заплати, коригирани с промяната в потребителските цени, се увеличиха в почти всички държави членки и нараснаха общо с 1,3 % в ЕС²⁹. Ръстът е по-нисък в еврозоната, където в условията на ниска инфлация от 2015 г. и 2016 г. реалните работни заплати нараснаха с малко по-малко от 1 % и през двете години. Слабото нарастване на работните заплати, съчетано с леко забавяне на ръста на производителността³⁰, доведе до умерено увеличение на динамиката на разходите за труд на единица продукция. Възнагражденията на служителите се различават в цяла Европа, като варират от 4,6 EUR на отработен час в България до 43,3 EUR в Люксембург. Освен това на фигура 9³¹ е показано, че Европа до голяма степен е разделена на две групи — държави с ниски заплати и държави с високи заплати, като само Кипър, Словения, Италия и Испания са близо до средните стойности за ЕС. От държавите с ниски заплати се открояват по-специално България, Полша и Унгария, както и Румъния, която отбеляза голямо увеличение през последната година. Могат да бъдат установени и някои признаци на сближаване, дори и взаимовръзката между абсолютното равнище на заплатите и промяната във възнагражденията да не изглежда особено тясна.

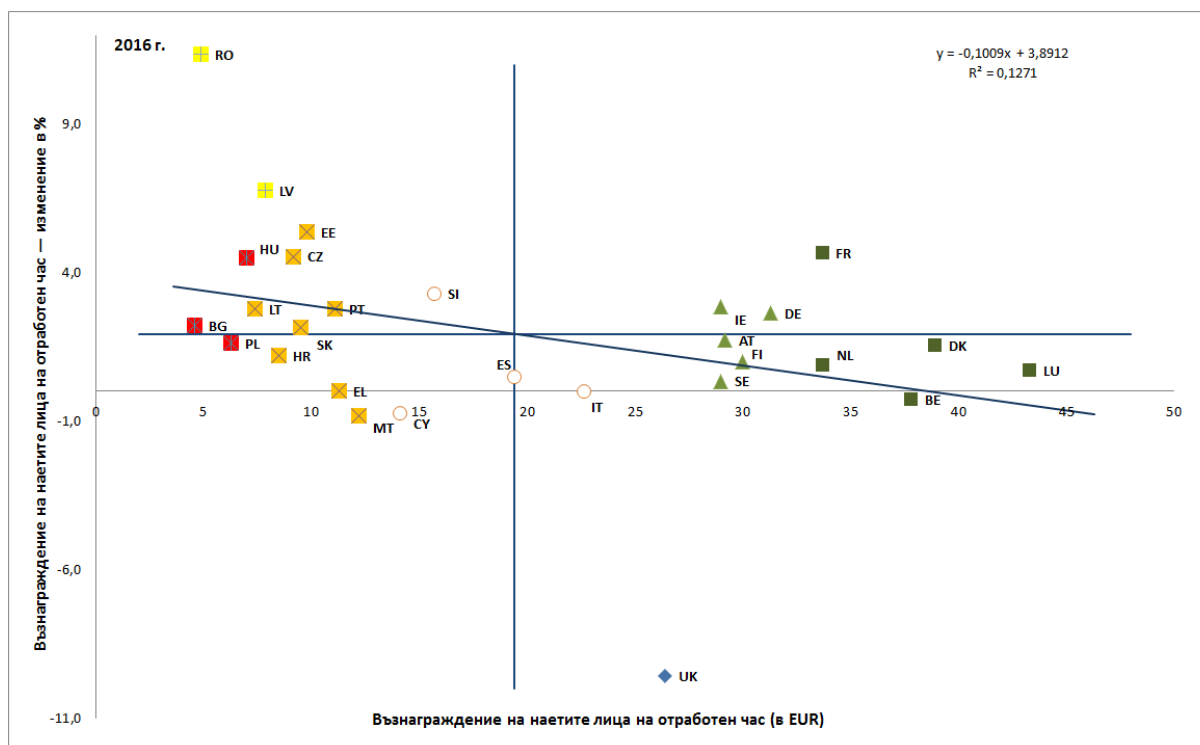
---

²⁹ Доклад за развитието на пазара на труда и в областта на заплащането за 2017 г. (стр. 44).

³⁰ Производителността на труда на отработен час нарасна само с 0,6 % през 2016 г., както в ЕС, така и в еврозоната.

³¹ Годишното отклонение за Обединеното кралство е силно засегнато от значителните изменения на обменния курс на еврото спрямо британската лира.

Фигура 9: Възнаграждения на наетите лица на отработен час и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

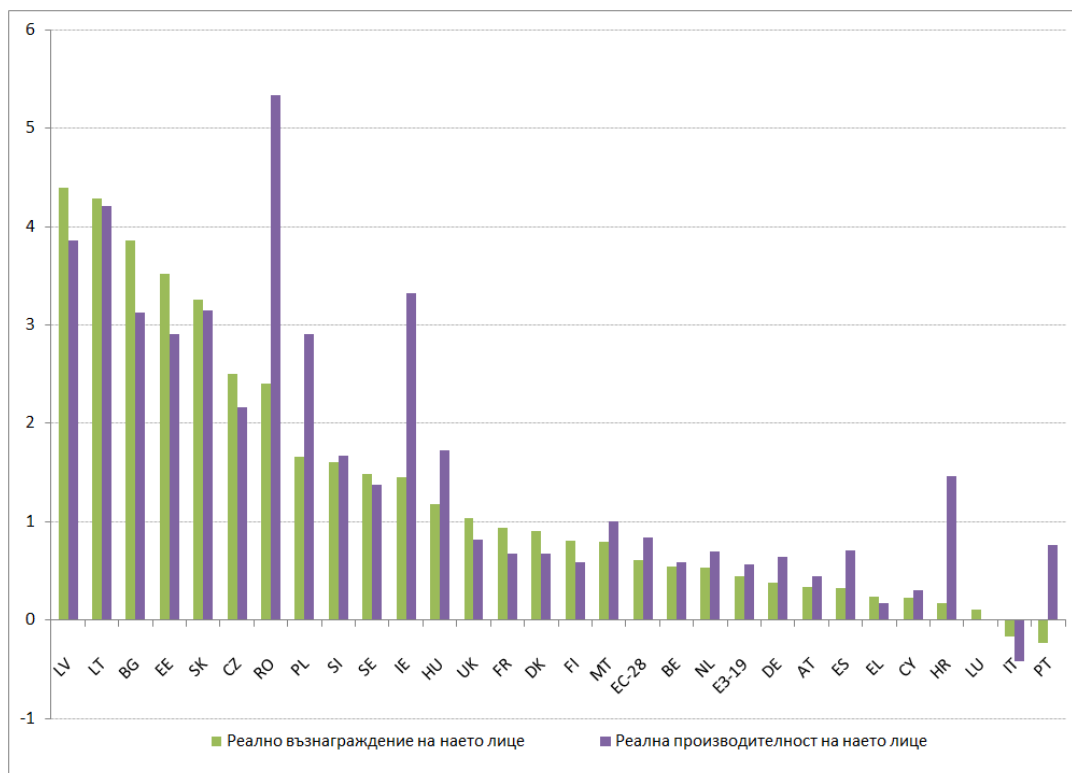

Източник: Евростат, национални сметки. Период: равнища за 2016 г. и годишни изменения по отношение на 2015 г. Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

За периода 2011—2016 г. реалният ръст на работните заплати изостана от средния ръст на производителността в повечето държави членки (18 от 28). В шест държави (Белгия, Кипър, Финландия, Хърватия, Гърция, Португалия) ръстът на реалните работни заплати през периода 2014—2016 г. беше отрицателен³². Също така в дългосрочен план средното нарастване на реалните работни заплати изостава от производителността (вж. фигура 10).

³² Доклад за развитието на пазара на труда и в областта на заплащането за 2017 г. (стр. 45).

Фигура 10: Промени в работните заплати и производителността, среден % на изменения за периода 2000—2016 г.

Източник: Евростат, национални сметки (изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“).

Промените в разходната конкурентоспособност стимулираха ребалансирането на икономиката в еврозоната, но напредъкът отбеляза забавяне. В еврозоната, след продължителни бюджетни ограничения и ограничаване на размерите на работните заплати, до 2015 г. повечето държави членки се насочиха към излишък по текущата сметка. В контекста на слабия ръст на работните заплати в еврозоната, номиналните разходи за труд за единица продукция са нараснали малко по-бързо в държавите, които се характеризират с големи и постоянни излишъци по текущата сметка, отколкото в държавите, които са нетни длъжници. Разликата обаче е намаляла до известна степен през 2016 г., което забавя ребалансирането на икономиката³³.

³³ Доклад за развитието на пазара на труда и в областта на заплащането за 2017 г. (стр. 49).

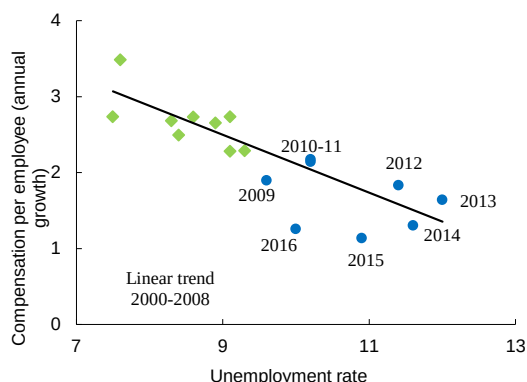
В повечето държави членки ръстът на работните заплати през 2016 г. беше побавен или еднакъв с очакваното, предвид връзката с безработицата през предходните години, като работните заплати изостанаха от спада на безработицата. Държавите, където ръстът на работните заплати остана далеч под историческите отношения, включват Белгия, България, Финландия, Словакия и Швеция. Кривата на Филипс — отношението (обикновено отрицателно) между ръста на работните заплати и безработицата — потвърждава, че работните заплати са реагирали слабо на възстановяването, особено в еврозоната. На фигура 11 се сравнява годишната промяна в номиналното трудово възнаграждение на наето лице с така наречената „разлика в безработицата“, т.е. разликата между действителния коефициент на безработица и неговата тенденция³⁴. От началото на кризата кривата е по-плоска, отколкото преди, което предполага по-слаба реакция на работните заплати към спада на безработицата. Освен това темпът на нарастване на възнагражденията през последните три години е под очакваната тенденция с оглед на подобрението на пазара на труда.

Слабата динамика на възнагражденията може да се обясни със слабото развитие на производителността, ниските инфлационни очаквания, ефекта от някои реформи на пазара на труда и оставащия застои на пазара на труда. По-специално, настоящият коефициент на безработица не може по подходящ начин да отрази ефективното състояние на използването на ресурсите на пазара на труда. Освен лицата, които ефективно търсят работа (т.е. безработните), обезкуражените работници и непълно заетите работници при непълно работно време могат да упражняват допълнителен натиск за понижаване на работните заплати. Понижението на инфлационните очаквания и забавянето на растежа на производителността могат също така да оказват влияние на договарянето на работната заплата, като се запазва нисък ръст на работните заплати, като по този начин се компрометира устойчивостта на възстановяването. Договорените работни заплати също така дават ясна картина за това как натискът за увеличаване на работните заплати не се е материализирал, особено в еврозоната: годишното процентно изменение в първото тримесечие на 2017 г. е 1,5 %, с около 0,5 процентни пункта по-ниско от неговия темп в ранния етап от възстановяването.

---

³⁴ Доклад за развитието на пазара на труда и в областта на заплащането за 2017 г. (стр. 16).

Фигура 11: Крива на Филипс за еврозоната за периода 2000—2016 г.

Източник: ГД „Икономически и финансови въпроси“, база данни на АМЕСО и Евростат, „Наблюдение на работната сила“

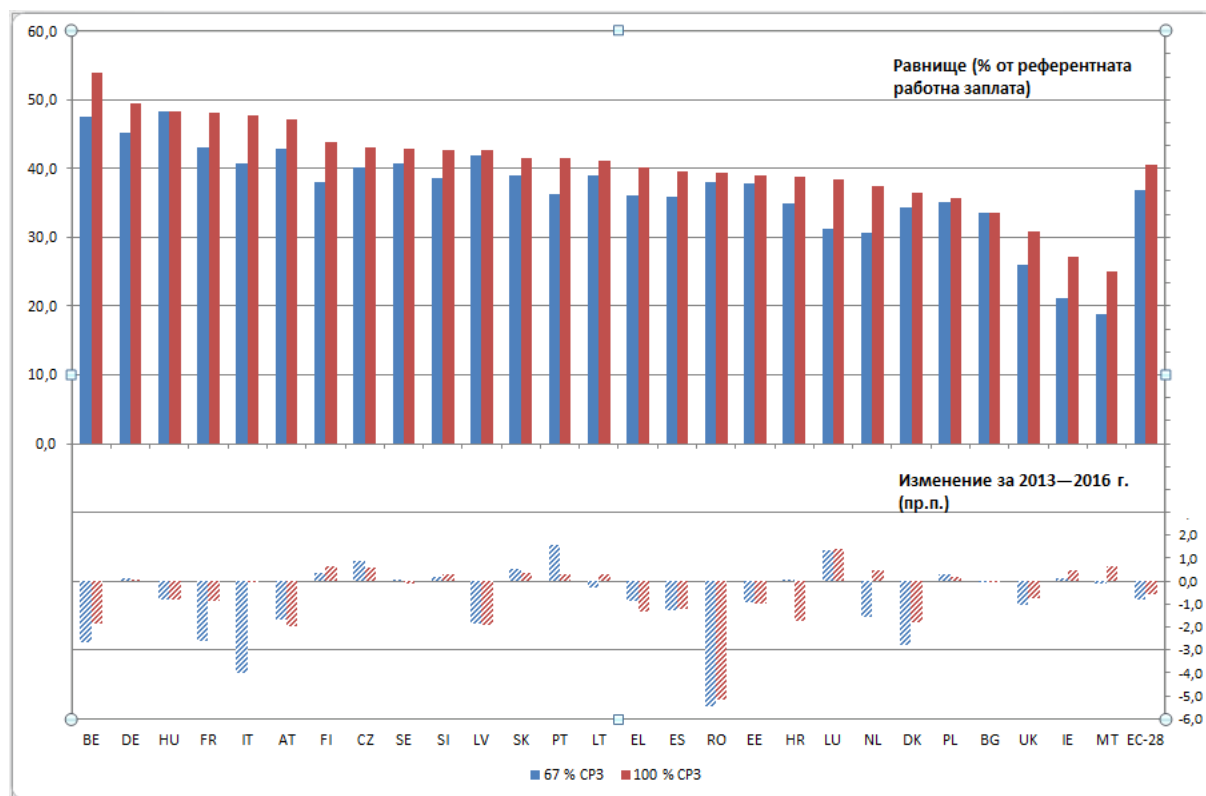
Данъчната тежест върху труда е като цяло стабилна в Европа, със значителни разлики между държавите членки. През 2016 г. намаляването на данъчната тежест за отделни работници³⁵, които получават средна заплата, беше най-значимо³⁶ в Австрия (-2,4 процентни пункта), Белгия (-1,4 процентни пункта) и Италия (-1,2 процентни пункта), докато то нарасна значимо в Нидерландия (1,3 процентни пункта), Гърция (1,0 процентен пункт) и Полша (0,9 процентни пункта). Както е видно от фигура 12, данъчната тежест варира от по-малко от 30 % в Ирландия и Малта до около 50 % в Белгия, Германия, Унгария, Италия, Франция и Австрия. Подобна вариация може да се наблюдава при работниците с по-ниски доходи (тоест тези, които получават 67 % от средната работна заплата (СРЗ), макар че се забелязват различни модели в държавите по отношение на прогресивността на данъчните ставки. В периода 2013—2016 г. непретеглената средна данъчна тежест намаля с 0,5 процентни пункта (и с 0,8 процентни пункта за работниците с ниски доходи) с големи намаления в някои от държавите с най-високи проценти (Белгия, Австрия, както и Италия и Франция, но беше ограничена до работниците с ниски доходи), а също и в Румъния и Дания. И

³⁵ Данъчната тежест върху труда се състои от данъците върху доходите на физическите лица плюс социалноосигурителните вноски, които правят работодателите и наетите лица. Вноските по схеми за професионално и частно пенсионно осигуряване, както и целевите данъчни облекчения, не са включени в изчислението. Например в случая с Франция въздействието на CICE (*Crédit d'impôt pour la compétitivité et l'emploi*) не се отчита от показателя.

³⁶ База данни за данъчните и осигурителните системи, Европейска комисия/ОИСР.

обратното, имаше значителни увеличения на тази стойност в Люксембург и увеличения, ограничени до ниските заплати, в Португалия³⁷.

Фигура 12: Данъчна тежест върху труда, равнище през 2016 г. и изменение през 2013—2016 г.

Източник: База данни за данъчните и осигурителните системи, Европейска комисия/ОИСР. Забележка: данните са за домакинства с един работещ член (без деца). Не са налични актуални данни за Кипър.

3.1.2 Ответни мерки на политиката

Държавите членки продължиха да прибегват до субсидии за наемане на работа, за да подпомогнат търсенето на работна ръка и създаването на работни места. Повечето мерки в тази област са насочени към специфични групи, които срещат проблеми с интеграцията на пазара на труда (например млади хора, възрастни хора, дълготрайно безработни лица, бежанци и т.н.) и се състоят от финансови стимули (или

³⁷ Подробна информация за последните тенденции, включително за различните групи според доходите, можете да намерите в: Данъчни политики в Европейския съюз — Проучване от 2017 г., Европейска комисия, ГД „Данъчно облагане и митнически съюз“.

отстъпки от данъчни ставки и социалноосигурителни вноски) на работодателите за наемане на работници, попадащи в целевите категории. През референтния период (от второто полугодие на 2016 г. нататък) целеви субсидии за наемане на работа бяха въведени от няколко държави членки (повече подробности могат да бъдат намерени в раздел 3.2). Някои държави въведоха (или планират да въведат) също и субсидии за наемане на работа за по-широката общественост, т.е. без или с не толкова стриктни условия за допустимост, обикновено с цел насърчаване на заетостта при безсрочен трудов договор. Италия въведе само в южните региони намаление на социалноосигурителните вноски за работодателите, които наемат за постоянно (или чрез професионално чиракуване) хора на възраст под 25 години или безработни от най-малко шест месеца. Франция удължи с шест месеца (до първото полугодие на 2017 г., след което последва постепенно премахване) премията в размер на 4 000 EUR, предоставяна за наемане от малко или средно предприятие на работник срещу заплащане на 1,3-кратния размер на минималната работна заплата; близо 1,6 милиона работници са се възползвали от премията. В Австрия въвеждането на бонус за започване на работа, насочен към създаване на нови работни места чрез намаляване на разходите за работни заплати за работодателите, които откриват допълнителни позиции, понастоящем се проучва. В други случаи, субсидиите за наемане са насочени към няколко групи в неравностойно положение. Например, Португалия установи финансови стимули за наемане за постоянно, под формата на частични освобождавания от социалноосигурителните вноски за някои уязвими групи (млади хора, дълготрайно безработни, възрастни хора). Освен това, с мярка за подкрепа на наемането на работа, насочена към същите групи, се предоставят стимули за преобразуване на срочните договори в постоянни договори. Европейският социален фонд (ЕСФ) допринася за тази мярка, както и за неотдавнашна инициатива, насочена към насърчаване на прехода от стажове към постоянни договори. Кипър въведе субсидии за наемане на работа на хора, които спадат към уязвими групи, включително получаващите гарантиран минимален доход (ГМД) и лицата с увреждания. В Унгария ЕСФ допринася за подобряване на потенциала за създаване на заетост на социалните предприятия чрез стимули и субсидии за създаване на работни места.

Някои държави членки предприемат действия за насърчаване на предприемачеството и стартиращите предприятия. Например, Унгария подкрепя

млади хора на възраст под 30 години и регистрирани лица на възраст над 30 години, търсещи работа, да станат предприемачи в рамките на схемата за гаранция за младежта. В Румъния националната схема за стартиращи предприятия, която се подкрепя от ЕСФ, има за цел да насърчи развитието на нови МСП. Във Финландия от 2018 г. ще бъде възможно да се получава обезщетението за безработица като безвъзмездни средства за стартиращо предприятие и докато се работи като предприемач при непълно работно време. Освен това, продължават да се провеждат дискусии за улесняване създаването на дружества от безработни. Също така бяха предприети мерки в много държави членки, за да се гарантира, че самостоятелно заетите лица се ползват от подходящи социални права (вж. раздел 3.3 относно сегментирането на пазара на труда).

Няколко държави членки намалиха разходите за труд чрез намаляване на данъчната тежест, като това често беше насочено към лицата с най-ниските доходи. През последните месеци, за да намалят данъчната тежест, особено за лицата с ниски доходи, много държави членки приложиха реформи в подоходното облагане на физическите лица, често чрез увеличаване на данъчните облекчения (т.е. необлагаемия доход). Например, в Германия федералното правителство актуализира ставката на подоходния данък, за да се намали фискалният натиск и да се увеличат необлагаемият минимум, данъчният кредит във връзка с отглеждането на дете, детските помощи и надбавки. В Естония парламентът прие новия план за данъчна реформа, влизащ в сила през 2018 г., който включва увеличение на прага за освобождаване от облагане с данък върху доходите на физическите лица на 500 EUR на месец (от 180 EUR през 2017 г.) Литва измени Закона за облагане с данък върху доходите на физическите лица, като увеличи основния размер и допълнителния размер на необлагаемия доход. Унгария увеличи данъчните облекчения за семействата за работещите с две деца. Обединеното кралство увеличи необлагаемия минимум на 11 500 GBP (приблизително 13 100 EUR³⁸) на година и прага за по-високата ставка от 43 000 на 45 000 GBP (51 400 EUR). Франция допълнително намали подоходния данък за ниски и средни доходи. В Белгия втората фаза от брюкселската данъчната реформа, с допълнителни намаления на данъка върху доходите на физическите лица и прехвърляне на данъчната тежест от труда към недвижимите имоти, влезе в сила на 1 януари 2017 г. В Латвия основна данъчна реформа включва замяната на плоския подоходен данък за физическите лица със ставка

---

³⁸ Средният обменен курс за 2017 г. до 31 октомври се използва тук и в подобни случаи в целия доклад.

23 % с прогресивна система. Кипър отмени „специалната вноска“ — прогресивен данък върху брутните месечни доходи на всички наети лица, самостоятелно заети лица и пенсионери. Словения измени Закона за данъка върху доходите на физическите лица, за да се намали тежестта на данъка върху физическите лица.

Много държави членки също така се намесиха във връзка с данъчната тежест чрез намаления на социалноосигурителните вноски. Във Франция вноските за работодателите бяха намалени, но бяха частично компенсирани чрез увеличения от страна на работниците. В други държави намаленията на социалноосигурителните вноски са по-скоро насочени към подкрепа на заетостта на конкретни целеви групи, като младите и по-възрастните работници (Белгия и Италия), лицата с увреждания (Малта), новонаетите лица на постоянни договори (Италия) или новонаетите лица от самостоятелно заетите лица (Швеция). Унгария намали данъка върху осигурителните вноски, като това имаше въздействие върху данъчната тежест за нископлатените работници. Същевременно няколко държави (Гърция, Литва, Латвия, Хърватия) въведоха или увеличиха социалноосигурителните вноски за самостоятелно заетите лица или за заетите лица в рамките на нетипични трудови договорености. Накрая, от 2018 г. Латвия като цяло ще увеличи осигурителните вноски както за работодателите, така и за работниците, за да се финансира здравеопазването.

Въз основа на съществени реформи от последните години някои държави членки въвеждат допълнителни промени в системите си за определяне на работните заплати. Белгия завърши, след консултации със социалните партньори, преразглеждането на закона от 1996 г. за определяне на работните заплати, като установи автоматичен механизъм за корекции, въведе коефициент на безопасност и засили правното основание на нормата за заплатите, така че да се предотврати загубата на разходната конкурентоспособност. Федералното правителство също така съобщи през юли 2017 г. намерението си за опростяване и насърчаване на участието на работниците в осигурителните плащания на техните предприятия. Хърватия направи процеса на колективно договаряне по-ефективен при сключването на колективни трудови договори, задължителни за правителството, като гарантира равен достъп до комитетите по договаряне, подобри финансовото управление на средствата от държавния бюджет и гарантира устойчивостта на системата за изплащане на възнаграждения. Португалия временно прекрати автоматичното изтичане на

колективните трудови договори, за период от 18 месеца до юли 2018 г. поради ниския брой на новоподписаните колективни трудови договори. Освен това след публикуването на Зелената книга относно трудовите правоотношения и като част от тристранното споразумение със социалните партньори, правителството планира мерки за насърчаване на колективното договаряне. В Словения синдикатите от публичния сектор и правителството продължиха преговорите относно това как да се направят по-гъвкави няколко временни мерки за строги бюджетни ограничения, приети със закона от 2012 г. за бюджетното салдо, относно въпросите като възнагражденията за работа, свързана с повишено работно натоварване, увеличението на работните заплати за насърчаване, възнагражденията за годишен отпуск и прекратяването на трудовите договори на лица, които отговарят на условията за пенсиониране. Във Франция беше приета нова реформа на трудовото право след консултации със социалните партньори, с която допълнително се разширява периметъра, в рамките на който преобладават споразуменията на ниво предприятие, като същевременно с нея се определя в кой сектори трудовите договори на равнище отрасли следва да запазят решаващото си значение.

Някои държави членки коригираха своите минимални работни заплати или предприеха стъпки, за да станат рамките за определяне на минималната работна заплата по-предвидими, с участието на социалните партньори. В България правителството внесе проект на механизъм за определяне на минималната работна заплата с три сценария и компонент на анализ на въздействието, като предстои споразумение със социалните партньори. Правителството планира постепенно да увеличи минималната работна заплата от нейното текущото равнище от 230 EUR на месец на 305 EUR през 2020 г. Румъния определи равнището на минималните работни заплати до 2020 г. в програмата на правителството си. Минималната работна заплата се е увеличила повече от два пъти от 2010 г. и е установено увеличение от 315 EUR на месец на 380 EUR през 2020 г. В Ирландия минималната работна заплата се е увеличила от 9,15 EUR на час през 2016 г. на 9,25 EUR през 2017 г. въз основа на препоръките от „Low Pay Commission“, която също така оценява социалното въздействие от корекциите на минималната работна заплата. Ирландското правителство наскоро съобщи за допълнително увеличение на минималната работна заплата на 9,55 EUR на час от януари 2018 г. Латвия установи увеличение на

минималната работна заплата от 380 EUR на 430 EUR на месец от 1 януари 2018 г. Полша увеличи месечната минимална работна заплата на 2000 PLN и въведе минимално почасово възнаграждение за работещите на граждански договори (13 PLN на час, т.е. около 3 EUR). В Португалия, след тристранно споразумение със социалните партньори, правителството увеличи законоустановената минимална работна заплата от 1 януари 2017 г. от 530 EUR на 557 EUR на месец. Увеличението беше придружено от временно намаление на социалноосигурителните вноски, които работодателите правят за работниците, получаващи минималната работна заплата. Правителството на Обединеното кралство цели повишаване на националната минимална работна заплата за лицата на възраст над 25 години на 60 % от медианния доход до 2020 г. (около 9 GBP на час, приблизително 10,3 EUR). Годишното актуализиране през април 2017 г. придвижи националната заплата, гарантираща жизнен минимум, на 7,50 GBP на час (8,6 EUR), а националната минимална работна заплата също ще се увеличи за младите работници и чираците. В Германия федералното правителство изпълни препоръката на постоянната комисия по въпросите, свързани с минималната работна заплата, на социалните партньори, като увеличи общата минимална работна заплата от 8,50 EUR на 8,84 EUR на час от 1 януари 2017 г.

3.2 Насока 6: Подобряване на предлагането на работна ръка, уменията и компетентностите

В настоящия раздел е разгледано прилагането на насока в областта на заетостта № 6, с която на държавите членки се препоръчва да създават условия за насърчаване на предлагането на работна ръка, уменията и компетентностите. В него са представени показатели за влиянието на системата за образование и обучение върху пригодността за заетост на работната сила (владение на основни умения, участие в учене през целия живот, както и преход от училище към работа за различни видове учебни програми), след това се прави преглед на резултатите на пазара на труда на различните слабо представени групи (например млади хора, по-възрастни работници, лица с мигрантски произход и жени). В раздел 2.2.2 се докладва за мерките на политиките на държавите членки в тези области, включително (целеве) субсидии за наемане на работа и мерки, насочени към групите в неравностойно положение, включително и хората с увреждания.

3.2.1 Основни показатели

През 2016 г. дялът на преждевременно напускащите училище (ПНУ) намаля допълнително в ЕС. Той беше 10,7 % — с 0,3 процентни пункта по-ниска от 2015 г. В седемнадесет държави членки беше отчетен дял под целевата стойност на ЕС от 10 %. Същевременно дялът на преждевременно напускащите училище беше близо 20 % в Малта, Испания и Румъния (които заедно с Португалия са посочени като държави с „критични ситуации“), докато в Хърватия, Литва и Словения (като „държави с най-добри резултати“) той беше под 5 %. През изминалата година дялът на ПНУ остана стабилен в по-голямата част от държавите членки (както е показано на фигура 13), като най-силно се понижи в Люксембург (с 3,5 процентни пункта) и Гърция (с 1,4 процентни пункта), а в Кипър отбеляза значително увеличение (с 2,8 процентни пункта, въпреки че равнището му все още е под средното за ЕС). Няма данни за сближаване на стойностите между отделните държави членки през 2016 г., както се вижда от почти хоризонталната линейна регресия, която е свързана с годишните изменения в равнищата на дела на ПНУ. В сравнение с 2008 г. (фигура 14) обаче дялът на ПНУ намаля в почти всички държави членки средно с 4 процентни пункта; той спадна най-много в Португалия, Испания, Гърция и Люксембург, а нарасна в Унгария, Чешката република, Словакия и Румъния. Разликата в дела на преждевременно напускащите училище между мъжете и жените през 2016 г. намаля до 3

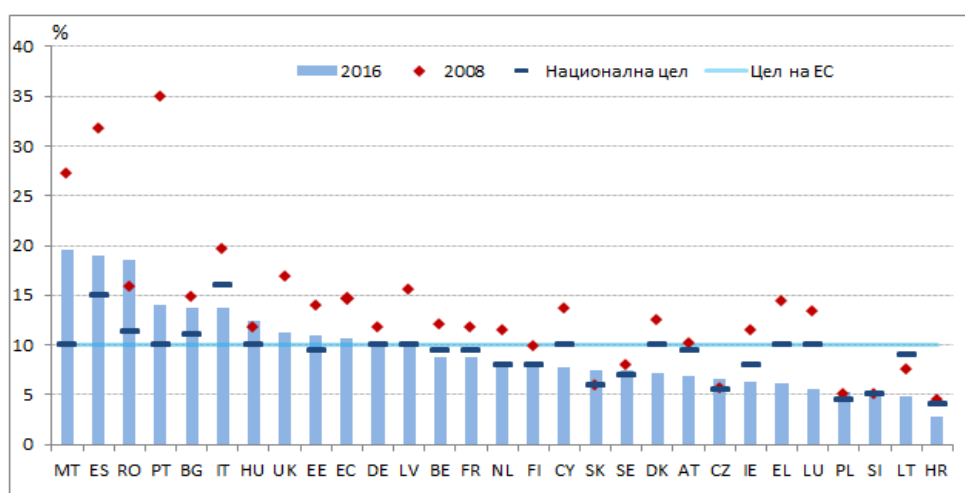
процентни пункта от 3,9 процентни пункта през 2008 г., като жените са по-малко склонни да напускат училище по-рано, отколкото мъжете.

Фигура 13: Лица, които преждевременно са напуснали системата за образование и обучение (% от населението на възраст 18—24 г.), и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

Източник: Евростат. Период: равнища за 2016 г. и годишни изменения по отношение на 2015 г. Забележка: Осите са разположени по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

Фигура 14: Лица, които преждевременно са напуснали системата за образование и обучение, 2008—2016 г.

Източник: Евростат („Наблюдение на работната сила“). Онлайн код за данни: edat_lfse_14.

Дългосрочното намаляване на преждевременното напускане на училище в Европа е положителна тенденция, която до голяма степен произтича от структурните реформи в системите за образование и обучение и целевите мерки на политиките. При все това, след кризата това отчасти може да бъде свързано с постоянния труден достъп до пазара на труда на държави с високи равнища на младежка безработица, където младите хора са решили да останат по-дълго в образованието. Освен това преждевременното напускане на училище е тясно свързано с неравностойното социално положение и ниското равнище на образованост на родителите. Учениците с мигрантски произход, особено родените в чужбина ученици, са с по-високо равнище на отпадане от училище³⁹. Учениците с увреждания също така са в по-неравностойно положение с разлика от 10,3 процентни пункта в сравнение с учениците без увреждания през 2015 г.⁴⁰

Важен фактор за качеството на системите на начално образование и обучение е владенето от учениците на основни компетентности като четенето, математиката и природните науки. Проучването на придобитите в началния и долния курс на средно образование основни компетентности в рамките на Програмата за международно оценяване на учениците (PISA) на ОИСР от 2015 г. показва, че 19,7 % от европейските ученици на възраст 15 години са със слаби резултати при четенето, 22,2 % при математиката и 20,6 % при природните науки. В сравнение с предишното проучване от 2012 г. резултатите са се влошили във всички области средно в ЕС и в повечето държави на ЕС, въпреки че продължават да съществуват големи различия в държавите членки при придобиването на основни умения. Това означава, че държавите от ЕС са още по-далеч от целта да подобрят ниската успеваемост в четенето, математиката и науката на под 15 % до 2020 г.

Неблагоприятната социално-икономическа среда е най-значителният фактор, свързан със слабите образователни резултати. Налице е също така припокриване между учениците със слаби резултати и учениците със специални образователни потребности и/или с мигрантски произход. Средният за ЕС дял на учениците със слаби

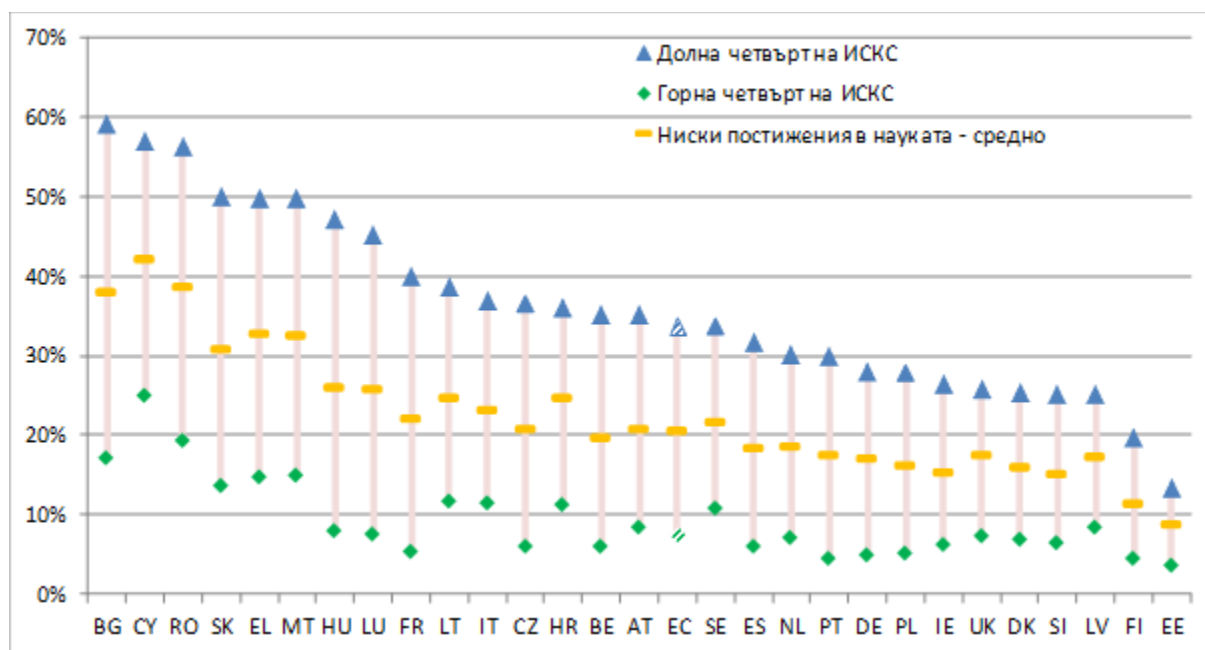
---

³⁹ По-специално, сред родените извън ЕС млади хора (на възраст 18—24 години) делът на преждеременно напускащите училище през 2016 г. беше около 19,4 %, което е почти двойно в сравнение с дела на ПНУ на родените в ЕС (9,8 %).

⁴⁰ Въз основа на данни на EU-SILC (Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот).

результати при природните науки в най-долния социално-икономически квартал на броя учащи по PISA през 2015 г. е около 34 %, 26 процентни пункта повече от най-горния социално-икономически квартал (фигура 15). Държавите членки със значителен дял на учениците с мигрантски произход⁴¹ имат като цяло по-висок от средния дял на учениците с ниски резултати по отношение на основните умения⁴² и техните резултати обикновено са тясно свързани с техния социално-икономически статус⁴³. В допълнение, както беше обсъдено по-рано в Съвместния доклад за заетостта за 2017 г., неотдавнашната миграционна вълна в ЕС подчерта ролята на системите за образование и обучение при подпомагането на много хиляди пристигащи млади хора да развият пълния си потенциал и при насърчаването на интегрирането им в европейските общества.

Фигура 15: Ученици със слаби резултати в науката на възраст 15 години спрямо икономическия, социалния и културния им статус (ИСК) в PISA за 2015 г.

Източник: Европейска комисия (2016 г.), PISA 2015 г.: Представяне на ЕС и първоначални заключения относно образователните политики в Европа.

⁴¹ В проучването на PISA се счита, че учениците имат мигрантски произход, ако са родени в чужбина (първо поколение) или родени в същата държава, чиито двама родители са родени в чужбина (второ поколение).

⁴² „Обзор на образованието и обучението“ за 2015 г., стр. 38, фигура 15.

⁴³ Според PISA за 2015 г. делът на учениците с ниски резултати в държавите —членки на ЕС, е 39,1 % сред родените в чужбина ученици и 29,5 % сред родените в същата държава с родени в чужбина родители, много по-висок от 18,9 %, които са отчетени за учениците без мигрантски произход.

Равнището в ЕС на завършилите висше образование сред хората на възраст 30 — 34 години постоянно и видимо се увеличава в продължение на повече от десетилетие. Понастоящем равнището е 39,1 %, което е с цели 0,4 процентни пункта по-високо през последната година. Осемнадесет държави членки са с равнища на завършилите образование, които надхвърлят водещата цел от 40 % на стратегията „Европа 2020“. От 2008 г. насам средното за ЕС равнище на завършилите висше образование е нараснало с 8 процентни пункта (фигура 16). Въпреки значителния напредък през годините, държавите членки, които изостават, все още имат около половината от равнището на завършилите образование на водещите държави.

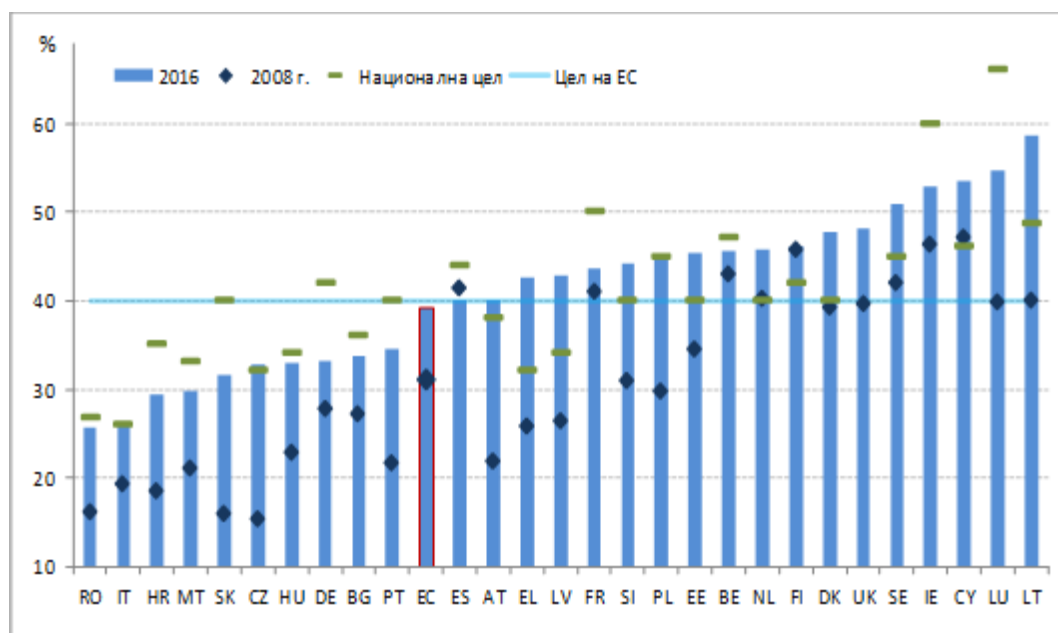
Продължават да са налице значителни разлики в равнището на завършилите висше образование между половете, като жените се представят по-добре от мъжете във всички държави членки, но в Германия разликата от средното за ЕС равнище на завършилите висше образование между мъжете и жените е с почти 10 процентни пункта. Средата, към която принадлежат родителите, все още оказва влияние на равнището на завършилите висше образование с около 5 процентни пункта по-ниско от средното равнище на завършилите висше образование за хората, родени в чужбина, въпреки че обратното се наблюдава в Дания, Ирландия, Люксембург, Латвия и Обединеното кралство. Освен това младите хора, които мигрират в средата или в края на своята задължителна училищна възраст се изправят пред по-големи трудности от тези, които мигрират на по-млада възраст, и за тях са необходими нетрадиционни модели за достъп до висшето образование, в което се признават уменията, които те може да са придобили извън традиционното средно гимназиално образование⁴⁴. При хората с увреждания също така се наблюдава постоянно по-ниско равнище на завършилите висше образование, с разлика от 13,6 процентни пункта през 2015 г.⁴⁵.

---

⁴⁴ Европейска комисия, „Обзор на образованието и обучението“, на разположение на: http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_bg

⁴⁵ Въз основа на данни на EU-SILC (Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот)

Фигура 16: Равнище на завършилите висше образование сред хората на възраст 30—34 години, 2008—2016 г.

Източник: Евростат („Наблюдение на работната сила“). Онлайн код за данни edat_lfse_03.

Пригодността на образованието към пазара на труда е определящ фактор, за да се насърчи способността на младите хора да си намират работа и да допринасят ефективно за икономическия растеж. Като средна стойност в ЕС равнището на заетост на наскоро дипломирали се висшисти (на възраст 20—34 години) е 82,8 %, докато при онези с ниво на гимназиално средно образование равнището на заетост е 72,6 % (като при лицата с професионално обучение е 75 %). Разликата е по-голяма в държавите членки с по-ниски равнища на обща младежка заетост.

Разликата в равнището на заетост и/или коефициента на безработица в равнището на уменията до известна степен предоставя информация за несъответствие между търсенето и предлагането на умения, тъй като еквивалентно съответствие на предлагането и търсенето на пазара на труда с равнището на образование би предположило идентични равнища на заетост за различните групи от умения. През 2016 г. най-големите разлики в равнищата на заетост по образователни равнища (по-ниски от прогимназиално, средно гимназиално и висше образование) бяха наблюдавани в България, Чешката република, Хърватия, Литва, Полша, Словения и Словакия.

Въпреки относително добрите резултати на пазара на труда на лицата, преминали професионално образование и обучение (ПОО), броят на учениците, които са включени в първоначално ПОО в ЕС, в повечето държави е намалявал постоянно от 2013 г. насам. Общият брой на учениците в първоначално ПОО в горния курс на средното образование в ЕС е намалял от 2013 г. насам с около 500 000 (4,7 %), на 10,3 милиона през 2015 г. Обединеното кралство отбелязва най-съществения спад в абсолютни стойности на броя учащи в първоначално ПОО — с почти 200 000. Същевременно записването в общото образование остава на същото равнище. Следователно делът на учащите в ПОО спрямо общия брой учащи, които са включени в горния курс на средното образование, е намалял от 48,9 % през 2013 г. на 47,3 % през 2015 г.

Учащите в ПОО, които влизат на пазара на труда директно след придобиване на тяхната квалификация от горния курс на средното образование, постигат в повечето държави членки относително високи равнища на заетост. Това е очевидно в държави, които имат добре функциониращи системи за ПОО, включително силни системи за пропусаемост и преход от училище към работа, като Малта, Обединеното кралство, Германия, Нидерландия, Швеция, Австрия и Дания (с изключение на завършилите ПОО в областта на здравеопазването и социалните грижи). В други държави обаче завършилите ПОО от някои области изглеждат нископродуктивни (особено в областта на стопанската дейност, администрацията и правото), като например в Унгария, Литва, Словения, Полша, Франция, България и Румъния. В Италия и Гърция, чиито пазари на труда като цяло на функционират добре, съществуват особено големи разлики в равнищата на заетост в зависимост от областта на образованието.

Освен възможностите за заетост очакваните работни заплати са друг важен фактор, който показва привлекателността на различните образователни модели. Трудовите възнаграждения за лицата със средно равнище на професионална квалификация в сравнение с лицата със средно равнище на обща квалификация с варира от 60 % в Германия до ощетяване по отношение на заплащането от около -25 % в Чешката република (въпреки че това е специален случай, тъй като голяма част от

завършилилите ПОО продължават образованието си във висше учебно заведение)⁴⁶. В целия ЕС младите хора с професионална квалификация печелят около 25 % повече от тези само с ниско равнище на образование (0—2 по Международната стандартна класификация на образованието (ISCED)), 17 % повече от тези с квалификация със средно равнище на образование с обща насоченост и 40 % по-малко в сравнение с тези с високо равнище на образование⁴⁷.

Една от основните характеристики на системите за ПОО, която улеснява плавен преход към пазара на труда и успешно включване в него, е интегрирането на ученето чрез работа в програмите за ПОО. Според „Обзор на образованието и обучението“ за 2015 г. е имало около 2,8 милиона ученици, записани в комбинирани програми за учене в процеса на работа и обучение (които прекарват най-малко 25 % от продължителността на програмата, като учат в реална работна среда в предприятие) в ЕС. Наличността на програми със съществен елемент на учене чрез работа обаче е все още ограничена в повечето държави на ЕС и положението не се подобрява. Между 2013 г. и 2015 г. е имало малка промяна в наличността на комбинирани програми за учене в процеса на работа и обучение в ЕС. В редица държави делът на учениците, които посещават такива програми, е спаднал — например в Обединеното кралство, Австрия, Франция, Люксембург и Финландия. Значително увеличение се наблюдава само в Словакия и Унгария, като в последния случай това потенциално се дължи на промени в класификацията на определени програми като включващи достатъчен обем учене чрез работа.

Общото равнище на участие на възрастните в учебни дейности в ЕС отбелязва слаба промяна от 2013 г. насам (фигура 17). Във всички държави по-голямата част от обучението за възрастни е с неформален характер, като обикновено е свързано с работата, и е предоставено, както и финансирано от работодателите или самите лица. Такова учене често е насочено към тези наети лица, които вече имат най-високото равнище на квалификация и извършват най-сложната работа, докато за останалите

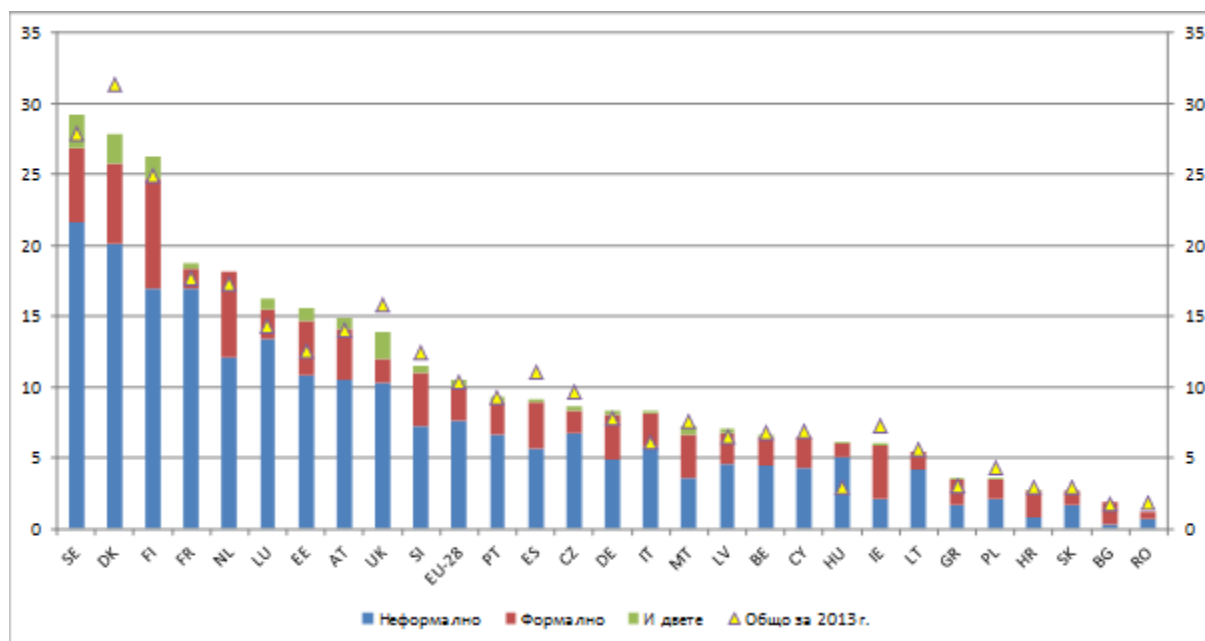
⁴⁶ Ниското равнище на образование включва квалификации на равнища 0—2 по ISCED; средното равнище — на равнища 3—4 по ISCED и високото равнище — на равнища 5—8 по ISCED.

⁴⁷ Въпреки това в някои държави (като Финландия и България) единствените заплати, които лицата с квалификация за ПОО успяват да постигнат, са заплати, подобни на тези на лица, които дори не притежават средно равнище на квалификация, докато в други държави заплатите на лицата с квалификация за ПОО са само малко по-ниски от тези на лицата, които са завършили висше образование (като в Дания или Италия).

работници възможностите за достъп до обучението често са много по-ограничени. Фактът, че по-голямата част от обучението е с неформален характер също така предполага, че често то е само с кратка продължителност и цели да развие специфични за предприятието умения. Това води до положение, при което по-голямата част от обучението за възрастни не може да им помогне да развият умения, които да им послужат и в други предприятия, включително основните умения — езикова и математическа грамотност или ИКТ.

Фигура 17: Участие в обучението за възрастни по различни видове обучение (2016 г.)

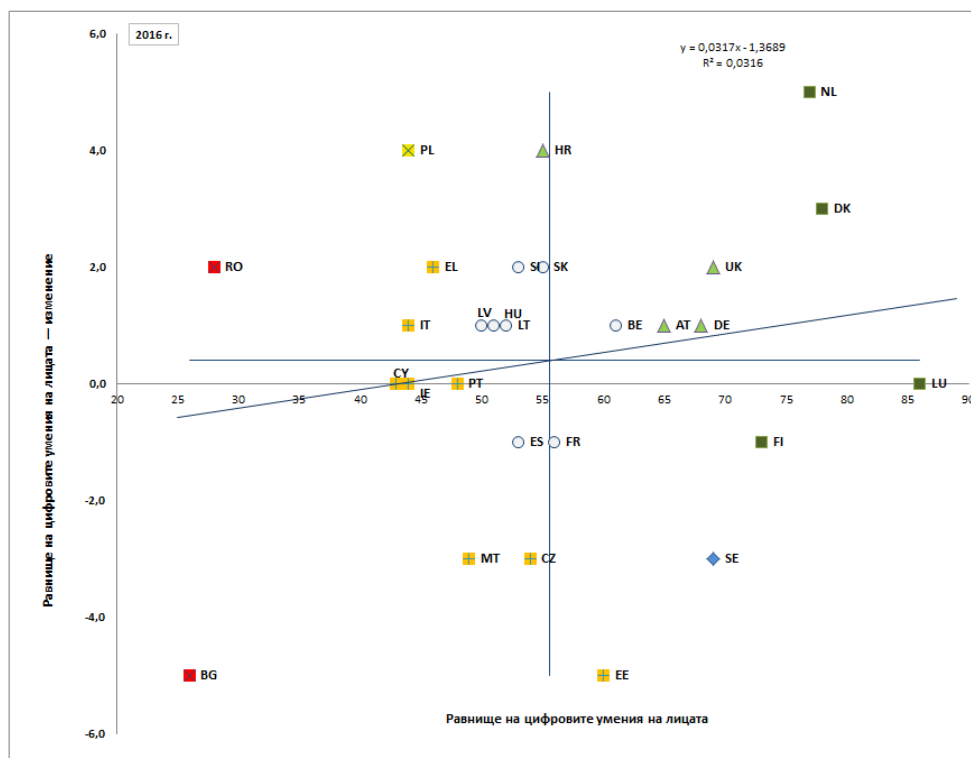

Източник: Евростат („Наблюдение на работната сила на ЕС“, специална извадка, 2016 г.). Забележка: показателят отразява процента на участие в официалното и неформалното образование и обучение (последните четири седмици) на населението на възраст от 25 до 64 години. Категорията данни „и двете“ показва дялът на лицата, които са участвали през референтния период от 4 седмици в дейности както за формално, така и за неформално обучение. Данните в HR, HU и LV за лицата, които участват и в „двете“ форми на обучение, са ненадеждни, а в CY, EE, RO, BG и PO не са налични.

Нивото на цифровите умения нараства, макар и много бавно, оставяйки части от населението в невъзможност да се възползват от цифровата трансформация. Това оказва въздействие върху иновациите, производителността и в крайна сметка върху растежа. През 2016 г. 44 % от населението на ЕС на възраст от 16 до 74 години не владеят основните цифрови умения, за да отговорят на текущите нужди, докато 19 % въобще нямат никакви цифрови умения (през 2015 г. тези стойности са били съответно

45 % и 21 %) ⁴⁸. Разликите между държавите членки са значителни, като в десет държави членки (Португалия, Република Полша, Република Словения, Хърватия, Литва, Италия, Гърция, Кипър, България и Румъния) поне една четвърт от населението не е имало цифрови умения през 2016 г. Нивото е особено ниско в България и Румъния („критични ситуации“), като същевременно във Финландия, Нидерландия, Дания и Люксембург („държавите с най-добри резултати“) то е много по-високо от средното. Има доказателства за различия по този показател между държавите от ЕС, тъй като средно нивото на цифровите умения се подобрява сравнително по-бързо в държавите с най-добри резултати.

Фигура 18: Дял от населението с основни или по-високи общи цифрови умения и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

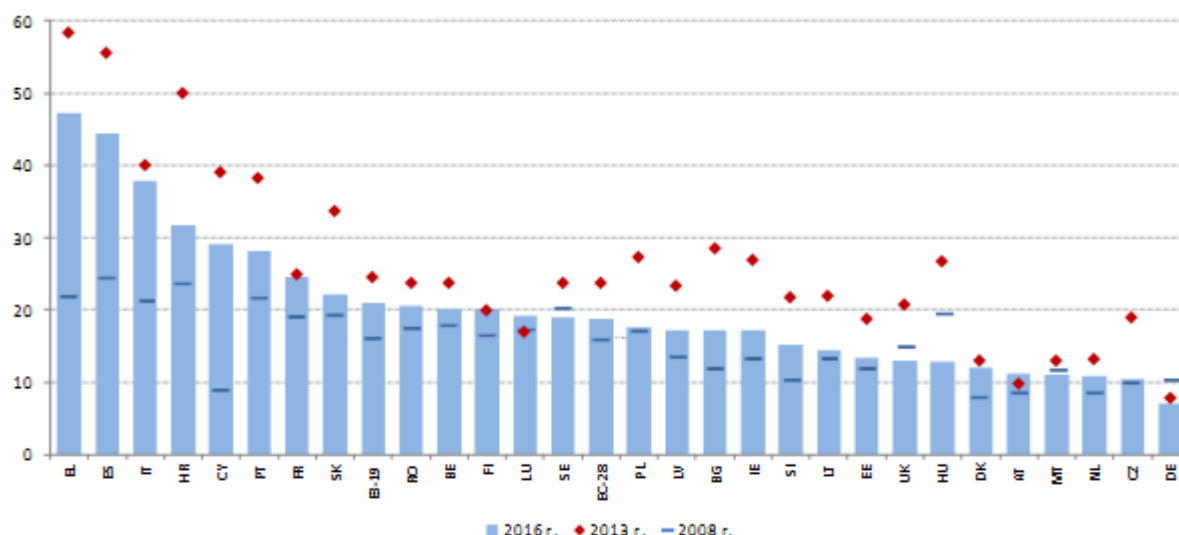

Източник: Евростат. Период: равнища за 2016 г. и годишни изменения по отношение на 2015 г. Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

⁴⁸ Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото, Европейска комисия.

Положението на младите хора на пазара на труда продължава да се подобрява, успоредно с укрепването на икономиката. В ЕС коефициентът на младежката безработица намаля с 5 процентни пункта спрямо върховата си стойност от 23,7 % през 2013 г. на 18,7 % през 2016 г. и допълнително на 17 % през второто тримесечие на 2017 г. Въпреки това той все още е с 1,4 процентни пункта над равнището, наблюдавано през второто тримесечие на 2008 г. Вариациите в коефициентите на младежката безработица са високи, като някои от държавите членки отчитат равнища близки до или над 40 % (Италия, Испания, Гърция), но те намаляват с времето (вж. фигура 19). При младите жени коефициентите на безработица са по-ниски, отколкото при мъжете (17,9 % в сравнение с 19,4 % през 2016 г.). Това може да е свързано с по-добри образователни постижения, но също така и с по-ниски равнища на активност. Независимо от подобряващите се перспективи на пазара на труда, младите хора по-често са наемани при нестандартни и атипични форми на заетост, включително временни работни места, заетост на принудително непълно работно време и по-нископлатени работни места (през 2016 г. 43,8 % от младите наети лица — и повече от 70 % в Словения, Испания и Полша — са работили на временен договор в сравнение с 13,1 % от наетите лица на възраст 25—49 години); както е показано в раздел 3.4, тези договори невинаги се развиват в посока към по-стабилни модели.

Фигура 19: Коефициент на младежка безработица (сред населението на възраст 15—24 г.),

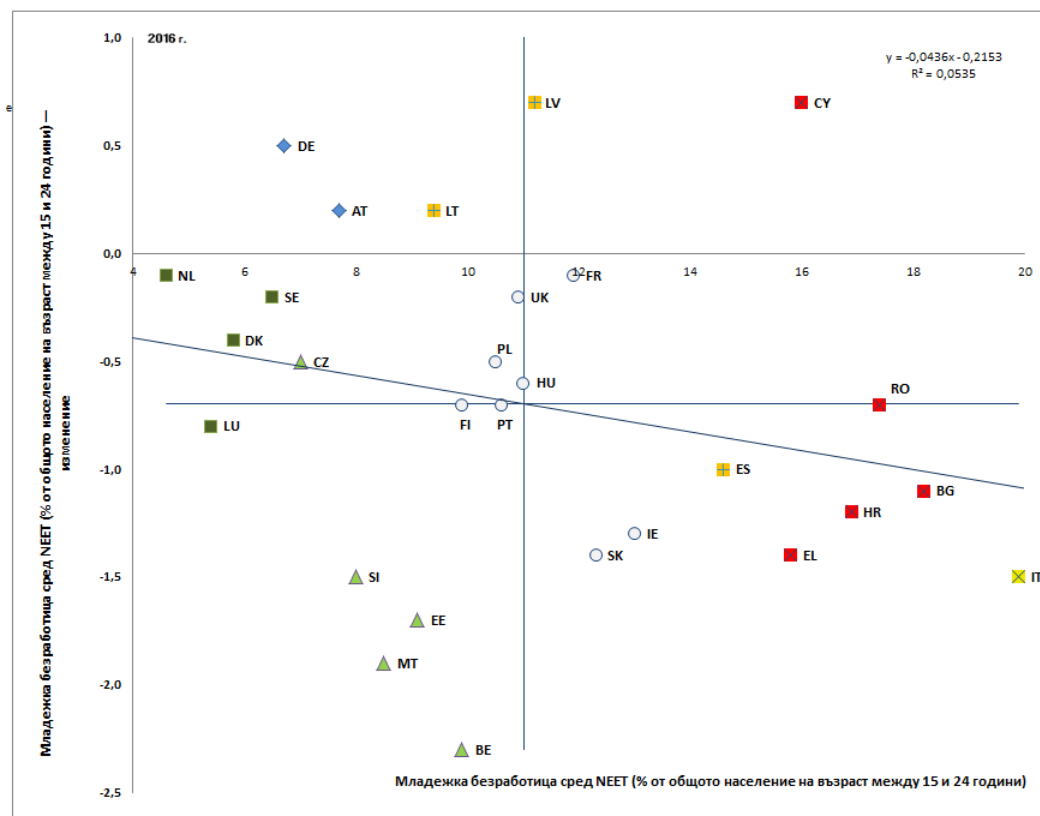
Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“.

В допълнение към лицата, работещи или търсещи работа, значителна част от младите хора на възраст 15—24 години в ЕС са икономически неактивни. Общо в ЕС през 2016 г. 6 милиона души на възраст 15—24 години не са заети с работа, учене или обучение (NEET). Това се равнява на 11,5 % от населението в тази възрастова категория, което представлява намаление спрямо върховата стойност от 13,2 % през 2012 г., но все още е над нивото от 2008 г. (10,9 %). Това намаление се дължеше главно на незаетите с работа, учене или обучение (NEET). Както е показано на фигура 20, равнища на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) над 15 % все още се отчитат в няколко държави (България, Румъния, Хърватия, Кипър и Гърция, като всички те са означени като „критични ситуации“) и Италия, където равнището спадна с 1,5 процентни пункта през 2016 г. („слаби, но с подобряващи се стойности“). И обратно, Нидерландия, Люксембург, Дания и Швеция са „държави с най-добри резултати“. Броят на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) се увеличава в Германия, Австрия, Литва, Латвия и, което е още по-обезпокоително, в Кипър (където започва от вече високо равнище). Бързи намаления могат да се наблюдават в Белгия, Малта, Естония и Словения. Отрицателният наклон на регресионната линия, показващ връзката между годишните изменения и равнищата, предполага продължаващо сближаване между отделните държави членки. В ЕС незаетите с работа, учене или обучение (NEET) са разделени поравно между безработните и неактивните, но със значителни разлики между държавите членки (с най-висок дял на неактивните в България и Румъния и най-висок дял на безработните в Хърватия и Испания). Притежаването само на ниско ниво на образование е основният рисков фактор за незаетите с работа, учене или обучение (NEET)⁴⁹. Сред жените NEET неактивността е по-разпространена, отколкото безработицата, докато при мъжете NEET ситуацията е обратната.

---

⁴⁹ Eurofound (2016) „Проучване на многообразието сред неработещите, неучещи и необучаващи се млади хора (NEET)“, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

Фигура 20: Дял на NEET (на възраст 15—24 години) и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

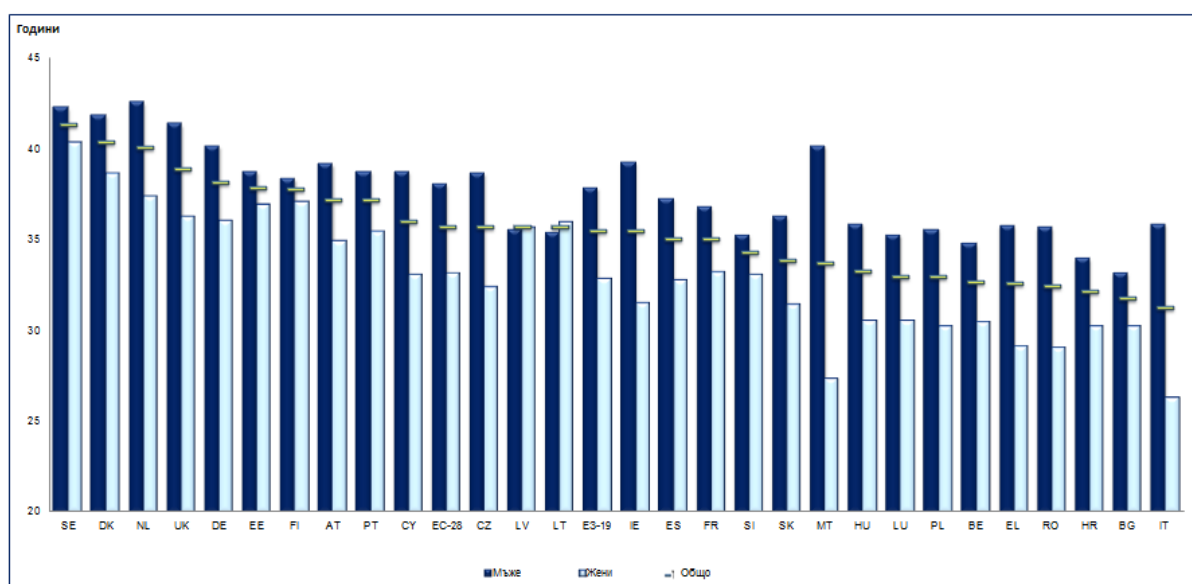

Източник: Евростат. Период: равнища за 2016 г. и годишни изменения по отношение на 2015 г. Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

Равнището на заетост на по-възрастните работници се е увеличило значително през последното десетилетие. По-възрастните работници са понесли кризата сравнително по-добре от другите възрастови групи. В действителност, както вече беше показано в глава 1, възрастовата група 55—64 години е основният двигател на цялостното повишаване на равнището на заетост през последните десет години. През 2016 г. равнището на заетост на хората на възраст 55—64 години беше 55,3 %, с 2 процентни пункта по-високо, отколкото през предишната година, а стабилното увеличение се очаква да продължи в контекста на демографските промени. Равнищата на заетост на по-възрастните работници варират в широки граници в различните държави членки — от 75,5 % в Швеция до 36,3 % в Гърция. При равнището на заетост на жените на възраст 55—64 години също се наблюдава догонване и през 2016 г. то е 48,9 %. Разликата между половете в продължителността на трудовия живот намалява, но все още е значителна, като жените участват на пазара на труда

средно 4,9 години по-малко от мъжете (33,1 спрямо 38,0 години през 2016 г.). Тази средна стойност е резултат от големите различия между държавите членки и се определя от многобройни фактори, като например недостатъчния достъп до здравни услуги, както и по-ниската пенсионна възраст за жените в някои държави членки, което води до по-кратка продължителност на трудовия живот (вж. фигура 21). И накрая, по-възрастните работници е по-вероятно да имат договори на непълно работно време, отколкото работниците от основната възрастова група, но е по-малко вероятно те да работят на непълно работно време от младите работници. По същия начин е по-вероятно те да имат постоянна работа (само 5,3 % от по-възрастните работници на възраст 55—64 години са имали временни договори).

Фигура 21: Средна продължителност на трудовия живот, 2016 г.

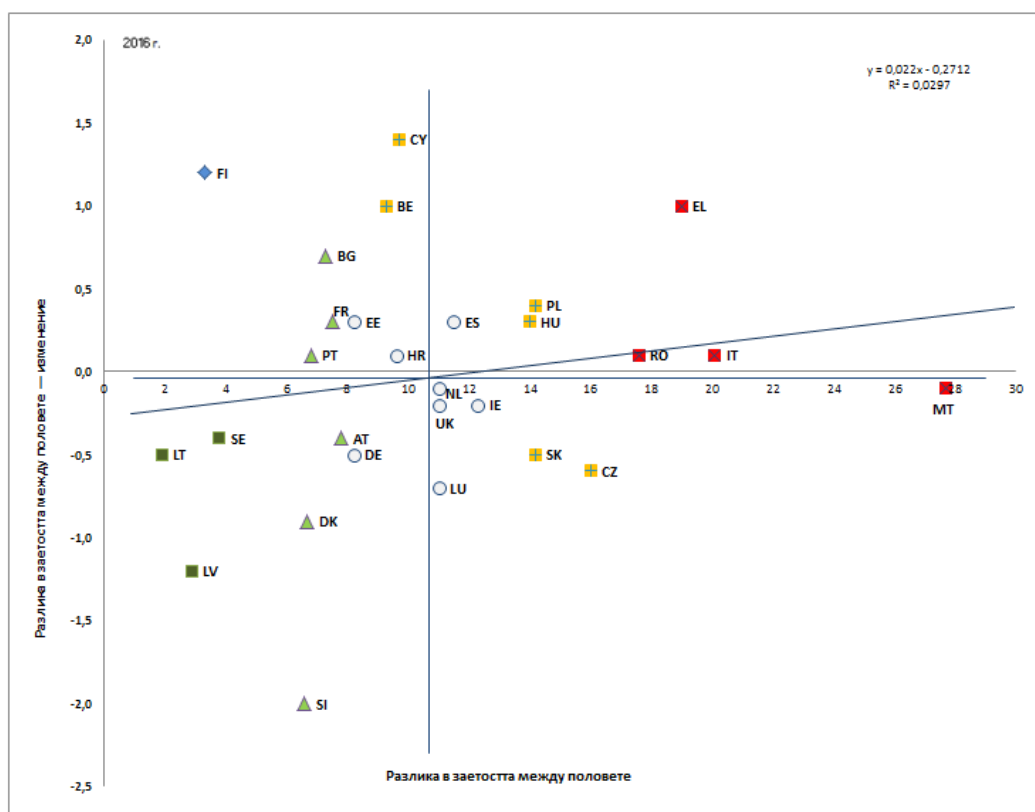
Източник, Евростат, „Наблюдение на работната сила“.

Във всички държави членки жените са слабо представени на пазара на труда.

Водещият показател в набора от социални показатели в областта на равенството между половете на пазара на труда е разликата в заетостта между половете, която е разликата между равнищата на заетост за мъжете и жените. През 2016 г. разликата в заетостта между половете достигна 11,6 процентни пункта за ЕС при равнище на заетост от 76,9 % за мъжете и 65,3 % за жените (фигура 22). Разликата е особено голяма за родените извън ЕС и за ромските жени и . Като цяло тя остана стабилна в сравнение с 2015 г., както е показано в глава 1. Въпреки това, в по-дългосрочна перспектива, тя е значително по-ниска, отколкото през 2008 г., когато разликата в заетостта между половете беше 15,0 процентни пункта. Това

дългосрочно подобрене беше породено главно от нарастването на заетостта при жените. Все пак през 2016 г. шест държави членки имаха равнище на заетост при жените под 60 %, заедно с голяма разлика между половете по отношение на заетостта (най-високи стойности бяха отчетени за Малта, Италия, Гърция и Румъния, означени като „критични ситуации“). Разликата също така нараства в редица държави членки значително по-бързо от средното във Финландия, Белгия, Кипър и Гърция (в тези държави равнището на заетост се увеличи и за двата пола, но по-бързо за мъжете, отколкото за жените). Литва, Латвия и Швеция са оценени като „държави с най-добри резултати“. Положителният наклон на регресионната права, показваща връзката между измененията и равнищата на разликата между половете по отношение на заетостта на фигура 22, предполага, че средно резултатите на държавите членки леко се различават по отношение на този показател.

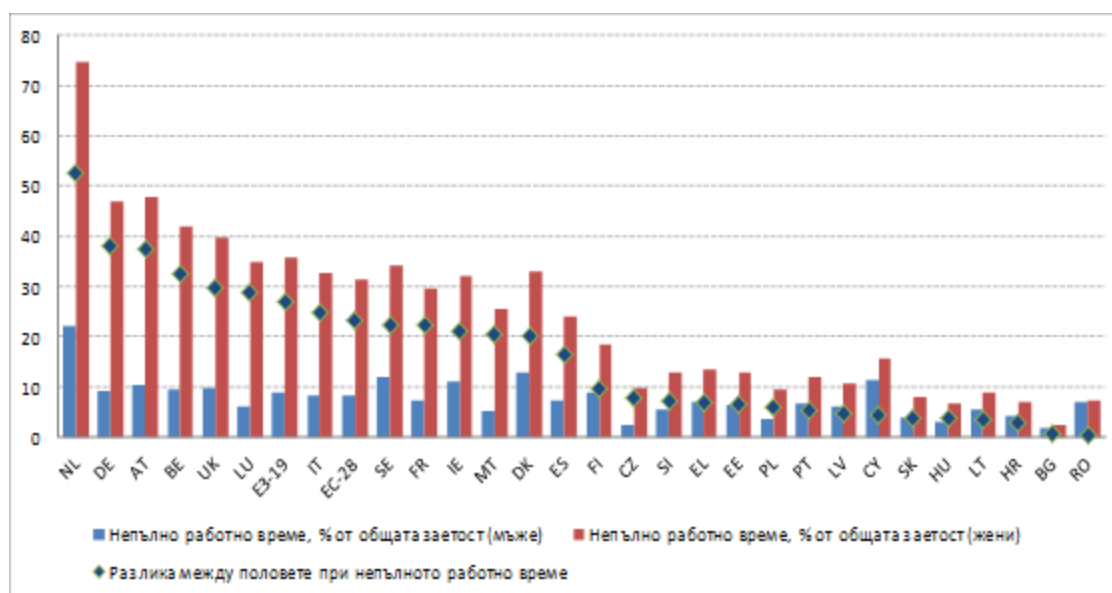
Фигура 22: Разлика в заетостта между половете и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“. Период: равнища за 2016 г. и годишни изменения по отношение на 2015 г. Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

Неравностойното участие на пазара на труда по полове също е отразено с голямата разликата между половете по отношение на заетостта на непълно работно време, която възлизаше на 23,0 процентни пункта през 2016 г. в ЕС (което представлява слабо намаление спрямо 23,2 процентни пункта през 2015 г.). Има големи разлики между държавите. Макар разликата да е малка в повечето държави членки от Централна и Източна Европа, тя надвишава 30 процентни пункта в четири държави членки, достигайки 52,7 процентни пункта в Нидерландия (фигура 23). Освен това 23,5 % от заетостта на непълно работно време при жените е била принудителна през 2016 г.

Фигура 23: Равнища на заетост на непълно работно време и разлика между половете, 2016 г.

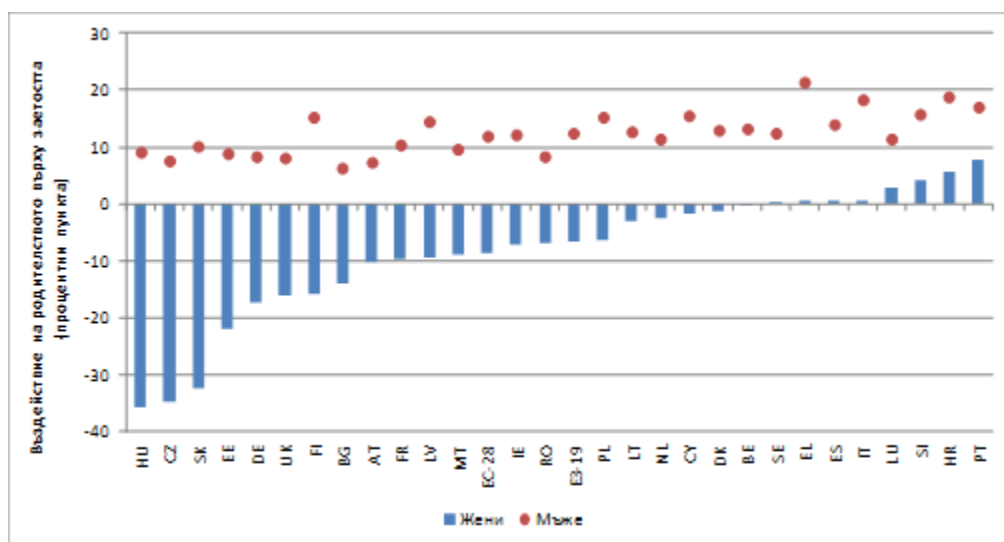
Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“.

Разликите между половете във връзка със заетостта са особено изострени за лицата, които имат отговорността да полагат грижи, като все още е по-вероятно отговорностите за грижите за децата да поемат жените, отколкото мъжете. Средно равнището на заетост при жените с поне едно дете на възраст под 6 години е 9 процентни пункта по-малко от равнището на заетост при жените без деца (с по-силен ефект при нискоквалифицираните майки, както и при самотните родители), а в някои държави тази разлика е над 30 процентни пункта (Словакия, Чешката република,

Унгария). Обратно, родителството има обратен ефект върху заетостта при мъжете, тъй като е по-вероятно бащите е да бъдат наети на работа (фигура 24). Жените също така е по-вероятно да поемат задължения за полагане на дългосрочни грижи, отколкото мъжете. Повече от 19 % от потенциалните работещи жени в ЕС през 2016 г. са били неактивни заради полагане на грижи за деца или недееспособни възрастни. Тази стойност надвиши 28 % в Чешката република, Естония, Ирландия, Унгария, Словакия и Обединеното кралство. Равнищата на заетост при жените изглежда са по-високи от средното в държави с добре проектирани и балансирани откъм представителство на половете мерки за постигане на равновесие между професионалния и личния живот (по-специално Швеция и Дания).

Фигура 24: Въздействие на родителството върху заетостта при мъжете и жените (на възраст 20—49 години) през 2016 г.

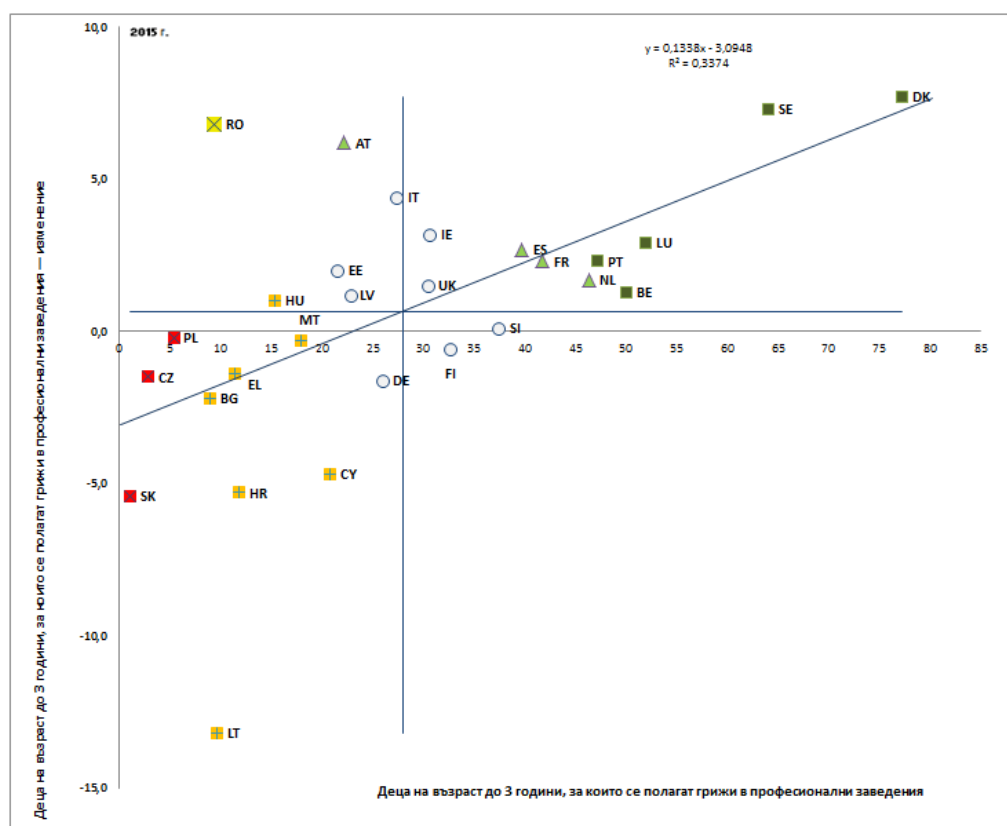

Източник: Евростат. Забележка: въздействието на родителството върху заетостта се измерва като разликата между равнището на заетост при жените (мъжете) с най-малко едно дете под 6-годишна възраст и равнището на заетост при жените (мъжете) без деца.

Липсата на достъпни, евтини и качествени формални услуги за полагане на грижи, особено за децата, е един от факторите, възпрепятстващи участието на жените на пазара на труда. Както е показано от водещия показател в набора от социални показатели за участие в образованието и грижите в ранна детска възраст, през 2015 г. едва 30,5 % от децата на възраст 0—3 години бяха обгрижвани чрез формални услуги за полагане на

грижи и за образование, което представлява увеличение спрямо 28,5 % през 2014 г. и 28,0 % през 2008 г. Има големи разлики между държавите членки: докато в Дания и Швеция над 60 % от децата са получавали грижи в професионални заведения, този дял е под 10 % в Словакия, Чешката република и Полша („критични ситуации“), както и в България, Румъния и Литва. Заедно с Дания и Швеция, Люксембург, Белгия и Португалия са оценени като „държави с най-добри резултати“. Тези разлики са до известна степен свързани с разликите по отношение на договореностите относно отпуска по семейни причини в отделните държави. Резултатите на държавите членки по този показател в действителност са разнопосочни, както е показано от положителния наклон на регресионната линия, показваща връзката между годишните изменения и равнищата — държавите с най-добри резултати отбелязват по-бързо подобрене.

Фигура 25: Децата, които са получавали грижи в професионални заведения (на възраст 0—3 години), и годишно изменение (ведещ показател от набора от социални показатели)

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“. Период: равнища за 2015 г. и годишни изменения по отношение на 2014 г. Забележка: Осите са разположени по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

Освен това достатъчното предоставяне на официално достъпни, висококачествени и устойчиви дългосрочни грижи остава предизвикателство в няколко държави членки. Тяхната изостаналост може да бъде основна пречка за жените да останат на работа, тъй като неформалните грижи често са единствената възможност за много семейства. Изчислено е, че броят на зависимите възрастни хора ще се увеличи с 12 милиона (от 40 на 52 между 2013—2060 г.)⁵⁰.

В допълнение към по-ниските еквивалентни равнища на заетост на пълно работно време, жените са засегнати и от значителна разлика в заплащането. Тази разлика беше 16,3 % през 2015 г. в ЕС, като бавно намалява в сравнение с 2014 г. (16,7 %)⁵¹. Въпреки това има големи различия между държавите членки, като разликите в заплащането варират от 26,9 % в Естония до 5,5 % в Италия и Люксембург. През последните две години, за които има данни, най-голямото увеличение беше отчетено в Португалия (+4,5 процентни пункта), докато бързи намаления бяха отчетени в Унгария (-4,4 процентни пункта) и в Естония (-2,9 процентни пункта), както и в Испания (-2,9 процентни пункта). Потенциалните причини за разликата в заплащането между половете включват разлики в професионалния опит, работното време, типа работа или сектора на заетост, дължащи се в известна степен на дискриминация на пазара на труда. Също така съществува риск това да се превърне в разлика в пенсиите на мъжете и жените, която е през 2015 г. е 38,3 %.⁵²

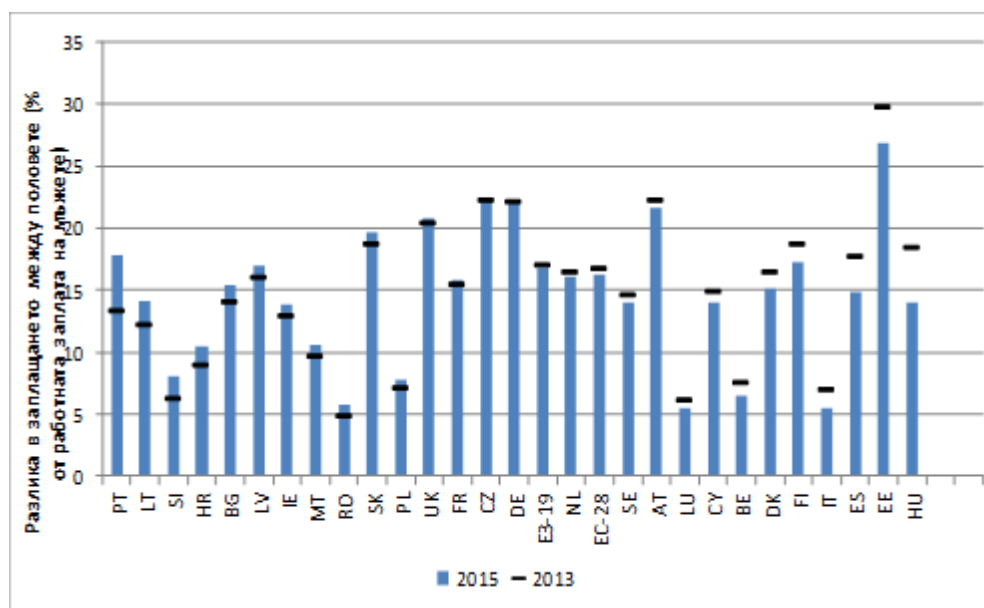
---

⁵⁰ Доклад от 2015 г. за застаряването на населението.

⁵¹ Референтният показател е некоригираната разлика в заплащането между половете (т.е. не е коригирана според индивидуалните характеристики, които биха могли да обяснят част от разликата в доходите), която следва да даде цялостна представа за неравенството между половете по отношение на заплащането. Изследванията показват, че голяма част от разликата в заплащането между половете остава, дори и когато разликите в постигнатото образователно ниво, професионалния избор, работните часове и други видими характеристики са взети под внимание (напр. http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/2016_factors_gpg_en.pdf).

⁵² Европейска комисия, Доклад за равенството между жените и мъжете в ЕС от 2017 г.

Фигура 26: Некоригирана разлика в заплащането между жените и мъжете през 2013 г. и 2015 г.

Източник: Евростат.

Забележка: некоригираната разлика в заплащането между половете (РЗП) се измерва като разликата между средното брутно почасово възнаграждение за наетите лица мъже и за наетите лица жени, изразена като процент от средното брутно почасово възнаграждение за наетите лица мъже. Липсват данни за Гърция. За Хърватия, Малта и Ирландия данните са от 2014 г. вместо от 2015 г.

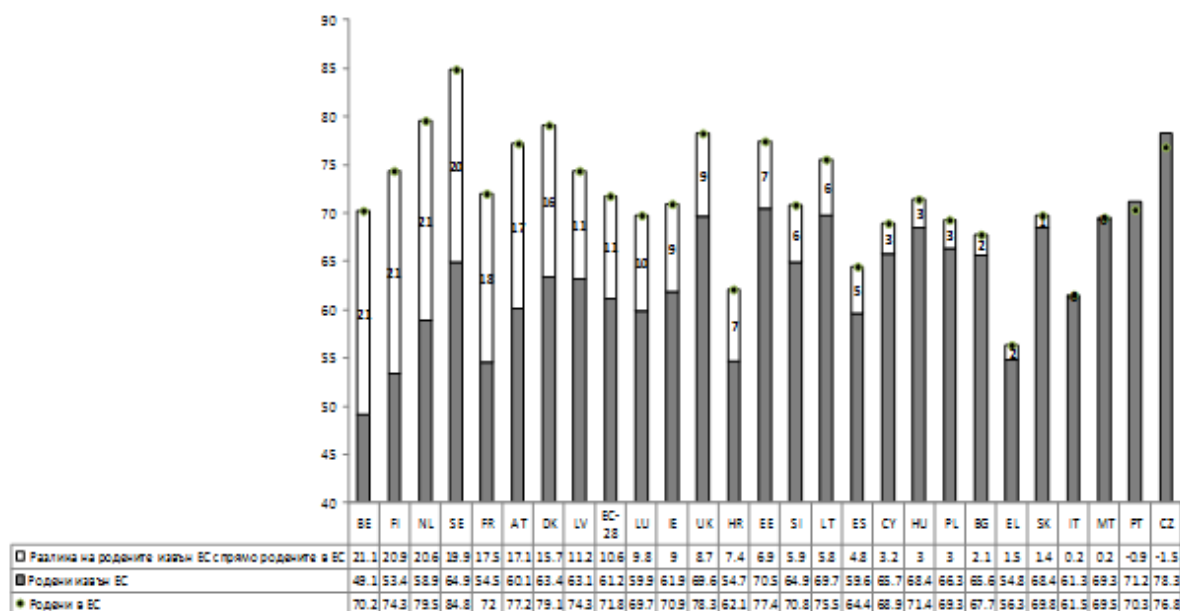
Потенциалът на мигрантите на пазара на труда е изключително слабо развит.

Въпреки че делът на родените извън ЕС лица от населението в ЕС нараства (6,6 % през 2014 г., 6,9 % през 2016 г.), вероятността те да участват на пазара на труда е по-малка, отколкото тази на родените в ЕС лица. Предизвикателството, което интеграцията представлява, нарасна с въздействието на икономическа криза и с неотдавнашните засилени потоци от бежанци, чиято интеграция на трудовия пазар е по-трудна, отколкото при другите групи⁵³. Докато през 2008 г. родените извън ЕС лица показаха равнища на активност и заетост съответно 1,0 процентни пункта и 4,6 процентни пункта по-ниски от родените в ЕС лица, до 2016 г. тези разлики достигнаха 4,8 процентни пункта и 10,6 процентни пункта (във възрастовата категория 20—64 години). В седем държави от ЕС (Белгия, Финландия, Нидерландия, Швеция, Франция, Австрия и Дания) разликата в заетостта надвишава 15 процентни пункта.

⁵³ Вж. „Заетост и социално развитие в Европа“, годишен преглед за 2016 г., стр. 3.

Неактивността на родените извън ЕС жени е особено висока, 9,1 процентни пункта под тази на родените в ЕС жени.

Фигура 27: Равнище на заетост по държава на раждане, възраст 20—64 години, 2016 г.

Източник: Евростат [lfsa_ergacob]. Забележка: За Германия липсва разбивка за родените извън ЕС (разликата между гражданите на приемащата държава и гражданите на трети държави е 26,5 процентни пункта, шестата най-висока стойност в ЕС).

Резултатите на пазара на труда се различават значително поради миграцията.

Равнището на заетост на родените извън ЕС лица е по-високо за тези, които са дошли да учат или работят (71 % през 2014 г., дори по-високо, отколкото при родените в ЕС) и по-ниско за тези, които са дошли по семейни причини и като бежанци⁵⁴. И докато по-ниските равнища на заетост при мигрантите са частично определени от по-високия дял на лицата с ниско ниво на образование⁵⁵, повишаващото се ниво на образование не означава непременно по-добри резултати по отношение на заетостта, а също така е налице слабо използване на уменията и квалификацията на мигрантите⁵⁶. Съществува

⁵⁴ Мигрантите по семейни причини заемат най-големия дял сред родените извън ЕС хора (52 % през 2014 г.). Техните равнища на заетост са били 53 % през 2014 г., дори по-ниски от бежанците (56 %).

⁵⁵ Делът на родените извън ЕС (на възраст 25—54 години) с високо ниво на образование се е увеличил от 25,4 % на 30,9 % от 2010 до 2016 г., вж. [edat_lfs_9912].

⁵⁶ Разликата в равнището на заетост между родените извън ЕС и родените в ЕС е най-ясно изразена сред лицата с висше образование, което подчертава факта, че мигрантите получават по-ниска възвращаемост от тяхното образование в сравнение с родените в ЕС (вж. също „Заетост и социално развитие в Европа 2015 г.“). През 2016 г. 35 % от родените извън ЕС с висше образование са работили на ниско- или

тенденция социалните предизвикателства да се предават през поколенията. Този риск е от особено значение преди високия и увеличаващ се дял на лицата с мигрантски произход сред младите хора⁵⁷ в някои държави членки.

С възстановяването на пазарите на труда лицата с увреждания рискуват да бъдат оставени на заден план. Голяма разлика продължава да съществува в равнищата на заетост (и активност)⁵⁸ между хората със и без увреждания, възлизаща на 25,7 процентни пункта (47,4 % в сравнение със 73,1 %) през 2015 г. Тази разлика се увеличава (тя беше 22,9 процентни пункта през 2012 г.), тъй като лицата без увреждания имат по-големи шансове да се върнат на работа. По-специално в Ирландия и Малта разликата в заетостта беше повече от 40 процентни пункта, а в 7 държави тя надхвърли 30 процентни пункта. Най-малки разлики бяха наблюдавани в Италия (13,8 процентни пункта) и Словения (16 процентни пункта).

3.2.2 *Ответни мерки на политиката*

Дейностите във връзка с политиката доведоха до установяването на основните аспекти за подобряване на приобщаващия характер, целесъобразността и качеството на образованието, по-специално за справяне с преждевременното напускане на училище. През май 2017 г. в две съобщения на Комисията⁵⁹ беше очертано как действията на ЕС могат да подкрепят държавите членки и доставчиците

средноквалифицирани позиции в сравнение с 21 % сред родените в ЕС. Равнището на свръхквалификация сред родените извън ЕС е било над 50 % в държави като Гърция, Италия, Кипър и Испания.

⁵⁷ Делът на лицата с мигрантски произход е около или малко над 20 % в държави като Франция и Германия и над 30 % сред децата под 6 години.

⁵⁸ Данните за заетостта на хората с увреждания не показват напълно колко ограничено е тяхното участие на пазара на труда; те трябва да се разглеждат заедно с равнищата на активност, които също са непропорционално ниски. През 2015 г. разликата в активността (възрастова група 20—64 години) между хората с увреждания и без увреждания в ЕС възлиза на 22,4 процентни пункта (59,5 % спрямо 81,9 %).

⁵⁹ COM(2017) 247 final — Съобщение относно „нов тласък за висшето образование в ЕС“ и COM(2017)248 final — Съобщение относно „Училищно развитие и върхови постижения в областта на преподаването за по-добър старт в живота“. С последното се установяват три основни предизвикателства в областта на училищната политика, с които всички държави членки се сблъскват: 1) слабости в уменията в четенето, математиката и природните науки; 2) прекомерното въздействие на социално-икономическия произход върху образователните резултати; 3) недостатъчни цифрови компетентности. Освен това с него се установява къде са необходими действия на ЕС и държавите членки: да се развият по-добри и по-приобщаващи училища; да се подпомогнат учителите и училищните ръководители; и да се направи управлението на училищните образователни системи по-ефективно, по-справедливо и по-ефикасно.

на образование във връзка с постигането на тези цели. Освен това в Заключенията на Съвета от 2015 г. относно намаляване на преждевременното напускане на училище и насърчаване на успеваемостта в училище⁶⁰ държавите членки се приканват да разработят и изпълнят всеобхватни стратегии за борба с преждевременното напускане на училище, заедно с редица специфични мерки. Няколко държави членки в момента предприемат действия в тази област. През 2016 г. фламандската общност в Белгия одобри документ за обсъждане относно политика по отношение на правото на образование, бягствата от училище и отпадането от училище, който ще замени действащите планове за действие. Във френската общност в Белгия намаляването на преждевременното напускане на училище е основен елемент от текущата училищна реформа, която е съсредоточена върху подобряването на равнопоставеността, ефективността и ефикасността. България изпълнява механизъм за междуинституционално сътрудничество, за да се подобри записването и задържането на учениците в училище, с местни екипи, работещи на място, за да се установят непосещаващите училище деца или ученици в риск от отпадане от училище, да се подобри обменът на информация между съответните институции и да се подобри събирането на данни. В Естония се прилага кариерно консултиране и увеличаване на привлекателността на професионалното образование и обучение (ПОО) за справяне с отпадането от училище. Франция предприема стъпки, за да гарантира, че младежите на възраст 16—25 години, които са напуснали училище без свидетелство или квалификация, имат право да се върнат към образованието или обучението. През ноември 2016 г. Унгария прие план за действие за намаляване на преждевременното напускане на училище и въведе задължително събиране на данни относно училищния напредък на учениците. Румъния понастоящем разработва механизъм за ранно предупреждаване и планира финансирани от ЕСФ програми за втори шанс и извънкласни дейности.

В рамките на ЕС политиките за ефективно справяне с ниската степен на владение на основни умения все повече се комбинират с усилията за насърчаване на приобщаващото образование. Целта е да се намали въздействието на социално-икономическия статус върху постиженията на учениците, като се преодолеят разликите по отношение на образованието на учащите в неравностойно положение и се стимулира

---

⁶⁰ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14441-2015-INIT/bg/pdf>

отличното качество на образованието. В Португалия местните администрации и училищните клъстери си сътрудничат при изпълнението на Националния план за насърчаване на успеха в училище — водещата инициатива на правителството за предотвратяване на неуспеха в училище и намаляване на повтарянето на учебни години. През 2017 г. Ирландия определя за първи път специфични цели за езикова и математическа грамотност в училищата в неравностойно положение; тя също така определя относително амбициозна цел за запазване на дела на учениците със слаби резултати под 10 %, като същевременно се увеличи дялът на учениците с най-добри резултати до 2025 г. Чешката република изпълнява финансирани от ЕСФ проекти, които са съсредоточени върху подкрепата на детски градини, основни и средни училища чрез въвеждане и изпълнение на индивидуално приобщаване. В Швеция правителството увеличи ресурсите за справяне с неравенството и обяви дългосрочен план за инвестиции (2017—2025 г.) за подкрепа на общини и независими доставчици в училищно образование при предлагането на висококачествено образование на новопристигналите ученици. В Германия федералното правителство и федералните провинции обединиха сили за увеличаване на качеството на обучението на учителите, както и за повишаване на мобилността на учениците и учителите. И накрая, България отдава повече значение на приобщаващото образование и Нидерландия планира допълнителни инвестиции за увеличаване на равнопоставеността в образованието.

Приобщаването на ромите в образованието е предизвикателство, което се дължи на няколко фактора, включително училищна сегрегация, неприобщаващо преподаване и пречки, причинени от крайна бедност. Правоприлагането на законодателни промени продължава да е важно. България въведе забрана за образуването на отделни класове, основаващи се на етническа принадлежност. Мерките, съществуващи понастоящем за ромските ученици, включват стипендии и извънкласни дейности, допълнителни часове по български език и дейности с родители. В Чешката република нов пакет от реформи относно индивидуалните мерки за подкрепа на деца със специални образователни потребности, включително поради социално-икономически причини, влезе в сила през септември 2016 г. През 2017 г. Унгария внесе изменения в своя закон за равното третиране и държавното образование, за да гарантира забрана на сегрегацията. Също така училища с високо равнище на отпадане от училище ще бъдат избрани през 2017 г., за да получат подкрепа за

обучение и развитие за изпълнение на диференцирани методи на преподаване. В Румъния сегрегацията в предуниверситетските системи е забранена и проектите, насочени към ромски ученици и общности, са приоритетни в рамките на ЕСФ. През февруари 2017 г. Словакия одобри преразгледани планове за действие в подкрепа на изпълнението на Националната стратегия за интегриране на ромите до 2020 г. с цел намаляване на различията между нивото на образование на ромите и средностатистическото население чрез подобряване на образованието на децата от маргинализирани общности. Гърция стартира програма за интеграцията и образованието на ромски деца, съфинансирана от структурните и инвестиционните фондове на ЕС.

Държавите членки разработват политики за насърчаване на интеграцията на мигранти в образованието. В Белгия всички общности увеличават капацитета на приемните класове, броя на преподавателите по езици и бюджетите за подкрепа за нови ученици мигранти. Дания леко увеличи броя на приемните класове и увеличи максималния брой на бежанците в тях от 12 на 15; тя също така позволи интеграцията на родени в чужбина млади хора в задължителното посещаване на училище до 25-годишна възраст. Във Финландия нов модул на обучение, който комбинира езиково и професионално образование, беше създаден в средата на 2017 г., като ангажира образователните институции за възрастни и разшири обхвата и достигането до предлаганото обучение. В Швеция курс на обучение по шведски език за имигранти се предлага на новопристигналите възрастни с професионално образование или друго образование. Гърция открива първи приемни структури за образованието на деца на лица, търсещи убежище, които работят след редовните занимания, но има за цел да интегрира деца в крайна сметка в общото образование. Кипър въвежда план за действие, който също така обхваща преподаването на гръцки език като втори език, мерките за приемане, преход и приобщаване на мигранти, обучение на учители и борба с дискриминацията. Освен това, за да отговори на притока на бежанци и да улесни тяхната интеграция (както и на други нуждаещи се граждани на трети държави), Европейската комисия разработи Инструмент на ЕС за съставяне на профил на уменията за гражданите на трети държави през 2017 г., за да им помогне да придадат видимост на своите умения и квалификации в различните държави членки.

Политиките за повишаване на броя на лицата, завършващи висше образование, са съсредоточени върху достъпа и участието, както и върху намаляването на процента на отпадналите ученици. Както е подчертано в Съобщението на Комисията относно нов тласък за висшето образование в ЕС⁶¹, това може да бъде постигнато чрез предоставяне на учениците от неравностойна среда на по-прозрачна информация относно образователните възможности и резултатите, индивидуализираните насоки и финансовата подкрепа. Чешката република увеличи безвъзмездните средства за нуждаещите се ученици, както и броя на ориентираните към професионална реализация програми за насърчаване на по-изразено социално многообразие на учениците, завършващи висше образование. През 2017 г. Естония преразгледа своята система на финансиране в областта на висшето образование, за да стимулира завършването на образованието в номинално време. Швеция стартира изследване във връзка с управлението и финансирането на висшето образование с цел увеличаване на участието на ученици от неравностойна среда. Хърватия използва ЕСФ, за да предостави подкрепа на ученици от неравностойна среда.

Подобряването на целесъобразността на висшето образование също така е от решаващо значение. За да се постигне тази цел, основните аспекти са по-голямо разнообразие от начини на обучение (задочно, дистанционно и т.н.), по-широкото използване на прогнозите за уменията и данните за заетостта на дипломантите в стратегическото планиране, привличането на работодателите в разработването на учебните програми и допълнителното развитие на висшето професионално и техническо образование. България изпълнява финансиране, основано на постиженията, и съсредоточава усилия върху увеличаването на участието в области, свързани с науките, технологиите, инженерството и математиката (STEM). В Малта с няколко инициативи се цели да се увеличи броят на завършилите предмети, свързани с науките. Фламандската общност в Белгия разработва план за действие относно STEM, който включва всички равнища на образованието, а френската общност в Белгия се съсредоточава върху дуалното обучение в секторите, където е установен или се очаква недостиг на умения. В Хърватия се предоставят финансирани от ЕСФ стипендии за ученици в STEM. Естония установи инструмент за прогнозиране, за да предвиди нужните умения на пазара на труда, с препоръки за допълнително планиране в

---

⁶¹ COM(2017) 247 окончателен.

образованието и обучението. През 2017 г. Полша въведе национална система за проследяване на дипломантите с цел разглеждане на необходимостта от по-добра информация относно резултатите на пазара на труда. Кипър, Португалия, Словакия и Швеция наскоро предприеха мерки, за да подсилят гарантирането на качеството във висшето образование.

Държавите членки продължават да работят за повече прозрачност на уменията и квалификациите. Двадесет и четири държави членки вече окончателно завършиха процеса на приравняване на техните национални квалификационни нива към Европейската квалификационна рамка (ЕКР), изтъквайки по този начин ангажимента си към постигането на нейната обща цел за прозрачност и съпоставимост. Румъния и Словакия представиха своите първоначални доклади за приравняването, докато Финландия и Испания планират приравняване през 2017—2018 г. Друга етапна цел — т.е. поставянето на нивата на ЕКР върху сертификати и дипломи — е изпълнена от 16 държави членки (Белгия, Чешката република, Дания, Германия, Естония, Франция, Ирландия, Италия, Латвия, Литва, Унгария, Малта, Нидерландия, Португалия, Словения и Обединеното кралство), като до края на 2017 г. се очаква допълнително разширяване.

Необходимостта от развитие на цифровите умения е все по-силно застъпена в програмите на държавите членки. В съответствие с едно от основните действия на новата програма за умения за Европа — Коалицията за цифрови умения и работни места — Национални коалиции за цифрови умения и търсене на работа за улесняване на действията, които ще окажат силно въздействие на местно равнище, стартираха в 17 държави членки, и има още, които са в процес на разработване. Конкретните мерки за насърчаване на цифровите умения, планирани/приети от държавите членки, включват въвеждането на основно цифрово обучение от първично ниво и засилването на цифровото обучение в училищните програми (Австрия, Германия), като се увеличава обучението по програмиране (Полша, Белгия, Румъния, Швеция), обучението по цифрови умения за учители (Австрия, България, Германия), увеличаването на местата за STEM във висшето образование (Австрия, Полша), сертифицирането за Европейско свидетелство за управление на компютър (ECDL) на доброволна основа за ученици в средното образование (Кипър) и еднократните инициативи като Академията за информационни технологии в Словакия.

С цел насърчаване на съответствието на програмите за професионално образование и обучение с потребностите на пазара на труда ЕС подкрепя широка гама от инициативи на политиките. През октомври 2017 г. Комисията прие предложение за Препоръка на Съвета за Европейска рамка за качествено и ефективно чиракуване. С рамката се определят 14 критерия за определяне на качествено и ефективно чиракуване, като се осигурява както развитието на умения, свързани с работата, така и личното развитие на чираците. С цел увеличаване на броя на професионално учащите се, възползващи се от чиракуването в чужбина за по-дълго време, дейността „ЕразъмПро“ беше въведена в „Еразъм+“, за да може да започне да функционира през октомври 2017 г. За подкрепа на ученето чрез работа, инициативата „Европейски алианс за професионална подготовка“ стартира през 2013 г. като многостранна платформа на заинтересованите страни на равнището на ЕС. С нея се цели да се подобри качеството, предоставянето и представата за чиракуването, както и отскоро и мобилността. Комисията също така подкрепя Европейския пакт за младежта по инициатива на КСО Европа (Европейска бизнес мрежа за корпоративна социална отговорност), обединяващ стопанската дейност и нейните заинтересовани страни да работят за заетост на младите хора чрез създаването на чиракуване, различни видове стажове и работни места на в началото на кариерата. Привлекателността и целесъобразността по отношение на пазара на труда на първоначалните програми за ПОО биха могли още да се подобрят. През 2015 г. държавите членки се споразумяха допълнително да засилят основните компетентности в програмите за ПОО и да предоставят повече ефективни възможности за придобиване или развитие на тези умения⁶².

Предизвикателствата, свързани със заетостта на нискоквалифицирани възрастни, изискват политическо внимание, по-специално в контекста на развитието на нужните умения, свързани с технологичните промени. С цел преодоляване на постоянната разлика в заетостта и ниският процент на участие в обучението за възрастни от нискоквалифицирани възрастни (които също така е по-вероятно да са по-

---

⁶² По-конкретно, през 2016 г. Европейската комисия стартира нова инициатива за популяризиране на високите постижения и качеството на ПОО в Европа, както и за повишаване на осведомеността за възможностите, които професионалното обучение предоставя както за младите хора, така и за възрастните. В своето първо издание Европейската седмица на професионалните умения успя да мобилизира 800 000 заинтересовани страни в Европа, за да подобри представата за ПОО и привлекателността му.

възрастни хора, живеещи в селски райони и изправени пред други неудобства), в края на 2016 г. Европейският съюз прие препоръка „Пътища за повишаване на уменията: нови възможности за възрастните“, за да се предостави на нискоквалифицираните възрастни подкрепа за подобряването на техните умения и за напредък към по-високо равнище на квалификации (вж. каре 2).

Каре 2. Повишаване на уменията: нови възможности за възрастните

В препоръката „Пътища за повишаване на уменията:“, приета от Съвета през декември 2016 г.⁶³, държавите членки се призовават да разработят свързани серии от целенасочени намеси, с които да се установи „пътека“ за подкрепа на нискоквалифицирани възрастни, чийто брой в ЕС през 2016 г. е 63 милиона души.

С нея се цели да се подкрепят тези възрастни, за да подобрят своята езикова и математическа грамотност и цифрови умения и/или да придобият по-широк набор от умения чрез напредък към по-високо равнище на квалификации. На всеки бенефициер ще бъде предложено:

- оценка на уменията с цел установяване на съществуващите умения и потребностите от повишаване на уменията,
- предложение за образование/обучение, подготвено във връзка с тази оценка, и
- възможности за валидиране и признаване на така придобитите умения.

Тези три стъпки ще бъдат придружени от мерки във връзка с популяризирането, ориентирането и подкрепата.

Общите цели на политиката на инициативата са:

- да се подобрят възможностите за заетост и общите шансове в живота на възрастните с ниски нива на умения (напр. възрастни без средно гимназиално образование) в Европа;
- да се допринесе за повишаване/преквалификация на цялата работна сила; както и
- да се подобри социалното приобщаване и сближаване за възрастни, които се затрудняват при придобиването на основни умения.

Изпълнението от държавите членки може да се подкрепи чрез финансиране от ЕСФ, „Еразъм+“ и други източници. До средата на 2018 г. държавите членки следва да очертаят мерките, които ще предприемат за изпълнение на тази препоръка, включително на кои групи нискоквалифицирани възрастни ще отдадат приоритет.

В областта на образованието за възрастни някои държави членки предприеха мерки за насърчаване на по-активно участие в обучението за възрастни, особено с цел подобряването на основните умения. България въведе мярка за по-добро

⁶³ ОВ С 484/1, 24.12.2016 г.

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=OJ:JOC_2016_484_R_0001

предоставяне на компетенции за основното образователно ниво за неграмотни или слабо грамотни лица над 16 години. Хърватия обяви план, за да гарантира, че образователните дейности допринасят за по-добри възможности за професионална реализация на безработните лица в районите с най-голям недостиг на квалифицирани работници. Кипър въведе промени във финансовата подкрепа за предприятията, които инвестират в обучение през целия живот, за да се насърчи участието на повече възрастни хора с по-ниска степен на образование в образованието за възрастни. Португалия представи цялостна програма (програма „Qualifica“), насочена към предоставяне на квалификация за възрастните хора въз основа на придобити по време на професионалния опит умения и допълването им с по-нататъшно модулно обучение.

Държавите членки предприемат стъпки за улесняване на социалния диалог относно въпросите за професионалното образование и обучение. В Испания правителството неотдавна организира национални дискусии с маси със социалните партньори за обсъждане на серия от въпроси относно заетостта, сред които качеството на професионалното обучение. В Гърция през 2017 г. ще започнат пилотни търгове за редица водени от общности бизнес партньорства за професионално образование и обучение, включващи секторни и местни представителни органи на работодателите и социални партньори. В Латвия социалните партньори, най-вече работодателите, участват в редица аспекти на реформите на ПОО. През 2016 г. беше прието вторичното законодателство за създаване на секторни експертни съвети и процедури за актуализиране на програмите с цел изменение на закона за професионалното образование, приет през 2015 г. Освен това в рамките на Плана за изпълнение на модела на управление на образованието за възрастни за периода 2016—2020 г. беше създаден Управителен съвет за образованието за възрастни, който включва министри, социални партньори, общини, асоциации за образованието за възрастни и други заинтересовани страни. Съветът, като отчита положението на пазара на труда, преразглежда и одобрява приоритетите за образованието за възрастни и гарантира редовна оценка на резултатите от образованието за възрастни (включително предоставяне и търсене на образователни програми).

Валидирането на умения, придобити извън официалната система за образование и обучение, е особено релевантно. Това е така особено за хората с по-ниска

квалификация, безработните или застрашените от безработица, мигрантите, и за хората, които се нуждаят от промяна в професионалното си развитие. Въпреки че националните подходи се различават, споразуменията за валидиране са планирани или въведени във всички държави членки. Националните механизми за координиране на споразуменията за валидиране в секторите на образованието, пазара на труда и третия сектор са установени от 15 държави членки (Белгия, Дания, Франция, Гърция, Ирландия, Италия, Латвия, Малта, Нидерландия, Полша, Португалия, Румъния, Испания и Швеция).

Националните стратегии за уменията могат да играят важна роля при преодоляването на разпокъсаността на политиките за уменията в много държави и при предоставянето на съгласуваност между различните политики, различните финансови ресурси в подкрепа на уменията и всички заинтересовани участници. Те могат да предоставят стратегическа оценка на системата на дадена държава в областта на уменията, да установят предизвикателствата, свързани с основните умения, и да доведат до изготвянето на план за действие за тяхното преодоляване. С техническата помощ на ОИСР Комисията подкрепя разработването на стратегии за уменията в Италия, Португалия и Словения (и преди това в Испания). Нидерландия и Австрия също така започнаха проекти във връзка с Националната стратегия за уменията чрез използване само на национално финансиране.

Осведомеността относно уменията, които са и ще бъдат необходими в бъдеще, може да помогне на държавите членки да коригират техните политики за по-добро преодоляване на всички разлики в уменията на техните пазари на труда. Необходимостта от привеждане в съответствие на уменията с потребностите на пазара на труда вече породила редица действия в държавите членки. С цел привличане на повече работници и работодатели в ИКТ Естония внесе изменения в закона за чужденците чрез, наред с другото, промяна на изискването за постоянно пребиваване в Естония и премахването на имиграционната квота по отношение на основни инвеститори, работници в ИКТ и стартиращи предприемачи. Франция открива 500 нови специфични пътеки на обучението в съответствие с установените бъдещи потребности на пазара на труда (като ИКТ, екологична икономика) или в набиращите персонал сектори (промишленост, сигурност, обществено хранене и т.н.), приспособени към местните /

регионалните профили. Ирландия стартира Националния съвет за уменията и девет регионални форума за уменията, за да предвиди и отговори на бързо променящите се потребности от умения във всички сектори. В Унгария ЕСФ съфинансира проекти в помощ на безработните с цел да придобият уменията и професионалния опит, необходими за секторите, които изпитват недостиг на работна ръка.

Държавите членки увеличават усилията си във връзка с разширяването и развитието на техните услуги за професионално ориентиране. В Кипър на младите войници се предлагат безплатни услуги за предоставяне на професионално ориентиране, и е в ход проект, финансиран от Европейския социален фонд и инициативата за младежка заетост, с цел разширяване на обсега на въздействие на услугите за предоставяне на професионално ориентиране за незаетите с работа, учене или обучение (NEET). В Малта, считано от началото на академичната 2017—2018 г., във всички държавни колежи ще започнат програми за професионално ориентиране с цел насърчаване на висшето образование или на заетостта.

Положението на младите хора на пазара на труда се подобрява значително, също така благодарение на структурните реформи, които се подкрепят по линия на гаранцията за младежта. Схемите за гаранция за младежта са консолидации, въпреки че в повечето държави са необходими допълнителни усилия с цел увеличаване на техния обхват и въздействие, както и гарантиране на устойчивото им изпълнение. Само през 2015 г. 5,5 милиона млади хора взеха участие в схемите за гаранция за младежта и 3,5 милиона приеха предложение за заетост, чиракуване, стаж или продължаващо обучение. Почти половината от всички NEET на възраст между 15 и 24 години бяха записани в гаранцията за младежта през 2015 г.

Достигането до младите хора, насърчаването им да се регистрират в публичните служби по заетостта и да получат подходяща подкрепа е важен приоритет, по-специално в държавите членки с високи равнища на неактивни и нерегистрирани NEET. В Испания през декември 2016 г. беше приет Кралски законодателен указ, с който се опростява и насърчава регистрацията на търсещите работа млади хора в Националната система за гаранция за младежта. Португалия представи през юни 2017 г. нова национална стратегия за популяризиране и регистрация на NEET, с която се цели да се регистрират най-малко 30 000 повече NEET и да се разшири националната мрежа

на партньорите на гаранцията за младежта. Понастоящем Румъния стартира нови мерки за популяризиране, за да се увеличи броят на младите NEET, регистрирани в публичните служби по заетостта (ПСЗ), с 200 000 чрез превантивно установяване, информационна и осведомителна кампания, мрежи за подкрепа и екипи за интервенция, включващи ПСЗ, социални работници и образователни съветници. Българските органи предприемат нови мерки за популяризиране, с които се цели активизирането и интегрирането в пазара на труда на нерегистрирани NEET на възраст под 29 години.

По-добрата подкрепа на младите хора, които се сблъскват с множество пречки, остава предизвикателство в този контекст. Във Франция „Garantie jeunes“, стартирана експериментално през октомври 2013 г., беше разширена през 2017 г., за да обхване всички NEET на възраст между 16 и 25 години, изложени на риск от социално изключване и с доходи, по-ниски от минималните доходи. С нея се предоставя интензивна пътека до пазара на труда, която комбинира интензивни мерки за ориентиране и професионален опит. В Словакия с националния проект „Регистрация на търсещите работа млади хора — Създаване на работни места за дългосрочно безработни млади хора“, стартиран през юли 2017 г., се цели да се мотивират търсещите работа млади хора да намерят работа чрез 30-часово ориентиране, комбинирано с финансов стимул за тези, които намерят работа.

Гладка координация между политиките по заетостта, образованието и младежта е от съществено значение за по-добра подкрепа на прехода на младите хора от образование и безработица към работа. Установяват се нови партньорства. В Кипър услугите за кариерно консултиране и образование в средното образование ще бъдат подобрени, за да предлагат повече целеви насоки и услуги за професионално ориентиране на младите хора на възраст 15—24 години. В допълнение младежките информационни центрове на Кипърския съвет по въпросите на младежта предлагат специализирани услуги за учене и професионално ориентиране на ученици, както и на млади NEET. В Литва пилотна програма за наставничество се изпълнява на национално равнище от 2016 г., при която ПСЗ си сътрудничи с мрежа от психолози и академични обучителни институции за по-добра подкрепа на младите хора (както и на дългосрочно безработните и по-възрастните работници).

Държавите членки инвестират в преквалификацията и повишаването на уменията на младите хора с цел подобряване на техните възможности за заетост. В Словакия по национален проект се инвестират 30,9 млн. EUR за подкрепа на възможностите за заетост на търсещите работа млади хора чрез преквалификация, засилване на основните компетентности или обучение и образование за пазара на труда по тяхна инициатива. В Испания от февруари 2017 г. насам пример за добра практика е представен от програма за обучение за придобиване на цифрови умения, която предлага обучение, ориентирано към цифровата промишленост и новите бизнес модели. В Швеция мярката „Подкрепа за започване на учене“ (Studistartsstödet), приета през юли 2017 г., се очаква да накара приблизително 15 000—20 000 нискоквалифицирани хора със сериозни образователни потребности (включително новопристигнали мигранти с ограничено образование) да участват в образованието на първично и вторично ниво всяка година.

Във все още труден макроикономически контекст голям брой държави членки подкрепят търсенето на пазара на труда на млади хора чрез субсидии за заплати и наемане на работа. Те често са финансирани с подкрепа от Европейския социален фонд и инициативата за младежка заетост. Такива схеми обикновено са насочени към по-отдалечени от пазара на труда млади хора (напр. дълготрайно безработни лица, нискоквалифицирани или без никакъв професионален опит), за да се избегнат икономическите загуби от неефективно разпределяне на ресурсите и ефекта на заместването. Освен това наличието на силен обучителен компонент и проследяването на бенефициерите допринасят за това да се увеличи максимално тяхното въздействие. В Белгия федералното правителство съобщи през юли 2017 г. за намаление на социалноосигурителните вноски за работодателите за наемането на млади хора на възраст 18—20 години. В Кипър схемата за назначаване на работа на млади безработни дипломирани лица, въведена от ноември 2016 г., подкрепя шестмесечно назначаване на работа в предприятия/организации на млади безработни дипломирани лица с ограничен професионален опит. Всеки трети участник намира работа четири месеца след приключване на участието си. През юни 2017 г. Естония внесе изменения в схемата „Моята първа работа“ с цел разширяване на подкрепата за млади хора на възраст 16—29 години, като направи условията по-гъвкави и увеличи възможностите за обучение. В рамките на тази схема работодателите получават възнаграждение за свързано с

работата обучение на стойност до 2500 EUR. В Италия със закона за бюджета за 2017 г. се въведоха три нови вида намаления на социалноосигурителните вноски за наемане на млади хора на безсрочни трудови договори или чрез професионално чиракуване. В Португалия се разработва комбинирана подкрепа за наемането на младо лице и по-възрастен работник („*Contrato-Geracao*“) с цел предоставяне на подкрепа за предприятията, които наемат едновременно младо безработно лице (или младо лице, което търси първа работа) и дълготрайно безработно по-възрастно лице.

Държавите членки продължават да адаптират законодателството си в областта на стажовете към рамката за качеството на стажовете⁶⁴. Тези реформи в областта на стажовете спомогнаха за по-доброто подготвяне на младите хора за нуждите на пазара на труда и за изграждане на съответните умения, но също така спомогнаха и за засилване на ангажираността на бизнес общността. В Полша социалните партньори одобриха през юни 2017 г. национална рамка за качеството на стажовете. Румънските органи приеха през юли 2017 г. актуализиране на закона за чиракуването и стажовете, за да го направят по-привлекателен за работодателите (увеличаване на стимулите за тях и привеждане в съответствие на нивата на субсидиите в националния бюджет с тези от ЕСФ, като по този начин се постига по-добро интегриране на бюджетите).

Каре 3. Пълноценно използване на Европейския социален фонд (ЕСФ) и инициативата за младежка заетост

С бюджет от 86,4 млрд. EUR за периода 2014—2020 г., Европейският социален фонд (ЕСФ) е един от ключовите инструменти на ЕС за справяне с предизвикателствата, набелязани в специфичните за всяка държава препоръки. Оперативните програми, приети през 2014 г. и 2015 г., са подготвени по начин, който гарантира тяхното привеждане в съответствие със специфичните за всяка държава препоръки. Освен това разпоредбите предвиждат възможността за препрограмизиране с цел привеждане в съответствие с възникващите предизвикателства.

Ключов приоритет на политиките на ЕСФ за периода 2014—2020 г. е младежката заетост, към която е подходено както чрез собствените ресурси на ЕСФ (6,3 млрд. EUR), така и чрез инициативата за младежка заетост (3,2 млрд. EUR) от ресурсите на инициативата за младежка заетост (ИМЗ) и съответната сума от 3,2 млрд. EUR, отпусната от ЕСФ). Инициативата за младежка заетост е насочена

⁶⁴ Препоръка на Съвета от 10 март 2014 г. относно рамка за качество на стажовете, 2014/C 88/01.

конкретно към младите хора, незаети с работа, учене или обучение (NEET) в регионите с най-високи коефициенти на младежка безработица през 2012 г. Инициативата отбелязва добър напредък. До края на 2016 г., около 8 милиона участници са се възползвали от проекти, подкрепени с европейско финансиране — по-конкретно назначаване на работа, чиракуване, стажове, мерки за самостоятелна заетост и продължено образование и обучение. 39 % от бенефициерите са на възраст под 25 години.

В по-голямата част от държавите членки инициативата за младежка заетост се възприема като ключов инструмент за обхвата и структурата на съответните политики по заетостта. В много държави членки по ИМЗ се финансира възможно най-голяма част от мерките в рамките на гаранцията за младежта.

Увеличението на бюджета с 1,2 млрд. EUR на ИМЗ за периода 2017—2020 г., одобрено от Съвета и Европейския парламент, следва да спомогне на държавите членки да продължат да подкрепят безработните неактивни млади хора.

ЕСФ също така е инструмент за държавите членки да изпълняват европейския стълб на социалните права. Намесите в рамките на ЕСФ, с които се подкрепя стълбът, възлизат на 27,5 млрд. EUR за достъп до пазара на труда и 21,2 млрд. EUR за социално приобщаване. Всяка година няколко 15 милиона европейски граждани се възползват пряко от участие в съфинансирани от ЕСФ проекти.

С цел да подкрепят заетостта при жените държавите членки приеха балансиран по отношение на пола политики в подкрепа на работниците при съвместяването на техните професионални отговорности и тези, свързани с полагането на грижи.

Предоставянето на двамата родители на подходящи права на отпуск и подкрепата за по-добро споделяне на отговорностите, свързани с полагането на грижи между жените и мъжете, могат да позволят на жените да се върнат по-бързо на работа и да ограничат отрицателните въздействия от тежестта, свързана с полагането на грижи, върху професионалното им развитие. През 2017 г. както Чешката република, така и Кипър въведоха ново право на отпуск по бащинство (съответно 1 и 2 седмици), а Португалия удължи периода на отпуск от 20 на 25 дни, 15 от които са задължителни (преди 10). Люксембург прие през 2016 г. реформа на своята система за родителски отпуск, за да я направи по-гъвкава и по-добре компенсирана. Германия и Австрия наскоро въведоха финансова премия, в случай че двамата родители вземат родителския отпуск. През 2017 г. специфични мерки за обхващане на самостоятелно заетите родители бяха

въведени в Дания и Италия. Испания удължи през януари 2017 г. правото на родителски отпуск (за раждане, осиновяване или настаняване в приемно семейство на дете) от две на четири седмици за заети бащи. Хърватия наскоро увеличи максималното обезщетение за втората половина на продължаващия цяла година отпуск по майчинство както за заетите, така и за безработните родители. Словакия увеличи помощта за майчинство от 70 % на 75 % от дневната база за изчисляване и разшири списъка на социалните услуги, за да се включат детските заведения за деца под 3 години. В Нидерландия законът за гъвкавото работно време влезе в сила през 2016 г. и с него се въведе правото на работниците да искат постоянна или временна промяна на работното време, промяна на графика на работното време и промяна на мястото на работа.

Жените също така са тези, които най-често полагат грижи за зависими и възрастни роднини. Въвеждането или засилването на правата на отпуск на лицата, полагащи грижи, както Чешката република направи през юли 2017 г., могат да позволят на жените да съвместяват техните отговорности, свързани с полагането на грижи, и професионалните отговорности. В допълнение към отпуските по семейни причини гъвкавите схеми на работа имат силни положителни въздействия върху заетостта при жените. През 2016—2017 г. Белгия, Чешката република и Италия въведоха мерки, за да позволят по-голяма гъвкавост по отношение на организацията на работа, а Румъния стартира обществено допитване относно предложение за дистанционна работа. Освен това няколко държави членки подобриха финансовата подкрепа за лицата, полагащи грижи. В Румъния правителството одобри финансовото централизиране на разходите за възнаграждения на личните асистенти за хора с тежки увреждания. В Малта пенсиите и надбавките на лицата, полагащи грижи, бяха реформирани и увеличени. Сумите бяха повишени също така в Унгария и Чешката република. Естония планира да внесе изменения в закона за равенството между половете, за да може инспекцията по труда да поеме задачата във връзка с мониторинга на равенството между половете в частния сектор по-отблизо, включително чрез събиране на дезагрегирани по пол данни за работните заплати, чрез предлагане на обучение за начините за справяне с разликата в заплащането между жените и мъжете и разпространението на информация относно разликата в заплащането.

Подобряването на достъпа до услуги за полагане на грижи за деца в професионални заведения е ефективен инструмент за отстраняване на препятствията пред заетостта при жените. Чешката република установи право за всички деца да посещават предучилищни подготвителни класове, с което се въвежда задължителна година на предучилищно образование и следователно се гарантират места в детските градини и се засилва подкрепата за деца със специални образователни потребности. Освен това пилотният проект на ЕСФ е в ход за микроясли за деца от шест месеца до четири години. Обединеното кралство понастоящем изцяло изпълнява закона за грижи за децата, с който за някои работещи родители в Англия се предвиждат още 15 часа безплатни грижи за деца на възраст 3 и 4 години, в допълнение към универсално предоставяните понастоящем 15 часа безплатни грижи за деца за същата възрастова група. Люксембург стартира амбициозна реформа през 2016 г. с цел подобряване на достъпа и качеството в образованието и грижите в ранна детска възраст. В Словакия инвестициите в инфраструктура са планирани с цел увеличаване на капацитета на заведенията за грижи за деца. През април 2017 г. финландското правителство предложи да се разшири обхватът на безплатните/евтините грижи за децата за по-голяма група от семейства с ниски и средни доходи. През 2017 г. някои държави членки също така въведоха мерки за разработване на услуги за деца в поселища с неблагоприятни условия (Унгария) и за деца на търсещи работа лица (Франция).

Някои държави членки също така въведоха целеви мерки с цел насърчаване на жените да се върнат на пазара на труда, докато децата им все още са много малки. Например, през юни 2017 г. България прие мярка за предоставяне на 50 % от обезщетенията за отглеждане на деца на майки с деца под една година, които се връщат на работа, в допълнение към тяхната заплата. Подобно на Румъния въвеждането на стимул за връщане на работа за родители, които се възползват от отпуск за отглеждане на дете, беше увеличен през април 2017 г. Други държави членки разработват схеми, насочени към жени, които вече са имали дълго прекъсване на трудовата дейност. Такъв е случаят на схемата „Returnships“, за която в пролетния бюджет за 2017 г. Обединеното кралство разпредели 5 млн. GBP (около 5,6 млн. EUR). Люксембург прокара закон за засилване на принципа на равно заплащане на жените и мъжете и подкрепи кампании за повишаване на осведомеността и действия за премахване на

пречките пред заетостта при жените. С цел преодоляване на отрицателните последици от недостатъчната представеност на жените на пазара на труда Швеция възнамерява да представи предложение за насърчаване на повече равенство между половете при пенсиите. Естонското правителство одобри законопроект, с който ще се измени схемата за родителски обезщетения и родителски отпуск чрез въвеждане на допълнителен месец за бащите, удължаване на периода, през който може да се иска родителско обезщетение и увеличаване на свързания със заетостта минимален доход по време на родителския отпуск. В Малта се предоставят безплатни грижи за децата, когато двамата родители работят или учат.

Няколко държави членки предприеха действия за насърчаване на интеграцията на пазара на труда на по-възрастни работници. Германия прие закон за улесняване на прехода на по-възрастни работници към пенсиониране („Flexi-Rente“), с който се цели преходът към пенсиониране да стане по-гъвкав. По-специално, с реформата се насърчава комбинацията от ранно пенсиониране и непълно работно време чрез намаляване на удържките от пенсиите в случай на допълнителен доход. С нея също така се стимулира заетостта след пенсионна възраст, като се дава възможност на работниците да придобият допълнителни пенсионни права и като се освобождават работодателите от задължението да плащат вноски за осигуряване при безработица. Гърция стартира през февруари 2017 г. две нови програми за субсидии за наемане на работа за възрастовата група над 50. Кипър установи схема, с която се предоставят стимули за заетостта на безработни хора над 50 години, с която се цели да се насърчат работодателите да наемат безработни хора над 50 години, които са заинтересовани от заетост на пълно работно време. В Нидерландия законопроект в рамките на плана за действие „Перспектива за 50+“ предвижда възнаграждение за работодателите (не е начислена премия за риск), в случай че по-възрастни работници (над 56 години), които са били безработни повече от 1 година и получават обезщетение за безработица, се разболеят. В Австрия с кампанията за заетостта „20 000“ се цели улесняване на заетостта за по-възрастни хора и намаляване на дълготрайната безработица. Пълното разгръщане на проекта е планирано за януари 2018 г. и следва да доведе, в средносрочен план, до 20 000 допълнителни работни места, създадени с нестопанска цел. Освен това законът за изменение на социалното осигуряване позволява на хората, които работят над пенсионната възраст, да натрупат по-висока пенсия за старост. Тази

мярка се отнася главно до жените пенсионери, при които се наблюдава по-висок риск от бедност, отколкото при мъжете. В Словения планът за действие „Възрастните и пазарът на труда в Словения“ включва 49 мерки, които следва да се разгърнат през 2017—2018 г., включително подкрепа за работодателите при изпълнението на програми за насърчаване на здравословни и безопасни условия на труд, стимули за работодателите за инвестиции в човешки капитал и обучение на работниците, стимули за работниците да останат по-дълго на работа, по-голямо активизиране на по-възрастни работници чрез активни политики по заетостта.

В отговор на увеличения брой на лицата, търсещи убежище, държавите членки адаптират своите политики за интеграция към гражданите на трети държави. Мерките са съсредоточени върху подобряването на езиковите умения и участието на пазара на труда. Във Франция със закона за правата на чуждите граждани се установи индивидуализирана пътека за интеграция във Франция, основана на персонализирано приемане, подновено гражданско обучение и подсилено езиково обучение. Във Финландия с националния план за действие относно интеграцията и програмата на правителството за интеграцията се цели да се ускори достъпът до пътеките на обучението и заетостта. Освен това бързият процес на наемането на работа на имигранти беше стартиран чрез прилагане на модела *„облигация за социално въздействие“*. Целта на проекта е да се изпробват нови модели на заетост и обучение за ускоряване на наемането на работа на имигранти и комбиниране на обучение и работа по гъвкав начин. В Австрия със закона от 2017 г. за интеграцията участието на бенефициери, на които е предоставена международна закрила, в езикови курсове и курсове по култура/ценности става задължително и им се налага задължението да подпишат декларация за интеграция. Освен това ще бъде въведена година на задължителна интеграция на пазара на труда (ръководена от ПСЗ) за всички признати бежанци и лица, търсещи убежище, за които е голяма вероятността да им бъде предоставено убежище и които са безработни. В Чешката република в рамките на новата „Държавна програма за интеграция“, която влезе в сила през януари 2016 г., лицата, на които е предоставена международна закрила, получават помощ в областта на жилищната политика, заетостта, здравеопазването и образованието, включително подобряването на езиковите умения. В Германия, след въвеждането на новия закон за интеграцията от 2016 г., участието в курсове за интеграция може да бъде направено

задължително за лица, търсещи убежище, които не работят. Германия също така въведе нов вид ориентиран към професионална реализация езиков курс след успешното завършване на курс за интеграция и обслужване за бежанци, които вече работят или участват в мерките за активизиране на пазара на труда или професионално обучение. В Дания тристранното споразумение е съсредоточено върху мерките за ранна интервенция, оценка на индивидуалните умения и ориентиране към професионална реализация. Лицата, търсещи убежище, се проверяват по време на фазата за кандидатстване и разпределят на общината, която най-добре отговаря на техните индивидуални възможности за трудова заетост. В допълнение бежанците трябва да придобият професионален опит в рамките на един месец след пристигането.

Много мерки, приети от държавите членки, обхващат не само наскоро пристигналите мигранти, но също така се прилагат и за други мигранти или хора с мигрантски произход. Например, Финландия подготвя по-ефикасна идентификация на уменията на имигрантите и насоки за подходящо обучение и пътека на заетостта. В Австрия със Закона за признаването и оценката, влязъл в сила на 12 юли 2016 г., се насърчава интеграцията на пазара на труда на лица, които са придобили квалификации в чужбина, и се определят специални процедури за лица, на които е предоставено убежище или субсидиарна закрила без документация за завършено образование или обучение. Швеция наскоро положи значителни усилия, за да задоволи нарастващото търсене на оценяване на чуждестранни квалификации, също така чрез увеличаване на финансирането за Шведския съвет за висше образование, държавната агенция, която отговаря за признаването на чуждестранни квалификации. Швеция също така инвестира значителни средства с цел увеличаване на наличността на програми за преход, които позволяват на мигранти с чуждестранни акредитации в областта на правото, медицината, сестринските грижи, денталната медицина, преподаването и фармацевтичните продукти да завършат обучението, което се изисква, за да се практикува тяхната професия. Освен това в рамките на реформата на схемата „Ново работно начало“ субсидията за новопристигнали мигранти и бежанци беше увеличена. Естония насърчи имиграцията на работници в областта на информационните и комуникационните технологии (ИКТ), стартиращи предприемачи и основни работодатели, като промени изискванията за тяхното постоянно пребиваване. Малта предоставя курсове за езикова грамотност на лица, които не владеят малтийски, с цел

увеличаване на възможностите за заетост на мигрантите. Словения създаде правителствена служба за подкрепа и интеграция на мигранти, която координира работата и задачите на други национални органи, неправителствени и други организации. Основните задачи на службата са приспособяването и подкрепата на различни категории мигранти.

В допълнение към мерките, насочени най-вече към интегриране на новопристигналите, няколко държави членки положиха усилия за борба с дискриминацията. Във Франция със Закона за равенство и гражданство, обнародван в края на януари 2017 г., се подобрява цялостният режим на защита от дискриминация, и по-специално се включва правото на обучение по френски език като част от непрекъснатото обучение. В Швеция в изменения Шведски закон за защита от дискриминация, който влезе в сила през януари 2017 г., се предвиждат нови активни мерки за недискриминация в областта на заетостта и образованието, изискване за годишен доклад относно заплатите и задължение за работодателите да разполагат с насоки и процедури за предотвратяване на тормоз (включително сексуален тормоз) и репресивни мерки. Испания създаде няколко работни групи за мониторинг на дейностите, свързани с повишаване на осведомеността относно расизма, ксенофобията и другите форми на нетолерантност на различни професионални групи, участващи в борбата срещу дискриминацията (напр. полиция, съдии, прокурори, други професионалисти от администрацията и т.н.). В Естония „обучения за чувствителност“ към дискриминацията бяха проведени пилотно за правоохранителни агенции, съдии, прокурори и специалисти за подкрепа на жертвите. Финландия стартира двугодишна междуведомствена инициатива „*ДОВЕРИЕ* — Добри отношения във Финландия“ в началото на 2016 г. за насърчаване на недискриминацията на лицата, търсещи убежище, на регионално и местно равнище. В областта на образованието Португалия предостави на училищата межкултурен образователен пакет, съдържащ онлайн учебни материали за учители.

Държавите членки активно се стремят да подкрепят интеграцията на хората с увреждания на пазара на труда. В Белгия федералното правителство въведе механизми за насърчаване на реинтеграцията на пазара на труда чрез подходящи работни места за работници, които вече не могат да извършват договорената работа, а регионите въвеждат намаления на социалноосигурителните вноски за работодателите,

които наемат лица с увреждания. Регион Брюксел-столица въведе квотно задължение (2,5 %) за наемането на хора с увреждания в местните администрации. Германия преработи оценъчната основа за проверката на доходите във връзка с обезщетенията за инвалидност и повиши трудовата субсидия за работниците с увреждания, от което се възползваха близо 300 000 хора с тежки увреждания на защитени работни места. България работи върху реформирането на системата за оценка на оставащия капацитет за работа на хората с увреждания в трудоспособна възраст. Естония прие програма за пазара на труда за периода 2017—2020 г., която предлага активни мерки за предотвратяване на безработицата, по-специално за хората със здравословни проблеми. Кипър въведе субсидии за наемане на работа за уязвимите групи, включително лицата с увреждания и с хронични заболявания. Латвия измени своя закон за социалните услуги и социалната помощ с цел да се подобри предоставянето на професионална рехабилитация за лицата с увреждания. Унгария изпълнява проекта по ЕСФ за увеличаване на потенциала за рехабилитация на организациите, наемащи хора с увреждания. Австрия намали използването на пенсии за инвалидност и увеличи броя на по-възрастните работници чрез постепенно повишаване на възрастта за пенсиониране по инвалидност на 60 години, заедно с мерки за подкрепа, като законово право на професионална преквалификация. В Ирландия *междуведомствената група по адекватно заплащане на труда* определи ключови демотивиращи фактори за работа за хората с увреждания и предписа препоръки на правителството, което следва да обяви действия и потенциални законодателни актове преди края на 2017 г. Португалия въведе ново социално обезщетение за приобщаване на хората с увреждания, за да ги насърчи да продължат да работят или да търсят работа (понастоящем хората с увреждания нямат право да получават помощи за инвалидност, ако получават някаква форма на възнаграждение). Освен това финансиран от ЕСФ пилотен проект ще бъде съсредоточен върху подкрепата за независим живот на хората с увреждания.

3.3 Насока 7: Подобряване на функционирането на пазарите на труда

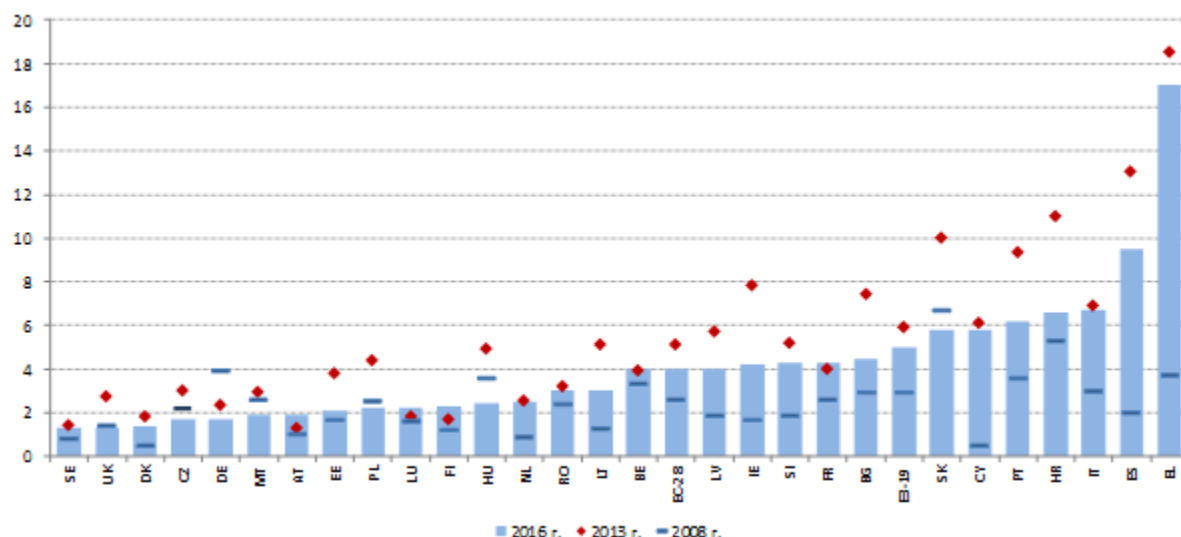
В настоящия раздел се разглежда прилагането на насока в областта на заетостта № 7, която препоръчва на държавите членки да подобрят функционирането на пазара на труда, включително чрез осигуряване на устойчиви преходи от безработица към заетост и между различни работни места, както и предотвратяване на сегментирането на пазара на труда. В началото се представят накратко ключовите показатели, които указват за наличието на предизвикателствата в тази област, по-специално дълготрайната безработица и сегментирането между постоянни и временни работни места. След това се разглеждат съответните политики, по-специално как подходящото трудово законодателство, добре планираните обезщетения за безработица и ефективните стратегии за активизиране могат да подобрят функционирането на пазара на труда. По този начин се представят резултатите от проведен сравнителен анализ на обезщетенията за безработица и активните политики по заетостта, както е договорено с държавите членки. След това се илюстрира степента на обхват на публичните служби по заетостта и мерките за активизиране, които са от решаващо значение за насърчаване на интеграцията на трудовия пазар на безработните лица и за подобряване на съответствието между търсенето и предлагането на пазара на труда. В раздел 3.3.2 накрая се предоставя информация относно мерките на политиките от държавите членки в тези области.

3.3.1 Основни показатели

Продължаващото възстановяване на пазара на труда допринесе за намаляване на дълготрайната безработица в отделните държави членки. Въпреки това не всички са извели еднаква полза от това подобрение. Както е показано на фигура 28, коефициентът на дълготрайна безработица през 2016 г. беше по-висок, отколкото в периода преди кризата (2008 г.) в почти всички държави членки, с няколко по-специални изключения (напр. Швеция, Чешката република, Германия, Малта и Унгария). През последните три години в повечето държави членки се наблюдава значително подобрение, с намаление от 3 процентни пункта или повече в държави като Хърватия, Ирландия, Португалия, Словакия и Испания. Въпреки това няколко държави

със сравнително висок коефициент на дълготрайна безработица (т.е. по-висок от средното за ЕС) не отбелязаха значително подобрене или дори се влошиха през периода (Белгия, Франция, Кипър и Италия). Предизвикателството, свързано с дълготрайната безработица, все още изглежда сериозно през 2016 г. в Гърция и Испания (съответните проценти възлизат на 17 % и 9,5 %), следвани от Италия, Хърватия, Португалия, Словакия и Кипър (около 6 %). За разлика от това най-ниските проценти бяха отчетени в Швеция, Обединеното кралство и Дания (под 1,5 % от работната сила). В 10 държави членки на дълготрайната безработица се пада повече от 50 % от общата безработица, с максимални стойности от 72 % в Гърция и 60 % в Словакия.

Фигура 28: Дълготрайната безработица като процент от активното население

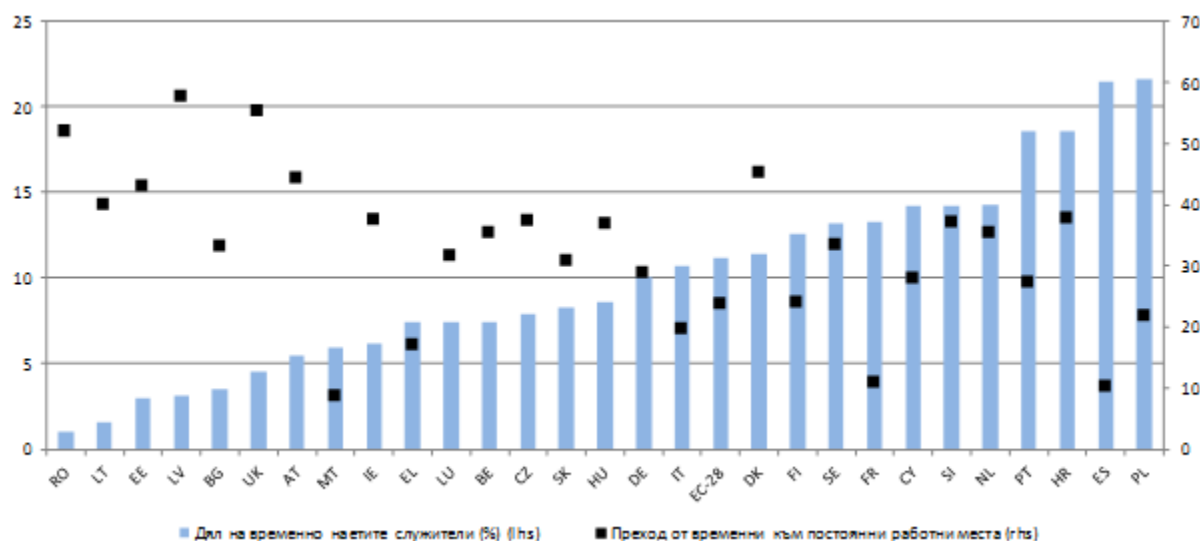
Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“.

Сегментирането на пазара на труда остава стабилно във времето и продължава да засяга редица държави членки. Дуалността между постоянни и нетипични работни места с ограничени възможности за преминаване от последните към първите, представлява заплаха за добре функциониращите и справедливите пазари на труда. Положението в това отношение е почти без промяна в сравнение със Съвместния доклад за заетостта от 2017 г.⁶⁵, като държави като Полша, Испания, Хърватия и

⁶⁵ Допълнителен подробен анализ на сегментирането на пазара на труда и неговите фактори може да бъде намерен в част 2 на документа на Европейската комисия (2017 г.), „Развитие на пазара на труда и на

Португалия отчитат процент на временните договори (при възрастовата група 20—64 години) близък до или над 20 %, а в други девет държави се отбелязва процент между 10 % и 15 % (Нидерландия, Словения, Кипър, Франция, Швеция, Финландия, Дания, Италия и Германия). В Полша и Испания картината се допълва от особено ниски нива на преход към постоянни трудови договори, ситуация, подобна на Франция, където обаче делът на временните договори е сравнително нисък (но все пак над средното за ЕС). Това предполага, че временните договори могат да представляват „задънена улица“, а не „трамплин“ към постоянни работни места. В многогодишна перспектива процентът на временните договори се промени само леко във времето след началото на кризата (средното равнище за ЕС се движеше около 14 % след 2008 г.), като остана стабилно също така и в повечето държави членки. Въпреки това той се увеличи значително в Малта, Люксембург, Словакия и Кипър, Дания, Нидерландия и Хърватия. В Испания той спадна значително в началото на кризата (поради прекратяването на срочни договори), но нарасна впоследствие заедно с възстановяването.

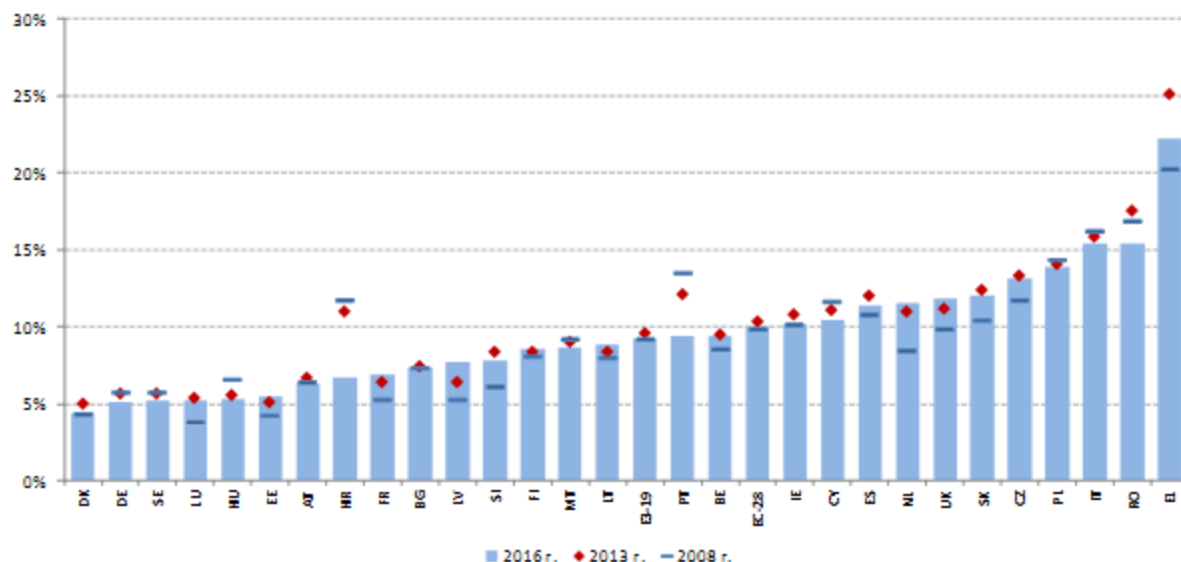
Фигура 29: Дял на временно наетите работници спрямо общия брой на заетите лица на възраст 20—64 години (2016 г.) и равнище на прехода от временни към постоянни работни места (2015 г.).

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“ и „Статистически данни за доходите и условията на живот“.

Държавите с голям дял на самостоятелна заетост също биха могли да бъдат по-изложени на сегментиране на пазара на труда. Това може да се случи, ако самостоятелната заетост прикрива икономически зависими трудови правоотношения (така наречената „фалшива“ самостоятелна заетост) и/или когато системите за социално осигуряване не са пригодени за подходящо обхващане на самостоятелно заетите лица. Макар степента на самостоятелност на самостоятелно заетите лица да не може да бъде измерена с наличните статистически данни, част от самостоятелно заетите лица без служители (като дял от общата трудова заетост) могат да бъдат свързани с потенциално нестабилни работни места, което показва, че е за необходима по-задълбочена оценка. Класирането по този показател през 2016 г. показва, че Гърция (22,2 %), Румъния и Италия (15,4 %) са начело, докато Швеция, Германия и Дания са отчели най-ниските стойности (близо до или под 5 %). Разглеждането на динамиката във времето след 2008 г. показва, че делът на работещите за собствена сметка се е увеличил значително в някои държави, особено в Нидерландия (с 3,1 процентни пункта), Латвия (с 2,2 процентни пункта) и Обединеното кралство (с 2,0 процентни пункта). И обратното, той е намалял най-много в Португалия (с -4 процентни пункта) и Хърватия (с -5,1 процентни пункта).

Фигура 30: Самостоятелно заети лица без служители като процент от общата заетост

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“.

Добре организирани системи за получаване на обезщетения за безработица, характеризиращи се с подходящи нива и широк обхват, комбинирани с ефективни стратегии за активизиране, подкрепят и повишават броя на завърналите се на пазара на труда лица. Сравнителният анализ на специфичните характеристики на системите за получаване на обезщетения за безработица и тяхното взаимодействие с предоставянето на мерки за активизиране и подпомагане могат да предоставят полезна информация относно постигнатите от тях резултати. Следният анализ се основава на сравнителния анализ, проведен през 2016—2017 г. в Комитета по заетостта, като се следва описаният в глава 2 подход. Докато предизвикателствата, свързани с високата безработица (особено дълготрайната) в държавите членки, бяха определени в предходните раздели на доклада, настоящият раздел ще акцентира по-специално върху резултатите от системата за получаване на обезщетения за безработица и върху специфични лостове на политиката, като се използват договорените показатели.

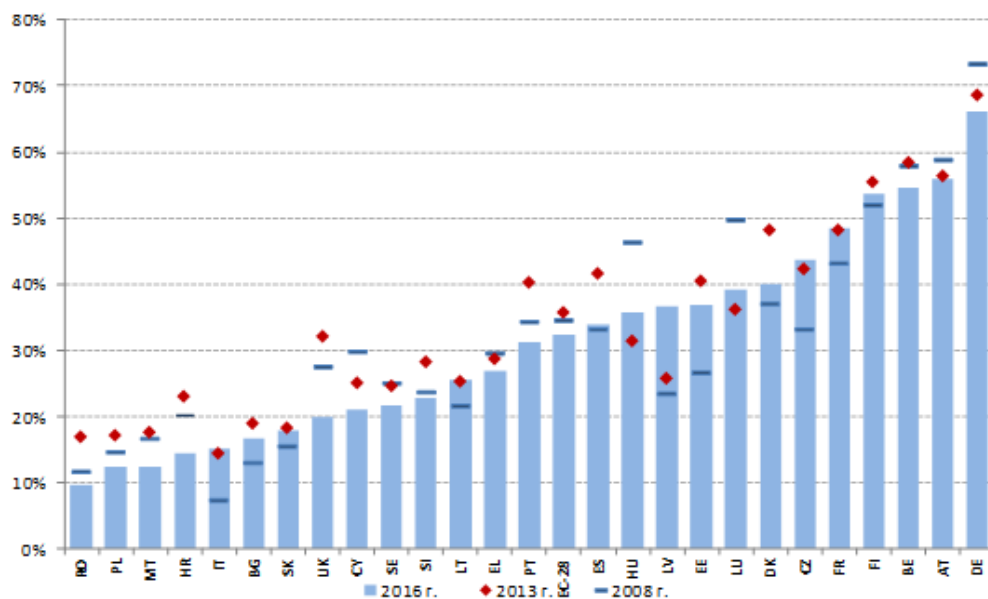
Средно около една трета от краткосрочно безработните лица⁶⁶ са обхванати от обезщетения за безработица в ЕС. Този дял леко намаля след кризата (от 34,4 % през 2008 г. на 32,4 % през 2016 г.), със значителни различия между отделните държави. Тези различия зависят от разработването на политиката (особено по отношение на условията за допустимост, максималната продължителност и застъпването с други схеми за социална защита), както и от цикличните развития. От една страна, обхватът се увеличи повече от два пъти в Италия (от 7,3 % на 15,1 %) и също така нарасна значително (с повече от 10 процентни пункта) в Латвия, Естония и Чешката република. От друга страна, той намаля в Унгария (-10 процентни пункта), Люксембург (-10 процентни пункта), Кипър (-9 процентни пункта) и Обединеното кралство (-8 процентни пункта). Значителни намаления бяха отчетени също така и в държавите членки с най-малък обхват, по-специално Румъния, Полша, Малта и Хърватия. Последните четири държави имат обхват под 15 % през 2016 г. И обратното, във Финландия, Белгия, Австрия и Германия повече от 50 % от краткосрочно безработните лица бяха обхванати, при максимално равнище от 66 % в последната държава.

---

⁶⁶ Тези, които са били безработни за по-малко от една година.

Фигура 31: Обхват на обезщетенията за безработица при краткосрочно безработни лица

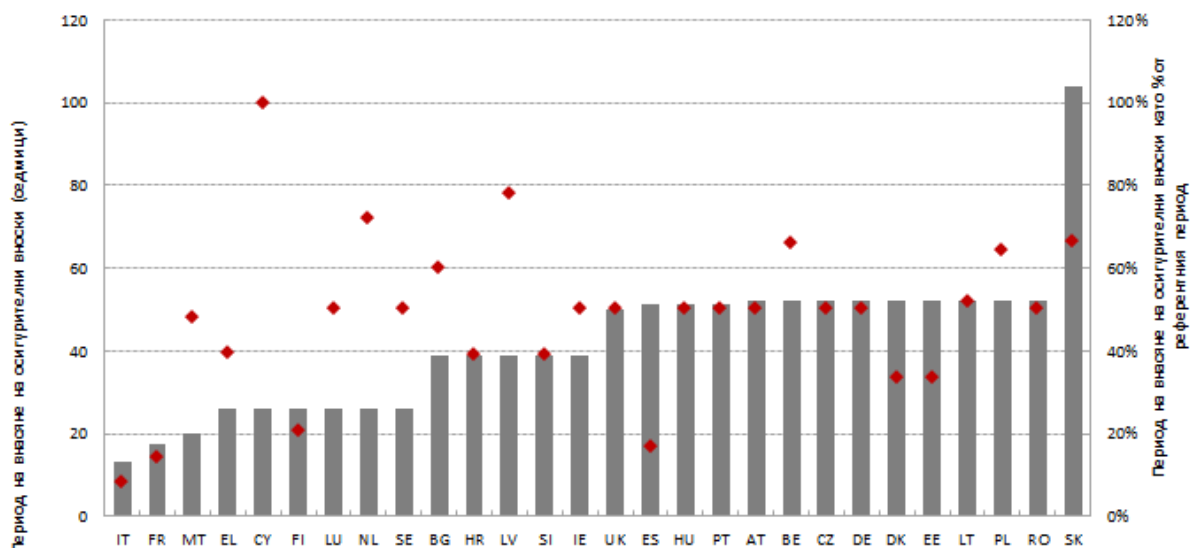

Източник: изчисление на база на данни от Евростат, „Наблюдение на работната сила“. Забележка: Данни за Ирландия и Нидерландия не са налични.

Във всички държави членки правото на обезщетения за безработица зависи от предходния трудов стаж и/или платените вноски. По-строгите условия за допустимост означават по-малко безработни лица, които имат право на обезщетения, и по този начин по-малка степен на обхват. За да имат право на обезщетения, от безработните хора по принцип се изисква да имат минимален трудов стаж през определен период от време и, като следствие от това, лицата с кратки периоди на заетост и по-малко непрекъснат трудов стаж често се ползват от по-ниско покритие или въобще нямат никакво покритие. От фигура 32 се вижда, че броят на седмиците, необходими за придобиване на право на обезщетения за безработица, варира между 20 седмици или по-малко в Малта (където поне 50 седмични вноски трябва да са били платени от момента, когато лицето е започнало работа за първи път), Франция и Италия, до повече от 100 в Словакия, като една година (52 седмици) е най-често срещаната стойност. Друг ключов параметър е съотношението между периода на внасяне на осигурителни вноски и по-дълъг „референтен период“, който в няколко държави позволява да се вземат предвид периодите на безработица при изчисленията. Най-често срещаната стойност в държавите членки е 0,5, (т.е. получателите следва да са

плащали вноски най-малко за половината от референтния период). По-кратките периоди с право на получаване на обезщетения позволяват по-лесен достъп до обезщетения за безработица за работниците с прекъсвания в трудовия стаж, въпреки че те биха могли на свой ред да насърчат ненужно голямата смяна на работници (т.е. текучеството).

Фигура 32: Продължителност на изисквания период на придобиване на право, 2016 г.

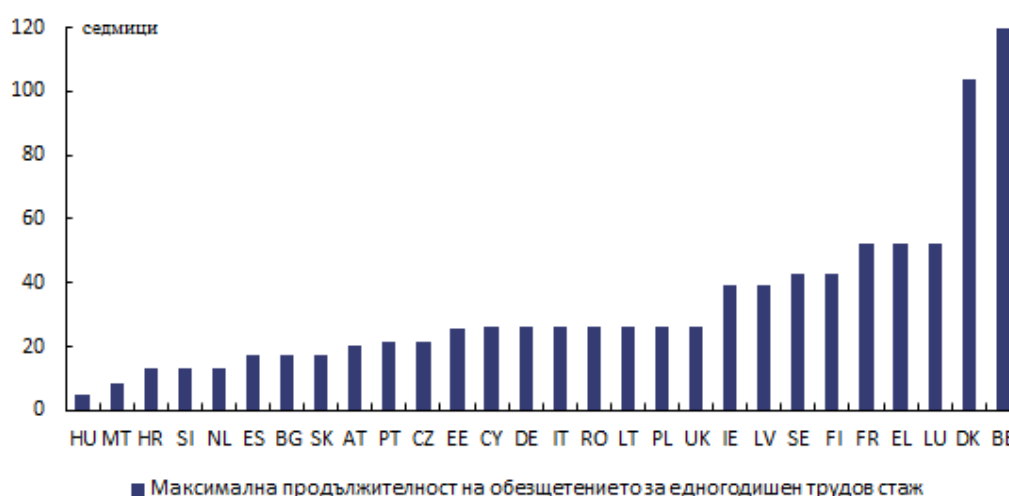

Източник: База данни на MISSOC и национално законодателство. Червените ромбове показват съотношението между осигурителния и референтния период. В Малта най-малко 50 седмични вноски трябва да са били платени, от момента, в който лицето е започнало работа за първи път; В Ирландия най-малко 104 седмични вноски трябва да са били платени, от момента, в който лицето е започнало работа за първи път.

Продължителността на обезщетенията за безработица обикновено е по-ниска от периода на внасяне на социалноосигурителни вноски, с някои изключения. Продължителността на изплащане на обезщетенията може да бъде или фиксирана, или да се увеличава с продължителността на периода за внасяне на вноски. Освен това след изтичането на правата за получаване на обезщетения за безработица в много държави от ЕС съществува алтернативна втора група от обезщетения. На фигура 33 е показан максималният срок за получаване на обезщетения след една година на плащане на вноски. Докато в повечето държави членки срокът е по-кратък от периода на внасяне на социалноосигурителни вноски (с половин период, т.е. 26 седмици, като най-често срещан резултат), в четири случая той е равен на периода на внасяне на

социалноосигурителни вноски (т.е. във Франция, Нидерландия, Гърция и Люксембург), а в три случая е по-дълъг (71 седмици във Финландия, 104 в Дания, неопределен срок в Белгия, макар че обезщетенията намаляват във времето, като достигат до минималното равнище). На обратната страна на скалата обезщетения се изплащат три месеца или по-малко в Словения, Хърватия, Малта и Унгария.

Фигура 33: Максимална продължителност на обезщетенията при 1-годишен трудов стаж, 1 януари 2017 г.

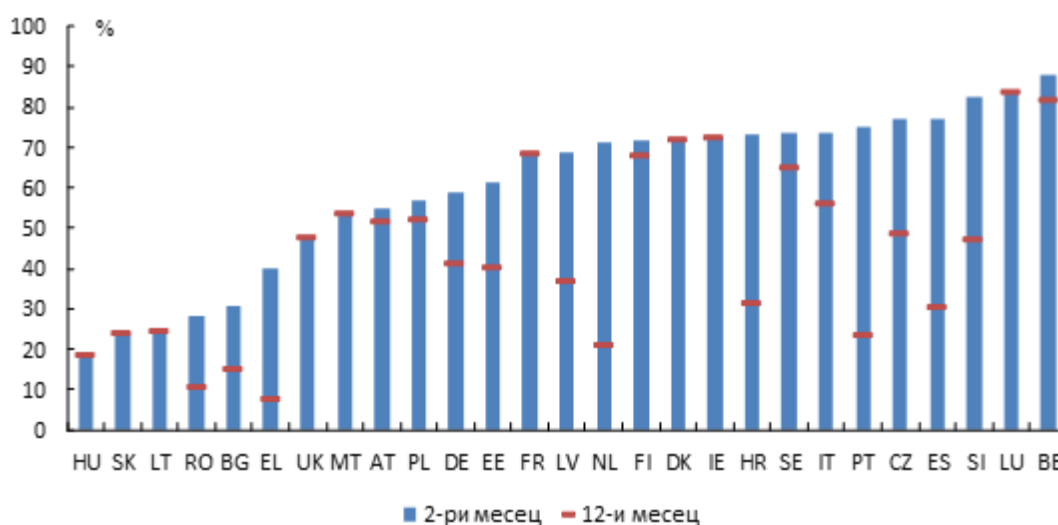

Източник: База данни на MISSOC (януари 2017 г.) и национално законодателство. Забележка: в Белгия няма ограничение за продължителността на обезщетенията. За държавите членки, в които продължителността зависи също и от възрастта, таблицата показва продължителността на най-младата възрастова група, съответстваща на възможно най-кратката продължителност. В Словакия показаната продължителност (4 месеца) се отнася за хората, наети на срочен договор (в противен случай е 6 месеца). В Полша продължителността се различава в зависимост от коефициента на безработица в региона спрямо средното за държавата.

Има големи разлики в нивото и целесъобразността на обезщетенията за безработица в различните държави членки. Нетните коефициенти на заместване на дохода дават представа за целесъобразността на функцията, която имат обезщетенията за безработица, за заместване на дохода. Нивото им зависи от редица фактори, включително предишното ниво на доходи от трудова дейност, ранг, продължителност на безработицата, възраст и състав на домакинството (по-специално, когато се взема предвид взаимодействието с данъчната система и с другите обезщетения). Ако се

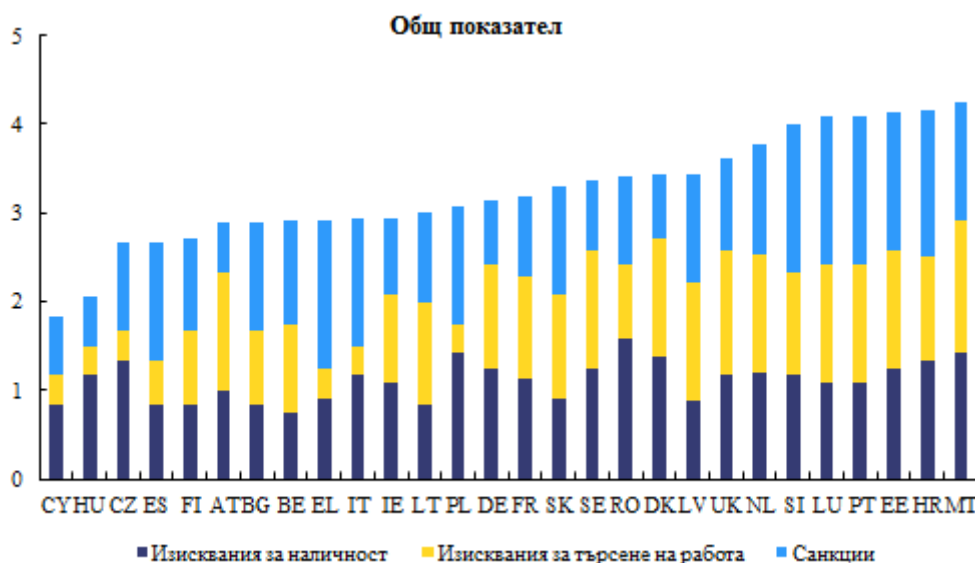
разглежда случаят с нископлатен работник с кратък трудов стаж (1 година), стойностите на нетния коефициент на заместване на дохода след един месец безработица варират от 20 % от предишните (нетни) доходи до 90 % (фигура 34). В долния край са държавите членки, в които обезщетението се прекратява през втория месец на безработица (Унгария) или когато лицето с трудов стаж от една година не отговаря на изискванията за осигуряване при безработица (Словакия). Те са следвани от държавите членки, предоставящи фиксирана ставка на обезщетението, която не е свързана (или е само слабо свързана) с нивото на предишните доходи (Румъния, България, Гърция, Обединеното кралство, Малта). Сравнението с нетните коефициенти на заместване на дохода през 12^{-ия} месец от безработицата показва или ефекта от изтичането на обезщетенията (при лица, попадащи в други схеми, като например помощ при безработица или социална помощ), или евентуално намаляване на размера на обезщетението.

Фигура 34: Нетен коефициент на заместване на дохода на обезщетенията за безработица в размер на 67 % от средната заплата, на 2^{-ия} и 12^{-ия} месец от безработицата (януари 2016 г.)

Източник: Европейската комисия въз основа на модели на ОИСП на данъчните и осигурителните системи.

Фигура 35: Показател за строгост на изискванията за търсене на работа и готовност за започване на работа, 2014 г.

Източник: ОИСР.

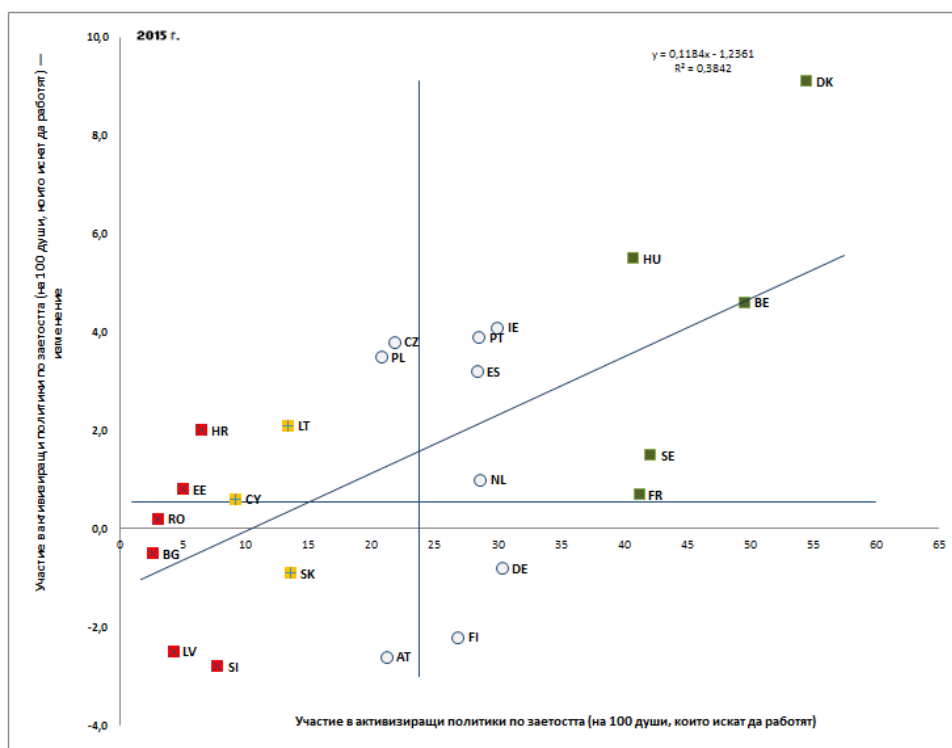
Държавите членки приемат различни стратегии, за да осигурят активизиране на лицата, получаващи обезщетения при безработица. По-конкретно, това се състои в продължаване на срока на получаване на обезщетения в зависимост от изпълнението на редица изисквания за търсене на работа и готовност за започване на работа, гарантиращи, че лицата, получаващи обезщетения при безработица, остават активни и свързани с пазара на труда. На фигура 35 са показани обобщените показатели на изискванията за търсене на работа и готовност за започване на работа за лицата, получаващи обезщетения при безработица, изчислени от ОИСР⁶⁷, в областите на: i) готовност за започване на работа също и по време на участието в активни политики по заетостта, както и критерии за подходяща работа (т.е. при какви обстоятелства едно предложение за работа може да бъде отказано без санкции); ii) мониторинг на дейностите по търсене на работа (честота на търсене на работа, документацията, която следва да се предоставя); iii) санкции (за доброволна безработица, отказ на

⁶⁷ Вж.: Venn (2012 г.), „Критерии за допустимост при изплащане на обезщетения за безработица: Количествени показатели за държавите от ОИСР и ЕС“, Работни документи на ОИСР — Социално развитие, заетост и миграция, № 131, OECD Publishing, Париж и Langenbucher, K. (2015 г.), „Колко строги са критериите за допустимост на обезщетенията за безработица, количествени показатели за държавите от ОИСР и ЕС“, Работни документи на ОИСР — Социално развитие, заетост и миграция, № 166, OECD Publishing, Париж.

предложения за работа, неучастие в консултативни сесии или АПЗ)⁶⁸. Очакваните условия за търсене на работа и готовност за започване на работа и съответните санкции изглежда са най-строги в Малта, Хърватия, Естония, Португалия, Люксембург и Словения, докато най-малко строги са в Кипър и Унгария. Относителното значение на подкомпонентите на условията варира значително между отделните държави. Важното е, че този показател не измерва нивото на изпълнение.

Високата продължителност на безработицата увеличава риска за безработните лица да се оттеглят от пазара на труда, като постепенно загубят уменията и пригодността си за заетост. За да не се стигне то това положение, вземането под внимание на безработните лица на ранен етап чрез ефективни активни политики по заетостта може да помогне за бързото им (ре)интегриране на пазара на труда.

Фигура 36: Участници в активни политики по заетостта (на 100 лица, които желаят да работят) и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

Източник: Евростат, база данни за политики по заетостта и „Наблюдение на работната сила“. Период: равнища за 2015 г. и годишни изменения по отношение на 2014 г. Забележка: Осите са разположени по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Липсват данни за

⁶⁸ Показателите се получават чрез агрегиране на редица елементи, които получават оценки по скала от 1 (най-малко строги) до 5 (най-строги).

Гърция, Италия, Малта, Обединеното кралство. Люксембург е изключен поради проблеми с проверката на данните.

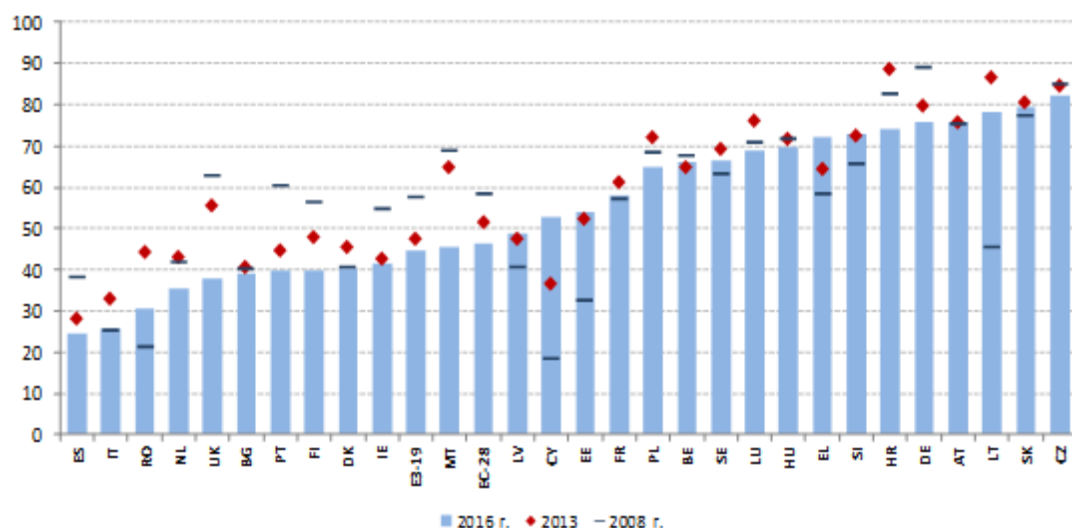
Участието в активни политики по заетостта следва много различни модели в отделните държави членки. От една страна, в голяма група от държави членки (България, Румъния, Латвия, Естония, Хърватия, Словения и Кипър) равнището на участие на 100 лица, които искат да работят (т.е. или безработни, или на разположение за работа, но без да търсят активно) беше под 10 % през 2015 г., което показва едва скромно подобрене или дори влошаване през последната година. С изключение на Кипър тези държави членки са означени като „критични ситуации“. От друга страна, за друга голяма група държави бяха отчетени нива на участие значително над средното и във всички случаи над 40 %: Франция, Унгария, Швеция, Белгия и Дания („държави с най-добри резултати“). За тези държави равнището на участие е нараснало (в различна степен) през последната година. Това развитие допълва картината на нарастващи различия между отделните държави, както се подчертава от регресионната линия с положителен наклон, която показва връзката между годишните изменения и равнищата. Във всеки случай този показател следва да се тълкува внимателно, тъй като той само измерва участието в (а не ефективността на) политиките по заетостта и за редица държави той води до проблеми със статистическата надеждност, свързани с процеса на събиране на данни. В многогодишна перспектива доказателствата за повечето държави членки показват спад на показателя по време на кризата (по-специално поради цикличното увеличение на безработицата след 2008 г.), последван от подобрене едновременно с възстановяването.

Регистрацията в публичните служби по заетостта в повечето случаи е предпоставка за участие в схеми на активни политики по заетостта. Регистрираните безработни лица могат да имат достъп до профилиране, консултации и индивидуални услуги, включително подкрепа при търсене на работа и насочване към конкретни схеми за обучение и/или активизиране. Въпреки това, както е показано в Съвместния доклад за заетостта от 2017 г., продължават да съществуват големи различия в броя на регистрираните лица между отделните държави членки. Тези разлики зависят от различни фактори, като например капацитет на публичните служби по заетостта, качеството на предлаганите услуги, механизмите за санкциониране и

задълженията, свързани с обезщетенията за безработица и други схеми в подкрепа на доходите.

В допълнение към официалните изисквания за регистрация публичните служби по заетостта са ключов инструмент за търсене на работа. Доказателствата показват и в този случай големи разлики. В държави членки като Чешката република, Словакия, Литва, Австрия и Германия делът на безработните лица, които заявяват, че са използвали публични служби по заетостта за търсене на работа, доближава 80 %. От друга страна, в Румъния, Италия и Испания може да се наблюдава дял от 30 % или по-малък. Това може също така да отразява различното качество на предлаганите услуги, по-специално що се отнася до подбора на подходящо работно място с работодателите. Средно, след началото на кризата, по-малко безработни лица са използвали услугите на ПСЗ в Европа. Обратно, използването на частни агенции по заетостта и алтернативни начини за търсене на работа, като пряко кандидатстване при работодатели или публикуване/отговаряне на реклами (включително в интернет), все повече се увеличава (не е показано на графиката). Въпреки това обратната тенденция може да се наблюдава в няколко държави членки, където използването на публичните служби по заетостта действително се е увеличило през последните години, и по-специално Латвия, Кипър, Естония, Гърция, Словения и Литва.

Фигура 37: Дял на безработните лица, използващи публичните служби по заетостта за търсене на работа

Източник: Евростат, „Наблюдение на работната сила“.

3.3.2 Ответни мерки на политиката

Продължават реформите в областта на трудовото право с цел подпомагане на динамичните пазари на труда и намаляване на сегментирането. Наскоро приетите или планираните мерки в тази област често целят намаляване на сегментирането на пазара на труда и насърчаване на наемането на постоянни договори, по-специално чрез установяване на по-строги правила относно работниците на срочни и нетипични договори, и увеличаване на гъвкавостта по отношение на наемането и уволняването на работници на постоянни договори. Например, за да насърчи назначаването на нови служители, Белгия обяви промяна в предизвестieto през първите шест месеца от трудовата заетост към по-прогресивно, като го намали до една седмица през първите 3 месеца и го увеличи до 5 седмици, считано от шестия месец (федерална мярка). Чешката република затегна правилата по отношение на агенциите за временна заетост чрез въвеждането на по-строги критерии за създаването на такава агенция и по-големи санкции в случай на нарушение на задълженията. Гърция замени системата на предварително административно одобрение в случай на колективни уволнения (като даде на министъра на труда право на вето) с процедура за уведомяване, за да се гарантира спазването на изискванията на работниците за информация и допитване. Във Франция законът от 9 август 2016 г.⁶⁹, в който се определят обстоятелствата за индивидуални уволнения по икономически причини и се въвежда по-голяма гъвкавост в условията на труд на равнището на отделните дружества, влезе постепенно в сила за повечето мерки, като прилагането му започна от януари 2017 г. По-нататъшна широкообхватна реформа беше приета от правителството през септември 2017 г., с която по-специално се въвеждат задължителни прагове и тавани за компенсацията при неправомерни уволнения, като същевременно се увеличава обезщетението при прекратяване на трудовото правоотношение в случай на икономически оправдани уволнения. В допълнение на това с нея се въведе възможността за общоприети процедури за колективно напускане (*rupture conventionnelle collective*) и допълнително се улесниха споразуменията относно условията на труд. През юни 2017 г. Литва въведе широкообхватна реформа на своя Кодекс на труда, засягайки няколко аспекта на

---

⁶⁹ Известен също като Закона „Ел Комри“. Подробно описание на закона е представено в СДЗ от 2017 г.

законодателство за защита на заетостта: разясняване на причините за прекратяване на трудовото правоотношение, намаляване на срока на предизвестieto, определяне на нови правила за определяне на обезщетенията при прекратяване на трудовото правоотношение (стандартното вече е 2 месеца), намаляване на максималната продължителност на договорите с фиксиран срок от 5 на 2 години (с изключения) и въвеждане на гъвкаво работно време. Тя също така въведе редица нетипични договори, включително договори от агенция за временна заетост и договори за работа по проект, чието въздействие върху сегментирането на пазара на труда ще трябва да се наблюдава. Законодателството беше подробно обсъдено със социалните партньори. Полша също така планира да замени сегашния си кодекс на труда, който е изключително сложен, многократно изменян и не отразява напълно сегашния икономически модел (датира от 1974 г.), с цел да се насърчи по-голямата заетост на постоянни договори. Социалните партньори действително участват в процеса на изготвяне. Австрия отмени извънредното правило, съгласно което наетите лица на възраст повече от 50 години не могат да бъдат освободени, след като са работили 2 години в едно и също дружество. Целта е да се увеличи трудовата заетост на по-възрастните работници чрез премахване на тази пречка.

Няколко държави членки предприеха действия за насърчаване на бързото решение на трудовите спорове. Това е с цел подобряване на предсказуемостта на резултатите и намаляване на съответните разходи, както за работодателите, така и за работниците. По-специално, Естония прие законодателен акт, уреждащ дейността на отделните комисии за разрешаване на трудови спорове (въведени през 1996 г.). Новият закон цели засилване на позицията на тези комисии, като тяхната работа стана по-гъвкава, като се даде възможност за писмени процедури, включително компромисни позиции за одобрение с цел разрешаване на трудови спорове. Във Франция бяха взети постепенни мерки за реформиране на правилата, прилагани за съдебни спорове относно индивидуални уволнения (*prud'hommes*), за подобряване на съгласуваността и ускоряване на процедурите, както и чрез намаляване на компенсацията на заетите лица в случаи на неправомерни уволнения. През ноември 2016 г. с два указа беше въведен индикативен референтен критерий за прослужено време, а през септември 2017 г. бяха въведени нови задължителни тавани и прагове, като се улесни решаването на съдебни спорове в помирителната фаза, с което се ускориха процедурите.

Подобряването на условията на труд на самостоятелно заетите работници, като се гарантира, че те се ползват с подходящи социални права, и предотвратяването на експлоатацията на нетипичните форми на работа са на преден план в програмата на няколко държави членки. Дания измени правилата за отпуск по майчинство за самостоятелно заетите собственици на предприятия, така че да могат да работят в своите предприятия до 25 % от нормалното работно време и същевременно да получават помощи за майчинство, съответстващи на 75 %, и по този начин да продължат да извършват своята стопанска дейност. Италия прие през май 2017 г. „Закон относно непрофесионалната самостоятелна заетост и „интелигентната“ работа“, като разшири закрилата за самостоятелно заетите лица, по-специално по отношение на отпуска по майчинство, родителския отпуск, отпуска по болест, обезщетенията за безработица, както и приспадането от облагаемия доход от труд на разходите, свързани с професионално обучение. Във Франция със закона от 9 август 2016 г. се въведе, считано от 1 януари 2018 г., принципът на социалната отговорност на платформите за съвместна работа към независимите работници, които ги използват като посредник. Платформите ще участват в застрахователното покритие за трудови злоупотреби и ще финансират приноса за професионалното обучение, докато работниците ще се ползват от пълни права да излизат на протести, да създават или участват в профсъюзи. В Латвия таксиметровите шофьори и лицата, които работят за стартиращи предприятия, получаващи държавни субсидии, вече се приемат за наети лица и по този начин получават по-големи социални права и по-строги изисквания относно социалноосигурителните вноски. Португалия измени своето трудово процесуално право, като добави към специалните действия за признаване на съществуването на „фиктивна“ самостоятелна заетост („falsos recibos verdes“) и други категории като мними стажове, доброволен труд и други видове недеклариран труд. В Испания през лятото на 2017 г. беше приета реформа на Закона за самостоятелните работници с нови мерки, насочени към подобряване на положението на самостоятелно заетите лица (например чрез намаляване на техните социалноосигурителни вноски, като пенсионните плащания бяха направени съвместими с работата на свободна практика и беше насърчен достъпът до възможности за обучение). Словения прие мерки, за да не се допуска работа въз основа на граждански договори в случаите, когато следва да бъдат сключвани стандартни трудови договори, като засили в частност правомощията

на инспекторатите и съответните санкции. Тя също така предложи тежестта за доказване да се прехвърли на работодателя в случай на спор относно причините за краткосрочен договор, като въведе по-високи глоби за нарушения (включително за работниците). Финландия изготви законопроект за ограничаване на използването на договори за „нула работни часове“ в ситуации, когато работодателят може да обоснове, че търсенето на работна ръка варира.

В някои държави членки намаляването на високата честота на временните работници в публичния сектор може да допринесе за борбата срещу цялостното сегментиране на пазара на труда. След препоръките отправени от специална експертна група Испания взема мерки в тази област. По-специално, през април 2017 г. беше постигнато споразумение със социалните партньори за провеждането на конкурси за назначаване на наети лица на 250 000 постоянни длъжности в публичния сектор за период от три години. Подобни мерки бяха обявени също така и от Португалия. В Кипър през 2016 г. беше приет нов закон за срочните договори в сектора на обществените услуги, в който се определят границите за продължителността на договорите (като правило тя не трябва да превишава 12 месеца, но срокът на договорите може да бъде подновен) и се посочват случаите, когато на администрациите се позволява да използват срочни договори.

В същото време понастоящем няколко държави членки предприемат мерки за увеличаване на вътрешната гъвкавост, по-специално чрез повишаване на приспособимостта на работните часове и работните условия. През март 2017 г. Белгия прие закон за гъвкавия режим на работа с цел да подпомогне гъвкавостта едновременно за работодателите и наетите лица и да опрости съчетаването на професионалния и личния живот. Работното време вече може да се определя на годишна основа, използването на извънреден труд е намалено, формалностите за работата на непълно работно време са опростени и също така е създадена правна рамка за дистанционна работа в определени случаи. Освен това социалните партньори сега имат възможността за допълнително адаптиране на работните часове на секторно равнище. Чешката република въведе изменения в Кодекса на труда, за да повиши гъвкавостта на режимите на работа, по-специално като въведе по-голяма гъвкавост при планирането/правата на работни часове и отпуски, като промени разпоредбите относно

„дистанционната работа“ и подсили инструментите за съвместяване на професионалния и личния живот, като например „работата от дома“. Литва, в контекста на споменатата по-горе реформа на Кодекса на труда, въведе възможността за гъвкаво работно време и дистанционна работа. В Румъния Министерството на труда публикува за обсъждане предложение относно дистанционната работа, имащо за цел да направи режимите на работа по-гъвкави и да уреди форма на работа, която до този момент не е била използвана. Консултацията продължава до края на юли. Финландия изготви законопроект, който да направи нейното законодателство относно работното време по-конкретно, що се отнася до гъвкавото работно време и работните часове, както и да увеличи позволеното извънредно работно време.

В Италия гореспоменатият „Закон относно непрофесионалната самостоятелна заетост и „интелигентната“ работа“ цели да стимулира по-гъвкав режим на подчинена работа, за да се повиши производителността и да се улесни баланса между работата и личния живот (напр. чрез уреждане на възможността за работа извън помещенията на предприятието, като се използват ИТ инструменти, с право на същото заплащане като наетите лица, работещи от помещенията на предприятието и вършещи същата работа).

Някои държави членки укрепват трудовите инспекторати и вземат допълнителни мерки за справяне с недекларирания труд. Например в Гърция се изпълнява тригодишен (2017—2019 г.) план за действие за справяне с недекларираната работа, който предвижда широк диапазон от мерки, включително, наред с другото, преразглеждане на глобите, нови правила за анализ на риска за целеви проверки, подобрена организация на инспекциите и обучение на инспекторите, както и кампании за информиране на обществото. В Кипър измененията на закона за социалното осигуряване бяха наскоро представени в парламента за приемане, включително увеличаването на глобите и въвеждането на електронна декларация за започване на работа. Освен това ще бъде насърчен преглед на системата на инспекциите по труда. Трудовите инспекторати се подсилват също така и в Португалия, по-специално чрез наемането на допълнителен персонал и укрепване на процедурите за по-добра координация и обмен на данни между органите по инспекция на труда, данъчните органи и социалноосигурителните служби. Румъния измени своето законодателство за

недекларирания труд, като разшири определението за недеклариран труд и въведе повече мерки, които излагат на показ прикритата заетост.

Публичните служби по заетостта (ПСЗ) допълнително укрепват усилията си по отношение на институционалната реформа и подобряване на ефективността. Тези усилия също така се подкрепят от метода на „сравнителния анализ“⁷⁰, въведен през 2015 г. в Европейската мрежа на публичните служби по заетостта (мрежата на ПСЗ). Последните реформи са отразени в намаляващия брой търсещи работа и увеличаващия се брой свободни работни места, обявени в публичните служби по заетостта (също така свързани, до известна степен, с подобрените макроикономически условия). Както е показано в раздел 3.3.1, с падането на коефициента на безработица повечето ПСЗ отчетоха намаляване на броя на регистрираните клиенти, търсещи работа. Подобряването на условията на пазара на труда обаче не доведе нито до съответно намаление в разходите на ПСЗ, нито до значително намаляване на човешките ресурси. В същото време повече ПСЗ изглежда използват специализирани съветници, които да работят с конкретни подгрупи на търсещите работа (млади хора, дълготрайно безработни и по-възрастни работници). Кипър понастоящем се подготвя за набирането на допълнителни съветници за ПСЗ, за да могат те по-добре да се справят с по-ефективното и ефикасното прилагане на гаранцията за младежта и препоръката за дългосрочно безработните лица. Публичните служби по заетостта също така инвестират в по-добро обслужване. В Гърция, в рамките на проекта за реструктуриране на гръцката ПСЗ беше приета нова методология за профилиране на търсещите работа, а въвеждането на система за управление на резултатите е планирано за близкото бъдеще.

Публичните служби по заетостта продължават да засилват сътрудничеството с работодателите въз основа на едно по-дълбоко разбиране на пазара на труда, пакет от услуги, ориентирани в по-голяма степен към търсенето на работна ръка,

---

⁷⁰ Първият 2-годишен цикъл на сравнителния анализ, който се състои от самостоятелна оценка, както и външна партньорска и експертна проверка на всяка ПСЗ, завърши през 2016 г. Всяка ПСЗ получи специфични препоръки за това как да подобри своя организационен капацитет, както и своето предоставяне на услуги. Въз основа на това ПСЗ стартира процеси за промяна, за които те изпратиха обратна информация на мрежата една година след оценката. Освен това резултатите от оценката се използват за разработване и управление на програмата на мрежата за взаимно обучение. През 2017 г. беше стартиран вторият цикъл от посещения за възприемане на добрия опит. Този цикъл ще бъде съсредоточен около това как ПСЗ изпълняват и управляват техните процеси за промяна.

и качествена помощ на работодателите. Макар цялостните стратегии за ангажиране на работодателите да са все още рядко срещани, бяха разработени различни подходи към сегментирането на работодателите и организирането на услуги за работодателите. Повечето ПСЗ имат централно ниво за координация на услугите за работодатели, а също така предоставят услуги за работодателите и на регионално и местно равнище. Работодателите могат да бъдат сегментирани по различни категории, например по сектор, големина, регионално/национално значение и такива, които се нуждаят от повече помощ, като например стартиращи предприятия или дружества, които са изправени пред затруднения. Освен това някои ПСЗ сключват споразумения за сътрудничество с конкретни работодатели. По-добрите услуги за работодателите също така ще изискват осведоменост за специалните нужди от човешки ресурси, тъй като изискванията за компетентност на консултантите на работодателите се различават от тези на традиционните консултанти на ПСЗ. Това налага нови подходи към обучението на персонала.

Степента на подкрепа за дългосрочно безработните лица все още се различава значително между отделните държави членки. В някои държави членки, като например Финландия, Дания и Австрия, помощта за дългосрочно безработните се основава на дългогодишен опит, а социалните партньори участват активно. Въпреки това в повечето от останалите държави членки все още е далече въвеждането на по-интегрирани видове услуги под формата на единни центрове за контакт, както и на по-персонализирани услуги, докато участието на работодателите също се оценява като доста слабо. Въпреки това през 2017 г. Италия и Кипър започнаха дълбоки реформи на политиките, практиките и инфраструктурата с цел да се подобри степента на подкрепа за дългосрочно безработните лица.

Различни видове стимули и субсидии се използват за насърчаване на наемането и активизирането на дългосрочно безработните лица. От началото на 2017 г. целеви стимули за наемане на такива лица бяха въведени в Белгия (Фландрия) и България. В Швеция нивата на субсидиите за наемане на работа бяха преразгледани, за да се направи схемата по-ефективна. За активизиране на дългосрочно безработните лица, Белгия (регион Брюксел) прие схема, наречена „Activa générique“ т.е. схема, предлагаща помощи за дългосрочно безработните лица, докато подобни схеми

понастоящем се въвеждат пилотно в Словакия. В Дания стимули за временна работа за дългосрочно безработни лица бяха въведени на основата на освободена от данък „премия за работа“. В Румъния обхватът на субсидиите за наемане на работа беше разширен, така че да се включат дългосрочно безработните лица.

Други видове стимули за активизиране се въвеждат чрез мерки за подкрепа на вътрешната географска мобилност. Например, в Румъния нови субсидии се предлагат на тези, които приемат нова работа на 50 km от тяхното местоживееене. В България финансиране за грижи за деца, наем и абонамент за Интернет ще се предоставя на безработни лица, които започнат работа на повече от 50 km от тяхното местоживееене (до 400 безработни се очаква да бъдат обхванати). В Чешката република бюро по труда предоставя подкрепа за регионална мобилност на лицата, търсещи работа, които са регистрирани от над 5 месеца, която подкрепа покрива разходите за пътуване до нова работа извън региона. Финландия също така планира да подобри сътрудничеството между регионите и органите, за да се улесни движението на работна ръка към областите с висок растеж.

Засилва се акцентът върху предоставянето на повече индивидуализирани услуги. В Испания голяма програма (*Programa de Acción Conjunta para la Mejora de la Atención de Personas Parados de Larga Duración*) е въведена с цел укрепване на капацитета на публичните служби по заетостта за предоставянето на индивидуализирана подкрепа за дългосрочно безработните лица. Португалия измени законодателство си, за да осигури по-персонализирани услуги, и в момента разработва центрове по заетостта за обслужване на едно гише („*Balcão Único do Emprego*“), обединяващи услуги, предоставяни от публичните служби по заетостта и социалните служби (очакват се до началото на 2018 г.). В Нидерландия бюджетът беше значително увеличен, за да се даде възможност за подкрепа за по-персонализирано търсене на работа, докато във Финландия беше предоставено допълнително финансиране, за да се увеличи честотата на подкрепата. Като има предвид, че в Белгия (Валония) по-голям брой персонализирани услуги вече се предлагат чрез нововъведения „договор за включване“, Италия понастоящем експериментира с ваучери за безработни, които могат да се използват за получаването на по-специфична и интензивна подкрепа за търсене на работа. И накрая, за да се предложат по-интегрирани услуги посредством единни

центрове за контакт 8 нови центъра бяха отворени в България през 2017 г., с което общият им брой стана 73.

Програмите за обучение насочени към безработните лица набират скорост. През 2017 г. Хърватия започна провеждането на обучения, насочени към почти 10 000 безработни лица със специален акцент върху дългосрочно безработните, а Франция удължи широкообхватния план за обучение на безработни от 2016 г. до 2017 г. Тя също така го разшири с 200 000 допълнителни места в допълнение към 500 000 добавени през 2016 г., докато нов инвестиционен план на стойност 14 млрд. EUR цели да се обучат 1 милион ниско квалифицирани търсещи работа и 1 милиона преждевременно напускащи училище в периода 2018—2020 г. Литва и Унгария повторно разработиха своите активни политики по заетостта, за да намалят използването на обществени поръчки за сметка на ученето чрез работа и практика. И накрая, Гърция стартира програма за обучение и сертифициране за 23 000 безработни лица в секторите с потенциал за растеж и включи допълнителен компонент за обучение в новото поколение на своята схема за обществени поръчки.

Засилване на активизирането на получателите на обезщетения е приоритет в няколко държави членки. Това се отнася както за обезщетенията за безработица, така и за социалните помощи, като например схемите за минимални доходи. Във Финландия се извърши голяма реформа на системата за получаване на обезщетения при безработица с цел да се ускори реинтегрирането на пазара на труда. Считано от 2017 г., участието в активни политики по заетостта е условие за получаване на обезщетения за безработица, а търсещите работа са изправени пред по-строги условия за отхвърляне на предложения за работа. Освен това основното обезщетение за безработица (което не е свързано с дохода) може да се използва като субсидии за заплата и мобилност, за да се активизират търсещите работа. Има също и планове от 2018 г. да се въведат допълнителни финансови санкции за търсещите работа, които не са успели да докажат, че търсят работа или че участват в мерки за активизиране. В Белгия от септември 2016 г. всеки нов получател на доходи за социална интеграция е длъжен да подпише персонализиран проект за социална интеграция с центрове за социални грижи (напр. схемата „вкарване на импулс“ във Валония). В „проекта“ се определят правата и задълженията на двете страни с цел да се стимулира устойчивото професионално

интегриране. В Кипър прилагането на мерките за активизиране, насочени към получателите на гарантиран минимален доход (напр. обучение и развитие, участие в програми за обществени ползи), започна през 2016 г. и ще бъде доразвито през 2017 г. В Словения с проектозакон (предстои да бъде приет от парламента) ще се въведе задължението за уволнен работник да докладва това на службата по заетостта още по време на срока на предизвестие (с някои изключения), за да се избегне прекъсване на обезщетенията за безработица през първите три месеца на безработица.

Последните реформи в областта на системите за получаване на обезщетения за безработица бяха насочени към тяхното рационализиране и устойчивост, както и често към въвеждането на по-строги условия за допустимост и/или по-ниски обезщетения. Въпреки това някои държави членки също така предприемат (или планират) действия за увеличаване на размера и продължителността на обезщетенията. В контекста на горепосочената реформа Финландия намали срока за получаване на свързаните с доходите обезщетения за безработица от 500 на 400 дни (или от 400 на 300 дни в случай на стаж под 3 години), освен за по-старите дългосрочно безработни хора. Във Франция беше приета нова 3-годишна конвенция относно обезщетенията за безработица (2017—2020 г.) през май 2017 г., в съгласие със социалните партньори, целяща преодоляване на системния дефицит и намаляване на стимулите за наемане на лица на изключително краткосрочни договори (по-специално чрез нов метод за изчисляване на правата, като се премахват пристрастията при изчисляване, благоприятни за краткосрочните договори). Планирана е по-нататъшна реформа с цел да се предостави достъп на независими работници и увеличаване на проверките за търсене на работа. Латвия увеличи минималния период на внасяне на осигурителни вноски, изискван за да отговаря дадено лице на условията за допустимост, който преди беше 9 месеца (от общо 12) на 12 (от общо 16). В Литва с новия вариант на Закона за социално осигуряване за безработица (част от пакета заедно с кодекса на труда) се разширяват обхватът и адекватността на обезщетенията за безработица, по-специално чрез увеличаване на периода за изплащането им от 6 на 9 месеца (не зависи от стажа). В Дания цялостната реформа, приета през 2015 г., влезе в сила през 2017 г. Наред с другите мерки, тя включва опростяване на системата, по-нататъшна цифровизация и по-големи обезщетения за наскоро завършилите, които имат деца. Основен елемент в

реформата е възможността за удължаване на периода за изплащане на обезщетения за безработица от две години на три години, ако се приема краткосрочна работа.

Добре функциониращият социален диалог е от решаващо значение за насърчаване на социална пазарна икономика, която балансира икономическите резултати със социална справедливост. Той играе централна роля в укрепването на социалните права и засилване на устойчивия и приобщаващия растеж, както е подчертано от европейския стълб на социалните права. Вслушването в съветите на социалните партньори и включването им в дискусиите за реформа още от самото начало може значително да улесни прилагането ѝ на по-късен етап. Степента и въздействието на участието на социалните партньори в разработването и осъществяването на съответните реформи варират значително между държавите от ЕС. Това до голяма степен се дължи на разнообразието от практики на социален диалог и институционални условия в различните държави членки, както и на различните възможности и принос на социалните партньори. Като се има предвид, че няма определена съществуваща национална система за социален диалог, която да служи за стандартен референтен модел, ефективният и добре функциониращ социален диалог трябва да бъде насърчаван с цел насърчаване на социалните грижи в ЕС. Това може да се постигне единствено чрез насърчаване на капацитета на социалните партньори при зачитане на тяхната независимост и укрепване на тяхната роля в подготовката и изпълнението на реформите и политиките и чрез активното включване на социалните партньори на всички етапи на изготвянето и прилагането на политиките. Положителни примери за участието на социалните партньори в разработването и прилагането на политиките могат да бъдат намерени в настоящия доклад, и по-специално в глава 3.1 (относно системите за определяне на заплатите), глава 3.2 (относно системите за професионално обучение) и глава 3.3 (реформи на трудовото законодателство).

3.4 Стимулиране на социалното приобщаване, борба с бедността и насърчаване на равните възможности

В настоящия раздел е разгледано прилагането на насока № 8 в областта на заетостта, която съдържа препоръки държавите членки да модернизират своите системи за социална закрила с цел борба с бедността и социалното изключване. Най-напред е представен преглед на социалното положение в държавите членки по водещи показатели, включително разполагаем доход, бедност и социално приобщаване и достъп до здравеопазване. В раздел 3.4.2 се предоставя информация относно мерките на политиките, прилагани от държавите членки в областта на системите за социална закрила, включително обезщетенията за безработица, жилищните политики, грижите за децата, дългосрочните грижи, здравеопазването, пенсиите и приобщаването на хората с увреждания.

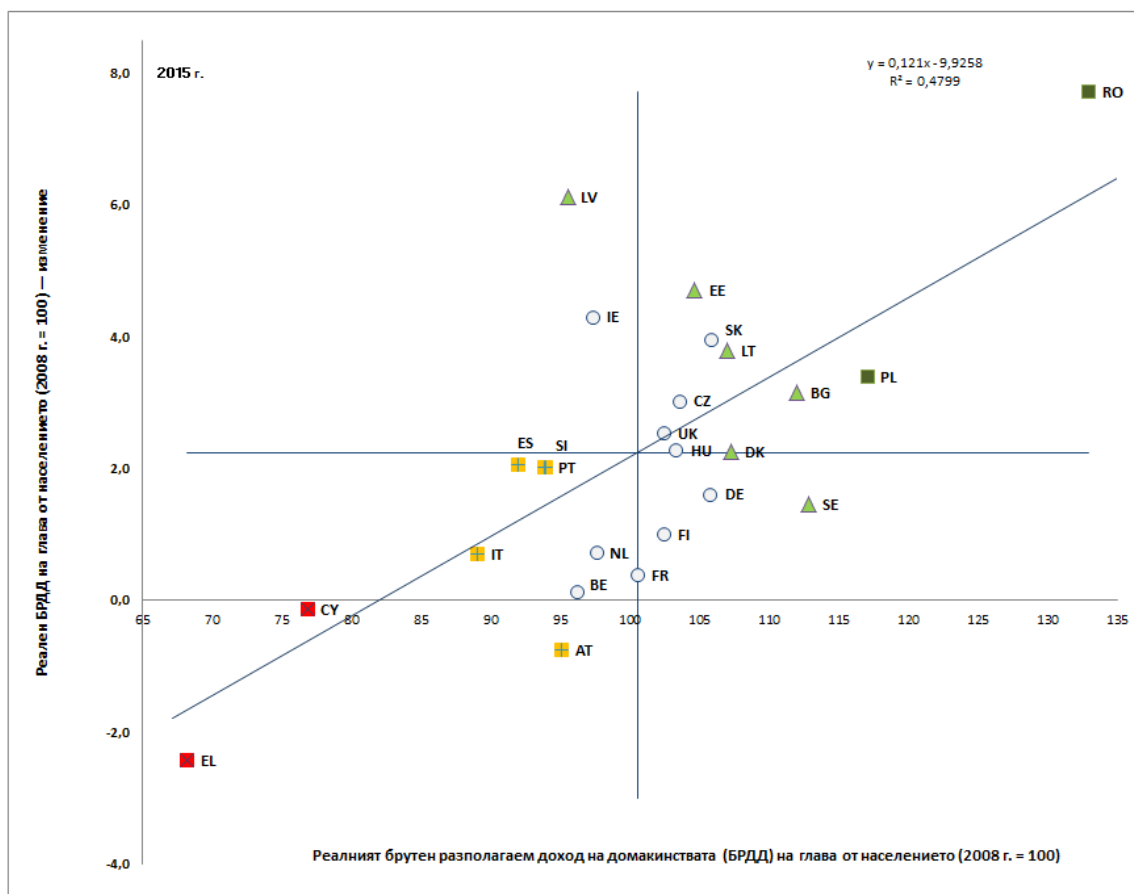
3.4.1. Основни показатели

През 2015 г. brutният разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението⁷¹ се увеличи в голямото мнозинство от държавите членки. Все пак в няколко държави членки неговото равнище не се е възстановило от кризата: това е по-специално видно в Гърция и Кипър („критични ситуации“), където разполагаемият доход на глава от населението е съответно около 32 % и 23 % по-нисък през 2015 г., отколкото през 2008 г., следвани от Италия, Испания, Португалия, Словения, и — в по-малка степен — Австрия. Във всички тези държави растежът през 2015 г. е изостанал от средните равнища за ЕС или дори е бил отрицателен. Обратно, в редица държави от Централна и Източна Европа БРДД на глава от населението е бил по-висок през 2015 г. отколкото през 2008 г. (Румъния, с 32,9 %; Полша, със 17,0 %; България, с 12,0 %; Литва, със 7,0 %). Във всички тези държави (плюс Естония и Латвия) разполагаемият доход на глава от населението продължи да се увеличава по-бързо от средното за ЕС, което отразява тяхното продължаващо сближаване с останалата част от ЕС. По-специално, Румъния и Полша са означени като „държави с най-добри резултати“.

---

⁷¹ БРДД се измерва с помощта на „некоригиран доход“ (т.е. без социалните трансфери в натура), в реално изражение. Няма налични данни за Хърватия, Люксембург и Малта. На 31^{-и} октомври 2017 г. данни за 2016 г. бяха налични само за 18 държави членки.

Фигура 38: Реален БРДД на глава от населението, индекс 2008 г. = 100 и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

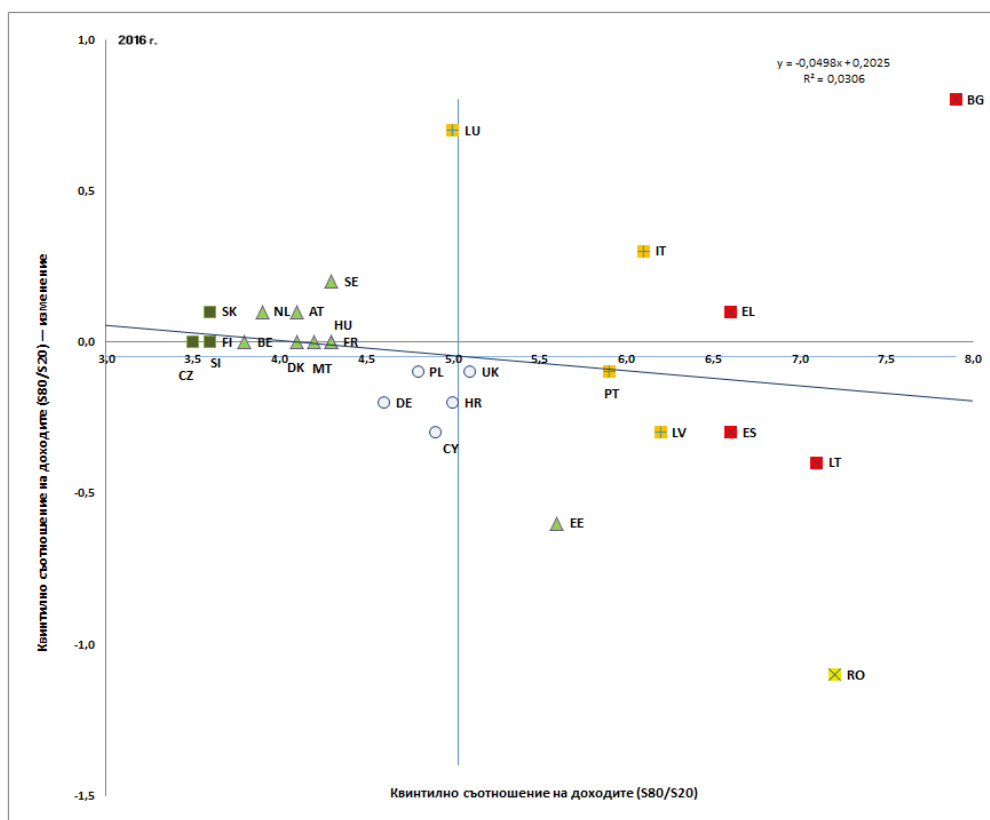

Източник: Евростат, национални сметки [nasq_10_nf_tr и namq_10_gdp], изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“. Период: равнища за 2015 г. и годишни изменения по отношение на 2014 г. Забележка: Осите са разположени по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Към 31 октомври 2017 г. данни за 2016 г. бяха налични само за 18 държави членки.

Неравенството в доходите средно започна да намалява, но в няколко държави членки тенденцията на последвалото кризата увеличение още не се е обърнала. През 2016 г. за ЕС като цяло най-богатите 20 % от домакинствата са получили дял от доходите, който е бил 5,1 пъти повече от този на най-бедните 20 % (фигура 39). Въпреки това, средната стойност прикрива значителни различия между отделните държави, с проценти от 6,5 или по-високи за България, Литва, Гърция и Испания („критични ситуации“) и Румъния („слаби, но с подобряващи се стойности“), почти два пъти по-високи от стойностите за Чешката република, Словакия, Финландия и Словения („държави с най-добри резултати“). Неравенството се засили най-вече в

България и Люксембург, докато най-значителните спадове бяха отчетени в Румъния, Литва и Естония. През 2016 г. се появи умерен конвергентен модел при неравенството в доходите между държавите членки, с по-голяма вероятност да се наблюдава по-бързо намаление средно в държавите с високи нива на неравенството. В по-дългосрочна перспектива квинтилното съотношение на доходите остава значително по-високо, отколкото през 2009 г.⁷² за повече от една трета от държавите членки. Това е вярно по-специално за България, Гърция, Италия, Унгария, Люксембург, Румъния, Испания, Литва и Естония. Значителни намаления обаче са били наблюдавани в Латвия (където неравенството все още остава голямо), както и в Дания.

Фигура 39: Квинтилно съотношение на доходите и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

Източник: Евростат, EU-SILC (Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот). Период: равнища за 2016 г. и годишни изменения по отношение на 2015 г. Забележка: Осите са разположени по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

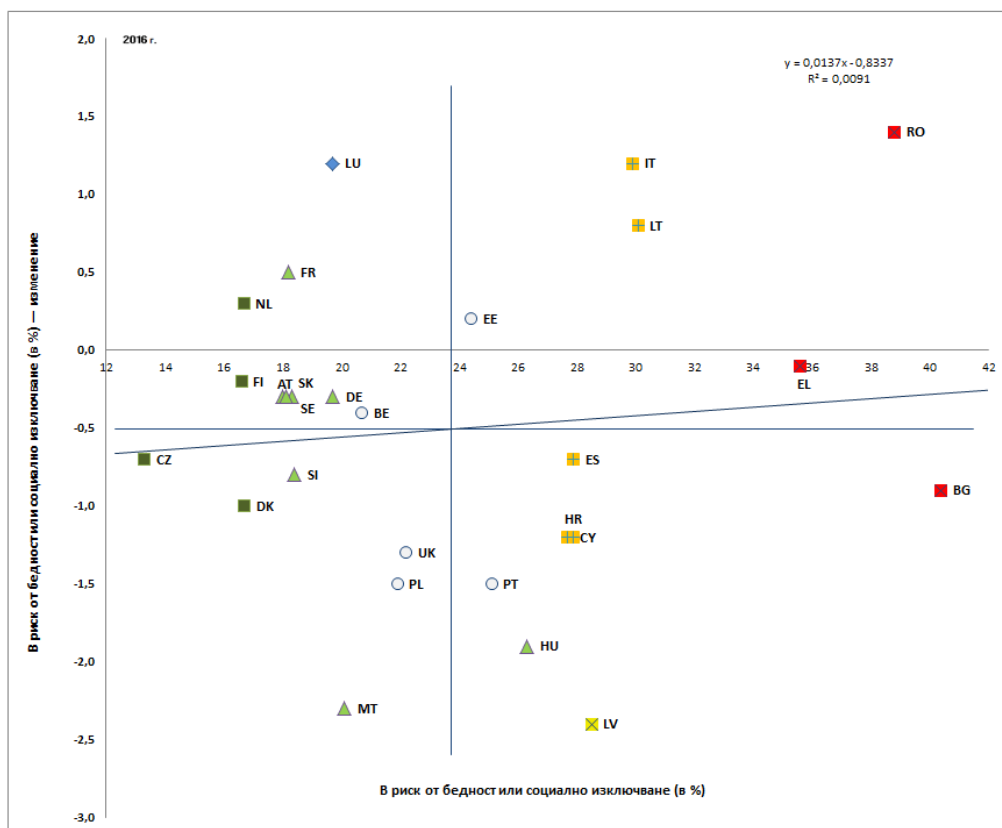
⁷² В тази глава за основаните на SILC показатели 2009 г. се използва като референтна година за периода преди кризата — тъй като включва доходите от 2008 г.

Делът на хората, изложени на риск от бедност и социално изключване⁷³, намаля в повечето държави членки през 2016 г. Налице са обаче значителни разлики в дела на населението, изложено на риск от бедност или социално изключване, между държавите членки (фигура 40). Повече от една трета от населението на България, Румъния и Гърция („критични ситуации“) беше счетено за изложено на риск, с чувствително повишаване през 2016 г. за Румъния. Този дял беше значително по-висок от средното равнище за ЕС също така и в Италия, Литва, Латвия, Испания, Хърватия и Кипър. В първите две държави допълнителни увеличения бяха отчетени през 2016 г.; И обратното, в Латвия беше наблюдавано най-голямото намаление (с около 2,5 процентни пункта). На другия край на скалата Чешката република, Финландия, Дания и Нидерландия („държавите с най-добри резултати“) имаха най-малък дял на населението, изложено на риск от бедност или социално изключване, — под 17 %. Сред държавите с малък риск от бедност или социално изключване значително увеличение беше отчетено в Люксембург. В по-дългосрочна перспектива забележимо намаление в сравнение с 2009 г. се наблюдава в Латвия, Полша, България и Румъния, докато в Гърция, Италия, Кипър и Испания рискът от бедност и социално изключване е видимо по-висок.

---

⁷³ Вж. глава 1.2 за определенията на понятията „изложени на риск от бедност“ или „социално изключване“ и техните компоненти.

Фигура 40: Дял на изложените на риск от бедност и социално изключване (ИРБИ) и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

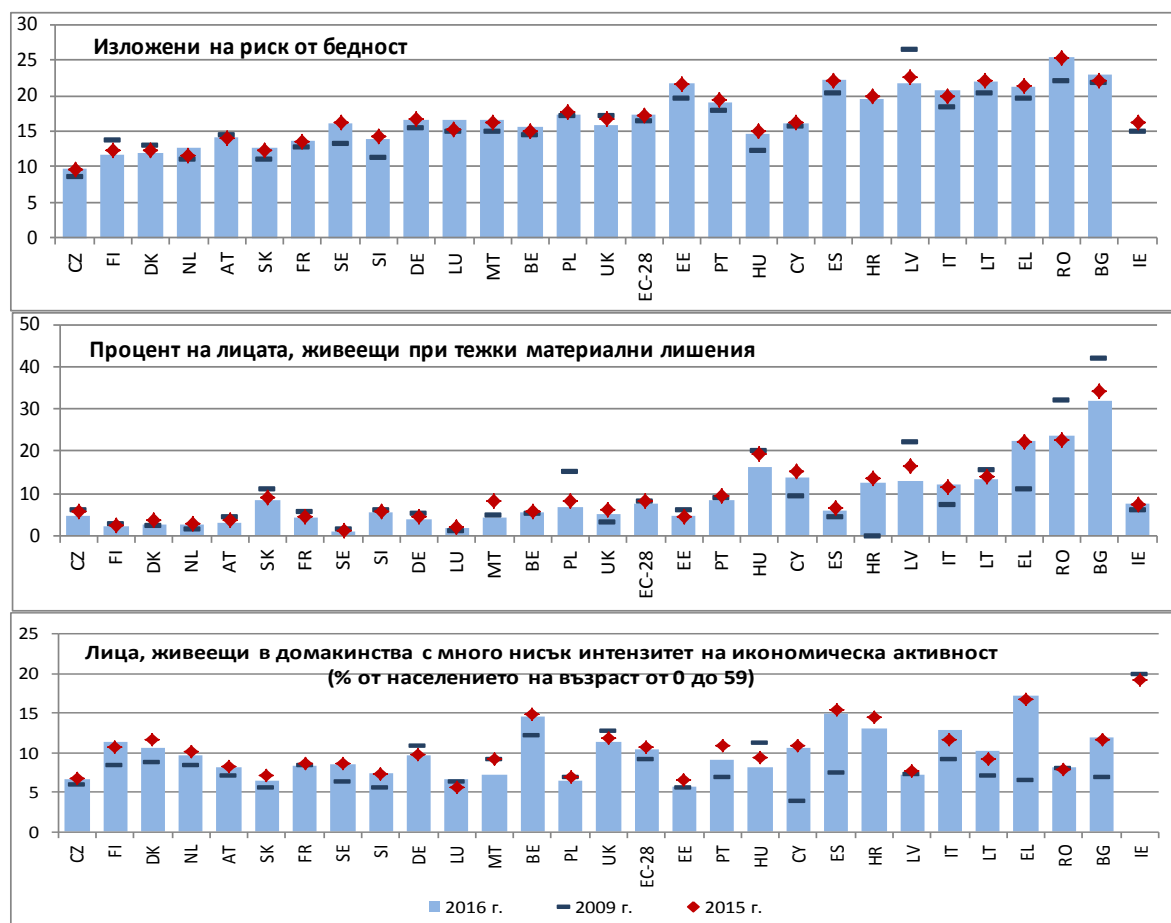
Източник: Евростат, EU-SILC (Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот). Период: равнища за 2016 г. и годишни изменения по отношение на 2015 г. Забележка: Осите са разположени по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

След като нарастваше през предходните години, дялът на населението в ЕС, изложено на риск от парична бедност, се стабилизира през 2015 и 2016 г. На равнището на държавите членки дялът намаля или остана стабилен в 17 държави членки (фигура 41). Сред останалите държави най-големите увеличения (с около 1 процентен пункт или повече) се наблюдаваха в Люксембург, Нидерландия (и двете все още със сравнително нисък риск от бедност), Италия и България. Като се разглеждат равнищата, държавите членки с най-висок дял на населението, изложено на риск от бедност, са Румъния, България и Испания (22 % или повече). И обратното, в Чешката република, Финландия и Дания бяха отчетени най-ниските проценти (под 12 %). В сравнение с 2009 г. рискът от парична бедност през 2016 г. все още беше по-висок в 21

държави членки, с по-ниски нива наблюдавани единствено в Латвия, Финландия, Обединеното кралство, Дания и Австрия. В Хърватия през 2016 г. също се наблюдаваше по-малък риск от парична бедност в сравнение със ситуацията през 2010 г.

Фигура 41: Подпоказатели на „лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване“

Забележка: Показателите са подредени от ИРБИ през 2016 г. За Ирландия няма налични данни за 2016 г. Данните за ЕС-27 са използвани за 2009 г. (за Хърватия няма налични данни).

През 2016 г. тежките материални лишения намаляха за четвърта поредна година, като показаха подобряващ се жизнен стандарт в повечето държави членки. Положението се подобри или остана стабилно във всички държави, с изключение на четири държави членки (Румъния, Италия, Естония и Гърция). При все това около една трета от населението в България и повече от една пета от населението в Румъния и Гърция страдаха от тежки материални лишения. За разлика от това този дял беше по-

малко от 3 % за шест държави (Швеция, Люксембург, Финландия, Нидерландия, Дания и Австрия). В сравнение със ситуацията преди кризата промените след 2009 г. по отношение на тежките материални лишения показва, че до 2016 г. положението се е подобрило в 17 държави членки. Въпреки това в Гърция показателят остава 11,4 процентни пункта по-висок, а в Кипър и Италия той е повече от 4 процентни пункта по-висок.

Възстановяването на пазара на труда също допринесе за намаляване или изравняване на броя на хората, живеещи в (квази-безработни) домакинства в повечето държави членки. През 2016 г. делът на хората, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност, намаля или остана стабилен в 19 държави членки. Най-големите намаления (с 1 процентен пункт или повече) бяха наблюдавани в Малта, Португалия, Хърватия, Унгария и Дания. Делът на (квази) безработните остава особено висок⁷⁴ в Гърция (17,2 %), Испания (14,9 %), Белгия (14,6 %) и Хърватия (13,0 %); с изключение на Белгия тези държави членки отчитат също така и по-висок от средния коефициент на безработица. За сравнение, данните за Естония, Полша, Словакия и Люксембург показват най-ниските проценти в ЕС. В дългосрочна перспектива повечето от държавите членки все още отчитат по-високи стойности, отколкото през 2009 г. — знак, че въздействието на кризата все още не е напълно преодоляно. По-специални изключения са Германия, Полша, Малта, Унгария и Обединеното кралство.

Рискът от бедност и социално изключване остава особено висок за децата. През 2016 г. рискът за децата (на възраст 0-17 години) беше 26,4 %, като спадна от 27,1 % през 2015 г. Това е значително по-висока стойност от тази за лицата в трудоспособна възраст (на възраст 18—64 години, 24,2 % през 2016 г. в сравнение с 24,7 % през 2015 г.). Рискът от детска бедност е особено висок в Румъния (49,2 %), България (45,6 %) и Гърция (37,5 %), докато Финландия и Дания отчитат най-ниските равнища — под 15 %. За разлика от ситуацията с децата, рискът от бедност или социално изключване сред възрастните хора (65+) остава малък, макар и да нараства през 2016 г. (18,3 % в сравнение със 17,3 % една година по-рано). Като цяло тази група беше сравнително защитена от отрицателното въздействие на кризата (тя остава до голяма

---

⁷⁴ В допълнение на това Ирландия отчете висок дял на хората, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност (19,2 %) през 2015 г.

степен под равнището през 2009 г. от 21,8 %). И отново, значителни колебания могат да се наблюдават между държавите членки, като равнището на лицата, изложени на риск, сред възрастните хора варира от 9,2 % (в Дания) до 45,9 % (в България).

На европейско равнище хората без увреждания са изложени на значително по-висок риск от бедност или социално изключване. Относителната разлика беше 10,1 процентни пункта през 2016 г. (29,9 % спрямо 19,8 %). Най-големите разлики бяха в Литва (20,9 процентни пункта), Латвия (20,8 процентни пункта) и Естония (20,4) процентни пункта. И обратното, разлика не беше отчетена в Гърция, а 4 държави имаха разлика от 6 процентни пункта или по-малко (Франция, Испания, Румъния и Словакия). Степента на увреждане (тежко спрямо умерено) увеличава значително риска от бедност или социално изключване⁷⁵.

Каре 4. Минимален доход за сравнителния анализ

По инициатива на Комисията Комитетът за социална закрила започна сравнителен анализ на минималните доходи, като постави акцент върху дееспособното население в трудоспособна възраст, което не работи и няма право на социалноосигурителни обезщетения или е с изтекли права на такива обезщетения. Подходът следва представения в каре 1 подход в три стъпки.

Той започва с определянето на ключовите показатели, а именно относителната медианна разлика в риска от изпадане в бедност, процентът на хората с материални и социални лишения и дялът на изложените на риск от бедност от населението, живеещо в (квази-)безработни домакинства. Резултатите се отнасят до въздействието на социалните трансфери (с изключение на пенсиите) върху бедността, устойчивият дял на изложените на риск от бедност и обхвата на социалните обезщетения (с изключение на пенсиите) за хората, изложени на риск от бедност в (квази-)безработни домакинства.

Тези показатели за резултатите и ефективността бяха свързани с лостовете на политиката (и свързаните с тях договорени общи принципи) за: 1) **адекватността** на обезщетенията, 2) **критериите за допустимост**, осигуряващи обхват на обезщетенията; и 3) елементите на **активизация**, които да стимулират приемането на предложения за работа. Двоен показател за лостовете на политиката беше определен за адекватността на обезщетенията за минимален доход: той се отнася както за дохода на получателя на минимален доход като дял от прага на бедността (изгладен за период от три години), така и като дял от дохода на нископлатен работник (последният също така

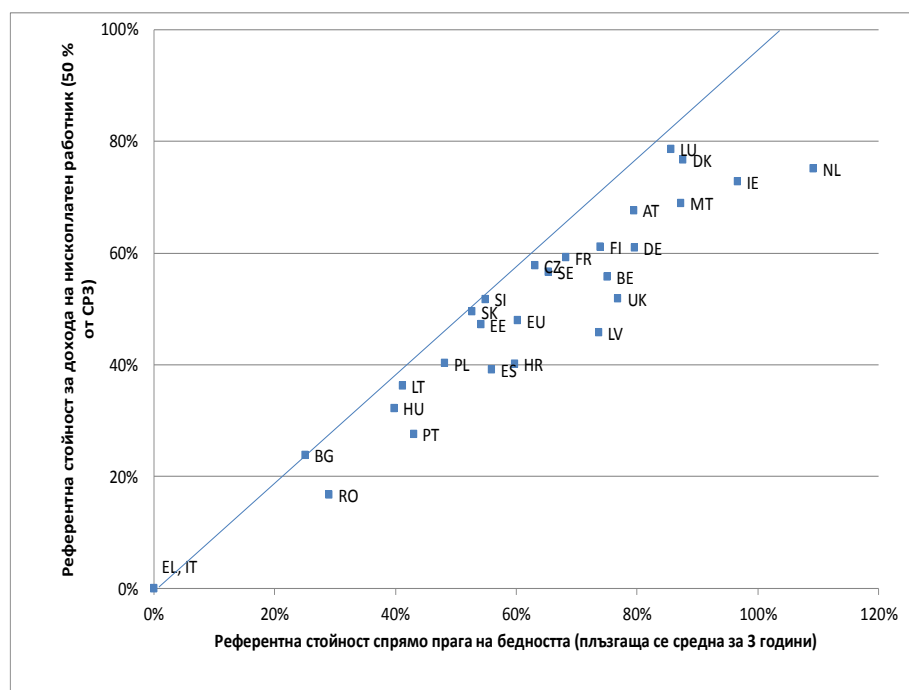
⁷⁵ Въз основа на данни от EU-SILC за 2015 г. 36,1 % от хората с тежки увреждания (на възраст 16+) бяха изложени на риск от бедност и социално изключване (в сравнение с 27,4 % от хората с умерени увреждания) в ЕС. Положението не се промени значително през последните години. В България беше отбелязан най-високият риск от бедност или социалното изключване за хора с тежки увреждания (59,9 %, което е сериозно подобрене спрямо 69 % през 2013 г.), а 3 други държави имаха равнище на този риск от около 50 % за тази група (Литва, Латвия и Румъния).

дава индикация за ефекта на активизиране на помощите за минимален доход).

Тези показатели за лостовете на политиката са тясно свързани с показателите за ефективността и резултатите, и по-специално с относителната медианна разлика в риска от изпадане в бедност, както и с материалните и социалните лишения. Показателят за адекватност, свързан с прага на бедността като цяло варира в диапазона между около 50 % и 80 %, а свързаният с дохода на нископлатен работник — между около 40 % и 70 % (фигура 42).

Когато се разглежда тази рамка, е важно да се вземат предвид особеностите на националния контекст, включително взаимното допълване между различните области на политиката (напр. услугите в натура и другите обезщетения, данъчното облагане, обществените услуги и публичната администрация, териториалното измерение, елементите за активизиране на съществуващите схеми и ролята на социалните партньори). В допълнение на това е необходима допълнителна работа по отношение на елементите на допустимост и активизиране, както и да се проучат възможностите за по-нататъшно отчитане на въздействието на помощите в натура, тъй като подходящите показатели все още имат пропуски в това отношение.

Фигура 42: Нетен доход на получателите на минимални доходи като % от прага на бедността (изгладен за период от три години) и като процент от дохода на нископлатен работник (2014 г.)

Забележка: доходът се отнася за едночленни домакинства; непретеглената средна стойност за ЕС за обхванатите държави (с изключение на Кипър); прагът на бедността е основан на концепцията за лицата, изложени на риск от бедност, и е определен на 60 % от националния средностатистически разполагаем доход (като референтната година е референтната година с доходи вместо вълновата година в проучването на EU-SILC (Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот) от 2015 г.). Нископлатените работници са определени като 50 % от средната заплата. Източник: Показатели на ОИСП за данъчните и осигурителните системи и данни на ЕВРОСТАТ от Статистическите данни на ЕС за доходите и условията на живот (EU-SILC). Приемане на жилищните разходи в размер на 11,3 % от средната работна заплата (изчислени от EU-SILC).

Независимо от ситуацията на цялостно подобряване на доходите на домакинствата, дълбочината на бедността на населението на активна възраст продължи да се увеличава в редица държави членки. Относителната медианна разлика в риска от изпадане в бедност⁷⁶ нарасна за държавите — членки от ЕС-28, през последните години, като достигна 24,8 % през 2015 г. и се стабилизира през 2016 г. Тя варира от близо 15 % (в Малта, Франция, Нидерландия и Кипър) до 30 % или повече (в България, Гърция, Испания и Румъния). Дълбочината на бедността също така често е по-висока в тези държави членки, които са изложени на по-висок риск от бедност и социално изключване.

Тенденцията към увеличаване на бедността сред работещите се запазва, въпреки че последните промени имаха смесен резултат в държавите членки. Делът на изложените на риск от бедност сред работещите варира значително в рамките на ЕС: най-ниските стойности бяха отчетени във Финландия (3,1 %) и Чешката република (3,8 %), докато най-високите стойности бяха в Испания (13,1 %), Гърция (14 %) и Румъния (18,6 %). Тази разлика отразява различните фактори на пазара на труда, включително различен дял на заетите на непълно работно време и/или временните работници, нивата на възнаграждение, както и интензитета на икономическа активност в домакинствата (отразяващи цялостните условия на пазара на труда). Тя нарасна по-специално в България (с 3,8 процентни пункта), Франция, Нидерландия и Австрия (с 0,5 процентни пункта). От друга страна, най-голямото намаление беше в Литва (-1,5 процентни пункта), Латвия (-0,9 процентни пункта) и Кипър (с 0,8 процентни пункта).

Лицата, които се издържат с нестандартни форми на заетост или самостоятелна заетост, са изложени на значително по-високи нива на риск от бедност в повечето държави от ЕС. През 2015 г. самостоятелно заетите лица в ЕС бяха изложени на риск от бедност средно три пъти по-висок от този на наетите на заплата работници и дори шест пъти по-висок в Словакия, Финландия и Румъния. Средно в ЕС около 16 % от временните работници и работниците на непълно работно време бяха с ниски доходи през 2016 г., сравнено със само 6 % от работещите с постоянен договор.

---

⁷⁶ Относителната медианна разлика в процента на изложените на риск от бедност се изчислява като разликата между медианния общ нетен доход на лицата под прага за риск от бедност и прага за риск от бедност, изразен като процент от прага за риск от бедност (граница на изключване: 60 % от медианния приравнен доход).

Самостоятелно заетите лица и работниците с нестандартни трудови договори също понасят по-голяма икономическа несигурност с ограничен достъп до социална закрила⁷⁷. Самостоятелно заетите лица нямат достъп до защита срещу безработица в десет държави, задължителна здравна защита — в осем държави и защита срещу трудови злоупотреби и професионални нараняване в 13 държави. Това означава, че повече от половината самостоятелно заети лица са без потенциален достъп до обезщетения за безработица и повече от една трета са без потенциален достъп до обезщетения за болест. Работниците с нестандартни трудови договори обикновено имат същия законоустановен достъп до повечето схеми за социални обезщетения като лицата на стандартни договори, макар това често пъти да не се отнася за някои категории работници (напр. случайните и сезонните работници, работниците на повикване и лицата на временни договори с агенции, граждански договори или договори за нула часове). Освен това поради прекъсвания в периодите на внасяне на осигурителни вноски или недостатъчен брой работни часове, работниците на нестандартни трудови договори често срещат затруднения да изпълнят условията за допустимост за получаване на обезщетения от осигурителни схеми.⁷⁸ В резултат на това повече от една трета от временните работници нямат потенциален достъп до обезщетения за безработица. Независимо от големите промени на пазара на труда, системите за социална закрила все още са до голяма степен основани на понятието „стандартна заетост“, което предполага дългосрочни взаимоотношения на пълно работно време между един работник и един работодател. Появата на нови форми на заетост би могла да донесе допълнителни предизвикателства за системите за социална закрила.

Достъпът до евтино, висококачествено настаняване се подобрява непрекъснато от 2008 г. в голяма част от държавите членки. В Словакия, Чешката република, Финландия или Румъния по-малко от 10 % от населението живееше в домакинства в лоши жилищни условия през 2016 г. В други десет държави членки процентът беше под 15 % (средното равнище за ЕС беше 15,5 % през 2016 г.). Все пак лошите жилищни условия остават съществено предизвикателство в няколко държави членки. Около 25 %

---

⁷⁷ Тази тема е частично засегната също и в раздел 3.3.

⁷⁸ Европейска мрежа за социална политика (2017 г.), [*Достъп до социална закрила за хората, работещи на нестандартни договори и като самостоятелно заети лица в Европа — изследване на националните политики*](#), доклад, изготвен за Европейската комисия.

или повече от населението в Португалия и Кипър или Словения отчетоха проблеми, свързани с жилищното настаняване.

На разходите, свързани с жилищно настаняване, се пада значителен дял от разполагаемия доход на домакинствата в редица държави членки. Степента на прекомерни жилищни разходи⁷⁹ беше най-висока в Гърция с 40,5 % от населението, живеещо в домакинства, където общите жилищни разходи (без жилищните помощи) представляват повече от 40 % от общия разполагаем доход на домакинството. Тя беше значително по-висока, отколкото в други държави — членки на ЕС, като България с около 20 % и Румъния, Германия и Дания с около 15 % са следващите държави с най-висок процент. За разлика от това по-малко от 5 % от населението във Финландия, Естония, Ирландия, Кипър и Малта живееха в домакинства с прекомерни жилищни разходи. В повечето държави прекомерните жилищни разходи бяха значително по-големи за наемателите, плащащи пазарен наем (27,9 % средно за ЕС), отколкото за собствениците с ипотека или заем (5,4 % средно за ЕС).

Въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността леко отслабна. Въздействието на социалните трансфери върху паричната бедност варира от спадане под 20 % в Румъния, България и Гърция („критични ситуации“ заедно с Италия и Литва) до нива, близки до или по-високи от 50 % във Финландия, Дания, Австрия и Швеция („държавите с най-добри резултати“). Като цяло този показател леко се влоши в ЕС, от 33,7 % през 2015 г. на 33 % през 2016 г. При все това този спад крие значителна разлика между държавите членки. Въздействието на социалните трансфери отслабна с повече от 4 процентни пункта в някои държави членки със слаби или средни показатели (България, Хърватия, Словакия и Люксембург), но също така и в Нидерландия, където общото въздействие остава значително над средното. И обратното, този показател се подобри с 2 процентни пункта или повече в Латвия, Естония и Финландия. Отслабването на въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността е част от една по-дългосрочна тенденция (от 2008 г.) в Словакия, Чешката република, Унгария, Швеция, Нидерландия и Франция. Въпреки това ситуацията видимо се е подобрила през последните десет години в Обединеното

---

⁷⁹ Процент на населението, живеещо в домакинства, в които общите разходи за жилището (без жилищни помощи) представляват повече от 40 % от общия разполагаем доход на домакинството (без жилищни помощи).

кралство и Кипър. Тези изменения могат да отразяват различни модели на национално равнище, и по-специално промени в адекватността и обхвата на обезщетенията, липса на индексирание (в контекста на цялостно увеличаване на доходите и следователно увеличаващи се прагове на бедност), както и промени в състава на домакинствата (по-специално по отношение на интензитета на икономическа активност) и свързаните с това характеристики на лицата, изложени на риск от бедност. Наблюдаваните цифри (които се отнасят за доходите от 2015 г.) не отразяват ефектите от последните реформи за подобряване на механизмите за социална закрила в редица държави членки.

Фигура 43: Въздействие на социалните трансфери (различни от пенсии) върху намаляването на бедността и годишно изменение (водещ показател от набора от социални показатели)

Източник: Евростат, EU-SILC (Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот). Период: равнища за 2016 г. и годишни изменения по отношение на 2015 г. Забележка: Осите са разположени по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

Разходите за социална закрила прикриват значителни различия между държавите членки. През 2014 г. разходите за социална закрила като процент от БВП бяха 30 % или повече във Франция (32,2 %), Дания (31,6 %) и Финландия (31,1 %) и под 20 % в Естония (14,9 %), Литва, Румъния (и двете 14,4) и Латвия (14,3 %). Тези колебания отразяват разликите в стандартите на живот, но също така са показателни за разнообразието от национални системи за социална закрила и социалните, икономическите и институционалните разпоредби във всяка държава членка. Като процент от БВП разходите за социална закрила леко намаляха средно през 2014 г., докато ръстът в равнището на разходите беше резултат най-вече от разходите за пенсии за старост и здравеопазване.

Общият процент на заместване на пенсиите продължи своята скорошна тенденция на подобрене през 2016 г.⁸⁰ Той достигна 0,58 в ЕС, което отразява цялостната устойчивост на сегашните пенсионни доходи в повечето държави членки. При все това остават значителните разлики между държавите членки, като процентът варира от 80 % в Люксембург и над 65 % във Франция, Италия, Испания, Унгария и Румъния до 45 % или по-малко в Хърватия, Ирландия, Латвия, Естония, Литва и Кипър.

В някои държави членки разходите и времето за чакане остават важни пречки пред достъпа до здравеопазване. Въпреки това, делът на населението на ЕС, изправено пред неудовлетворени по собствена преценка потребности⁸¹, от медицински грижи поради твърде високите разходи, твърде дългото време за чакане или разстоянието, средно намалява през 2015 г. според съответния анкетен показател (фигура 44). Делът на засегнатото население все още надвишаваше 6 % в Гърция, Румъния и Италия (най-вече поради разходите), Естония и Полша (най-вече поради времето на изчакване) и Латвия. И докато показателят в Латвия е висок, но все пак с тенденция към подобряване, „критична ситуация“ е означена в другите гореспоменати държави, тъй като делът на хората, съобщаващи за неудовлетворени потребности от

---

⁸⁰ Съотношението на медианните индивидуални брутни пенсии на възрастовата група 65—74 спрямо средностатистическите индивидуални брутни доходи на възрастовата група 50—59.

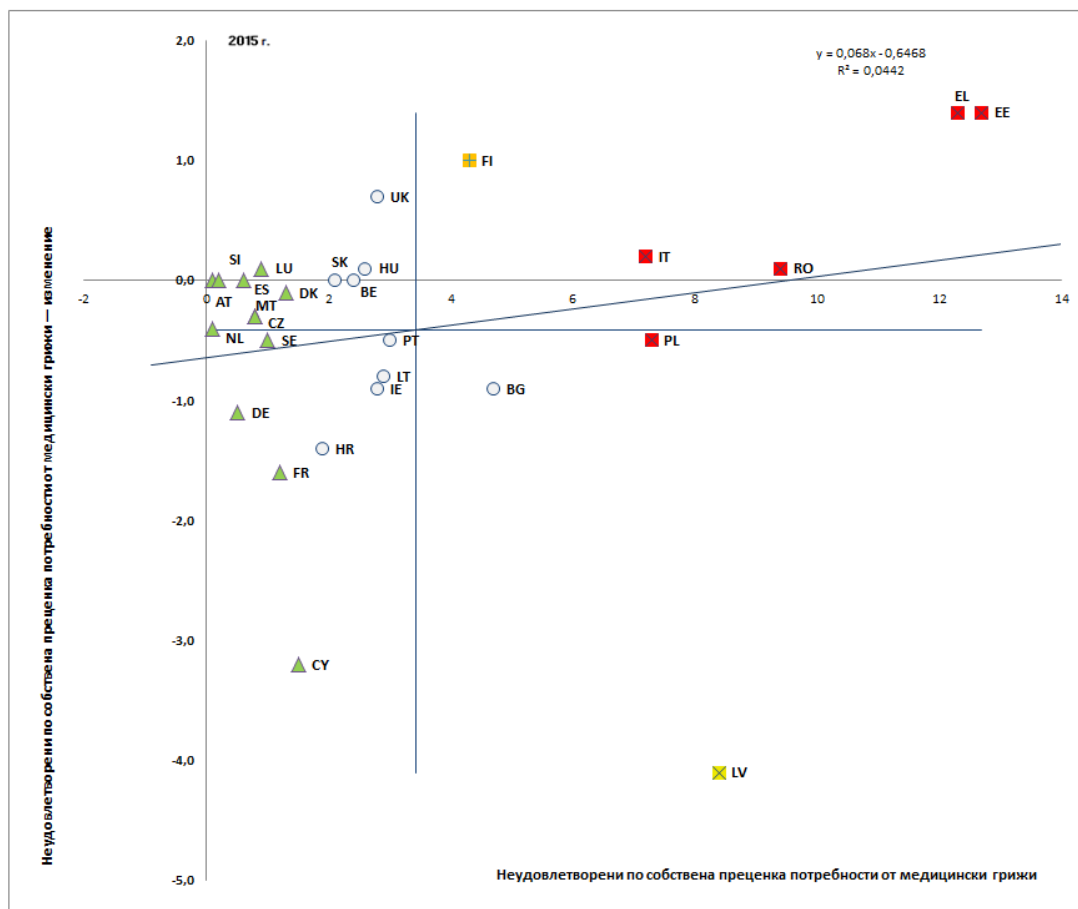
⁸¹ Понятието „неудовлетворени по собствена преценка потребности от медицински грижи“ се отнася за собствената преценка на дадено лице дали се е нуждаело от преглед или лечение за конкретен вид медицински грижи, но не ги е получило или не ги е потърсило поради следните три причини: „финансови причини“, „списък на чакащите“ или „прекалено далече“. Проблемите, които хората съобщават при получаването на грижи, когато са болни, често отразяват съществените пречки пред получаването на грижи.

здравни грижи, не намалява. Този дял показва забележимо увеличение в Естония (специализирани медицински грижи), Гърция и Италия. Ситуацията във Финландия трябва да се следи, тъй като този дял се увеличава повече от средното. Докато положението в няколко държави е означено като „по-добро от средното“, чрез методологията за този показател не са определени „държави с най-добри резултати“. Налице са известни признаци за различия в дела на населението с неудовлетворени по собствена преценка потребности от здравни грижи, тъй като той се увеличава в някои държави, в които вече е бил висок, и намалява в някои държави, в които е бил сравнително нисък (вж. фигура 44, където регресионната линия показва слаба положителна корелация между равнището и промените по отношение на неудовлетворените потребности). В много държави средните стойности на незадоволените потребности от медицински грижи остават стабилни. При сравняване на ситуацията през 2008 г. се наблюдават подобни модели на разминаване. Значително подобрене се наблюдава в България и Литва с допълнителни положителни промени в Румъния, Латвия, Кипър, Швеция и Германия. В същото време този дял се увеличи в дългосрочен план в редица държави членки, като: Естония, Гърция⁸² (и при двете до изключително високо равнище), Финландия, Португалия, Обединеното кралство и Белгия (макар и до много ниски равнища).

---

⁸² По-специално по отношение на Гърция драматичното намаляване на заплатите и ръстът на безработицата в една фрагментирана система за здравно осигуряване със слабо преразпределение причиниха значителен спад в обхвата и допустимостта на общественото здравеопазване. Макар да има доказателства за прекомерно потребление на здравни услуги преди кризата в Гърция (както се вижда от високото ниво на преките плащания), с кризата това вече не беше възможно на достъпни цени. Универсално покритие беше въведено с последващите реформи през 2014 и 2016 г. Въздействието на тези реформи върху незадоволените потребности все още не е отразено в наличните данни.

Фигура 44: Неудовлетворени по собствена преценка потребности от медицински грижи (водещ показател от набора от социални показатели)

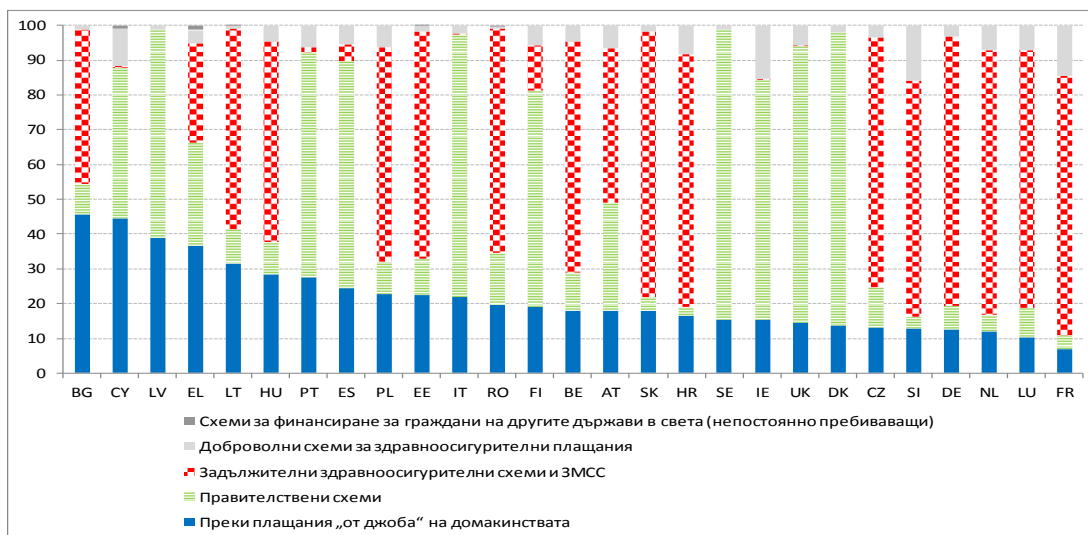
Източник: Евростат, EU-SILC (Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот). Период: равнища за 2015 г. и годишни изменения по отношение на 2014 г. Забележка: Осите са разположени по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението.

Незадоволените потребности от здравни грижи по-специално засягат домакинствата с ниски доходи. Средно в ЕС 5,5 % от хората в квинтила с най-ниски доходи съобщиха за неудовлетворени потребности от медицински грижи през 2015 г. срещу 1,4 % в горния квинтил. Този дял е особено висок в Гърция, Италия и Латвия (над 15 %), въпреки че Латвия е намалила този дял с една трета в сравнение с предходната година. Различията в доходите (между квинтилите) намаляха средно за ЕС през 2015 г.

Здравните грижи се финансират чрез различни схеми, докато относителното значение на всяка схема се различава между държавите членки. През 2014 г.,

преките плащания⁸³, т.е. разходите на домакинствата за здравни грижи (включително медицински стоки), които не се възстановяват по никаква схема или се плащат като споделяне на разходите с организирана схема, изчислени като дял от текущите здравни разходи, е над 30 % в България, Кипър, Латвия, Гърция и Литва (фигура 45).

Фигура 45: Разходи за здравни грижи по източник на финансиране, 2014 г.

Източник: Евростат [hlth_sha11_hf]. Забележки: Данните се събират в съответствие с Регламент (ЕС) 2015/359 на Комисията по отношение на статистиката за разходите и финансирането на здравното обслужване (наръчник за Системата на здравни сметки от 2011 г.). Данни за 2015 г. бяха налични само за 18 държави членки на 31 октомври 2017 г.

3.4.2. Ответни мерки на политиката

Модернизацията на системите върви ръка за ръка с подобрения в обхвата, замисъла и адекватността на обезщетенията. През 2016 г. Румъния прие реформа, насочена към значително увеличение в адекватността и обхвата на обезщетенията, както и активизиране на получателите на гарантиран минимален доход (предстои да влезе в сила през април 2018 г.) В Гърция беше стартирана национална схема за гарантиран минимален доход, предоставяща финансова помощ за хората/семействата,

⁸³ „Преките разходи“ се отнасят за директните плащания за стоки и услуги от първичните доходи или спестявания на домакинствата, когато плащането е направено от потребителя по време на покупката на стоките или при ползването на услугите без възстановяване на платените суми или като споделени разходи с организирана схема;

които отговарят на условията, както и подобрен достъп до социални услуги и стоки и мерки за активизиране. Схемата се очаква да обхване около 7 % от гръцкото население⁸⁴. В Словения, след оценката на предишната реформа (с която беше увеличен минималният доход, бяха въведени центрове за обслужване „на едно гише“, по-голямо опростяване и пренасочен акцент върху активизирането на заетостта), беше подготвен нов проект за периода 2017—2022 г. с цел предоставяне на по-широка гама от персонализирани услуги и допълнителни връзки между социалните програми и програмите за заетост. В Италия приложимият закон, приет през март 2017 г., въвежда за първи път структурна мярка за подкрепа на доходите (*Reddito di inclusione*) със стабилно финансиране, насочено към хората в бедност. Мярката съчетава подпомагане на доходите с мерки за активизиране (мерки за стимулиране на активността) и с подобряване на услугите. Във Франция докато предишната реформа (*Revenu de solidarité active*) беше насочена към справяне с потенциалните капани за социалната система, породени от неактивността, нова реформа (*Prime d'activité*) през 2016 г. имаше за цел по-добра координация и опростяване на съществуващите помощи и подобрен достъп, по-специално за младите хора. Мерките в областта на обезщетенията за безработица и разширяването на схемите за социална закрила, за да обхванат самостоятелно заетите лица и нестандартните работници, са разгледани в раздел 3.3.

Реформите в предоставянето на социалните услуги целят подобряване на достъпа и качеството и отговарят на увеличената сложност на нуждите на клиентите. През 2016 г. Словакия прие амбициозен план за действие по отношение на дълготрайната безработица за предоставяне на индивидуализирани услуги, докато Румъния организира интегрирани социални екипи, които да работят с най-изключените групи. В Естония продължава прилагането на Закона за социалните грижи и мерките на Плана за действие за периода 2016—2020 г. към Плана за социално развитие за периода 2016—2023 г., имащ за цел да гарантира предоставянето и достъпните цени на висококачествени социални услуги. Гърция изгражда мрежа от местни обществени центрове за предоставяне на социални услуги „на едно гише“.

Редица държави членки предприеха реформи в областта на достъпа до жилищно настаняване. Румъния прие национална стратегия за решаване на проблема с пречките

---

⁸⁴ Достъпът до социални услуги и мерки за активизиране се поддържат от Европейския социален фонд (ЕСФ).

пред лицата с увреждания и с акцент върху насърчаването и защитата на правата на тези лица. Ирландия прие интегрирана система за подкрепа за жилищно настаняване, която позволява, от една страна, всички социални жилища да бъдат достъпни чрез местните органи и, от друга страна, получателите да започват работа на пълно работно време при запазване на помощите за жилищно настаняване, които получават. Малта прие нова мярка за субсидиране на наеми, позволяваща на Службата по жилищно настаняване да разшири обхвата на критериите, което се очаква да удвои броя на семействата с право на помощи. Швеция увеличи прага на доходите за домакинствата в неравностойно положение, получаващи помощи за жилищно настаняване на семейства с деца. Чешката република и Литва планират да приемат нови мерки, за да осигурят достъп до подходящо социално настаняване за уязвими хора. В момента Гърция подготвя нова система за помощи за жилищно настаняване, предоставяни въз основа на проверка на доходите.

Бяха въведени и приложени значителни мерки, насочени към подобряване на достъпа до здравни услуги при запазване на качеството и устойчивостта на системата. Усилия за пренасочване на акцента на грижите към първичната здравна помощ, като се гарантират координирани операции с други части на здравната система, се полагат в почти всички държави членки, и по-специално в Малта, България, Полша, Естония и Австрия. В допълнение към развитието на първичната здравна помощ, увеличено финансиране е заделено за подобряване на достъпа до определени здравни услуги в Швеция. Времето за чакане беше намалено в Латвия и Малта, а някои части от системата за амбулаторни грижи в Румъния бяха реструктурирани. Насърчаването на доброто здраве се възприема все повече като средство за предотвратяване на заболявания, които могат да се избегнат, и свързаното с тях лечение, за намаляване на неравнопоставеността в здравеопазването, причинено от социални детерминанти и за подобряване на устойчивостта на здравните системи. Няколко държави членки в момента предприемат действия в тази област: например, Румъния инвестира в скрининг за рак, Франция планира да увеличи броя на задължителните ваксинации и цената на тютюна, а от 2018 г. Литва ще забрани рекламирането на алкохолни продукти, ще увеличи законовата възраст за консумация на алкохол на 20 години и ще ограничи часовете за продажба. Освен това са предприети някои стъпки за подсилване на предоставянето на амбулаторни грижи в България, където малкият публичен обхват на

амбулаторните медицински услуги затруднява достъпа на някои хора до здравни грижи. В Кипър голяма реформа беше приета през юни 2017 г., за да се даде право до 2020 г. на универсален достъп до здравни грижи, да се намалят преките плащания и да се гарантира независимост на болниците в рамките на национална агенция на болниците. Португалската здравна система претърпя значителни реформи през 2016 и 2017 г., които засилиха нейния капацитет да продължи да гарантира универсално здравно покритие. В Австрия беше въведена нова система⁸⁵ за плащания за болнично амбулаторно обслужване с цел да се облекчи натиска върху извънболничната помощ и да се насърчат дневните клинични и амбулаторни услуги в болниците. Реформи за борба с недостига на медицински персонал са в ход в Полша и Латвия. Румъния и Унгария направиха стъпки за увеличаване на заплатите на работещите в областта на здравеопазването. В допълнение на това мерки за подпомагане, насочени към привличане на общопрактикуващи лекари и медицински сестри, които да работят в периферните градски или селски райони, предстои да бъдат стартирани в Латвия, Полша, Португалия, Румъния. Бяха въведени мерки за намаляване на времето за чакане за здравни услуги чрез разработването на ИТ система в Италия, Португалия, Словения и Малта. В допълнение на това реформи, насочени към намаляване на фармацевтичните разходи и гарантиране на достъпни цени и ефективно използване на лекарствата, като централизиране на поръчките, използване на генерични лекарства и създаване на органи за оценка на технологиите в здравеопазването, са в ход в Португалия, Испания, Италия и Словакия. И накрая, планове за подобряване на отчетността и прозрачността на механизмите в здравната система бяха стартирани в Румъния и Латвия.

Осигуряването на достъп до евтини и висококачествени дългосрочни грижи е от съществено значение за справяне със застаряването на населението и последващото увеличение на броя на зависимите възрастни хора и нуждите от дългосрочни грижи. Реформите в държавите членки основно акцентират върху подобряването на организацията, интегрирането, финансирането и качеството на системите за дългосрочните грижи. Люксембург подготвя реформа на осигуряването за дългосрочни грижи, с която се преразглеждат процедурите и инструментите за оценка и определяне на зависимостта и се установява прозрачна и ефикасна политика за контрол

---

⁸⁵ Свързана с диагностицирането групово система за плащане.

на качеството. Словения продължава да подготвя подсилване на интеграцията, организацията и финансирането на дългосрочните грижи. По същия начин Латвия планира да подобри системата за подпомагане на социалните услуги чрез подобряване на тяхното финансиране, определяне на квалификации на персонала и установяване на нива на подкрепа. След множество съкращения в тази област през предходните години сега се планират повече инвестиции в подкрепа на местните органи в Обединеното кралство за разходи за социални грижи за възрастни. В Германия ново определяне на потребностите беше последвано от въвеждането на нов инструмент за оценка през 2017 г. Някои реформи са насочени към подобряване на положението с неформалните грижи, включително засилено финансово подпомагане. В Румъния правителството одобри финансовото централизиране на разходите за възнаграждения на личните асистенти за хора с тежки увреждания. В Малта пенсиите и надбавките на лицата, полагащи грижи, бяха реформирани и увеличени. Сумите бяха повишени също и в Чешката република. В Австрия беше премахнато връщането на разходите за предоставени медицински грижи на хора в дългосрочна грижа, което би могло да бъде стъпка към по-универсално и достъпно предоставяне на услуги.

Неотдавнашната вълна от пенсионни реформи често включва мерки за гарантиране на адекватността на пенсиите. Те допълват предишните стъпки на реформата, насочени към по-късното пенсиониране и устойчивостта на пенсионните системи. По-специално, редица държави приеха мерки, насочени към защита на по-ниските пенсии. Латвия и Австрия въведоха допълнителни гаранции за пенсионери с дълъг трудов стаж, докато България, Малта, Румъния и Словения (за пенсионери, които изпълняват условията за пълно пенсиониране) увеличиха минималните пенсии. Латвия, Малта и Румъния повишиха прага, под който не се плаща данък, което следва да бъде от полза за лицата, получаващи по-ниски пенсии. Литва въведе по-благоприятен механизъм за индексване. Няколко държави също приеха мерки, насочени към възрастта за пенсиониране. Германия и Австрия се стремят да насърчават по-дългия трудов живот, като създават възможност за по-гъвкав преход към пенсиониране и съчетаване на пенсията с доходите от труд. В други държави членки някои реформи обаче вървят в обратна посока. По-специално, Полша отмени по-ранните реформи, като въведе отново по-ниската пенсионна възраст за мъжете и жените (съответно 65 и 60 години), независимо от значителното въздействие, което (очакваното) демографско

застаряване е вероятно да има, докато Финландия въведе еднократна мярка за по-лесен достъп до ранно пенсиониране за много дългосрочно безработните на възраст над 60 години.

Реформите за обезщетенията за инвалидност и разпоредбите за полагане на грижи допълват политиките за заетост на хората с увреждания. Естония увеличи предоставянето на детски грижи за деца с увреждания от 57—80 часа на 270 часа годишно. Малта реформира и увеличи пенсиите за инвалидност чрез въвеждане на тристепенна платежна система, свързана със степента на увреждане. Тя също така въведе реформата на пенсията и на надбавката за полагащите грижи лица, като по този начин увеличи помощите за полагащите грижи лица и направи плащанията на пенсиите на полагащите грижи лица изплатими, без да се взема под внимание размерът на доходите. В Румъния имаше финансова централизация на заплатите на лицата, предоставящи грижи за хора с тежки увреждания, за да бъдат те предоставяни от централно равнище, вместо от местно, тъй като местните бюджети често не са в състояние да покриват тези заплати. България увеличи надбавката за деца с увреждания.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1. Водещи показатели от набора от социални показатели — равнища

Година	Равни възможности и достъп до пазара на труда														
	Лица, които преждевременно са напуснали системата за образование и обучение (% от населението на възраст 18–24 г.)			Разлика в заетостта между половете (в процентни пунктове)			Квинтилно съотношение на доходите* (S80/S20)			В риск от бедност или социално изключване (в %)			Младежка безработица сред NEET* (% от общото население на възраст между 15 и 24 години)		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
EC-28	11,2 b	11.0	10.7	11.5	11.6	11.6	5.2	5.2	5.1	24.4	23.8	23,5 e	12.5	12.0	11.6
E3-19	11.9	11.6	11.1	11.2	11.2	11.2	5.2	5.2	5.1	23.5	23.1	23,1 e	12.6	12.2	11.7
EU1w	9.7	9.4	9.3	9.6	9.7	9.5	4.7	4.8	4.7	23.2	22.5	21.9	11.2	11.1	10.4
EA1w	10.2	10.1	9.5	10.5	10.5	10.5	5.0	5.0	5.0	24.1	23.6	23.1	12.0	11.5	10.8
BE	9.8	10.1	8.8	8.7	8.3	9.3	3.8	3.8	3.8	21.2	21.1	20,7 b	12.0	12.2	9.9
BG	12.9	13.4	13.8	6.1	6.6	7.3	6.8	7.1	7,9 b	40,1b	41.3	40,4b	20.2	19.3	18.2
CZ	5.5	6.2	6.6	17.5	16.6	16.0	3.5	3.5	3.5	14.8	14.0	13.3	8.1	7.5	7.0
DK	7.8	7.8	7,2 b	7.3	7.6	6,7 b	4.1	4.1	4.1	17.9	17.7	16.7	5.8	6.2	5,8 b
DE	9.5	10.1	10.3	9.1	8.7	8.2	5.1	4.8	4.6	20.6	20.0	19.7	6.4	6.2	6.7
EE	12.0	12.2	10.9	7.7	7.9	8.2	6.5	6.2	5.6	26,0b	24.2	24.4	11.7	10.8	9.1
IE	6.9	6.9	6.3	11.8	12.5	12.3	4.9	4.5	:	27.7	26.0	:	15.2	14.3	13.0
EL	9.0	7.9	6.2	18.3	18.0	19.0	6.5	6.5	6.6	36.0	35.7	35.6	19.1	17.2	15.8
ES	21.9	20.0	19.0	10.2	11.2	11.5	6.8	6.9	6.6	29.2	28.6	27.9	17,1 b	15.6	14.6
FR	9.0	9.2	8.8	7.6	7.2	7.5	4.3	4.3	4.3	18.5	17.7	18.2	11,4 b	12.0	11.9
HR	2.8	2,8 u	2,8 u	10.0	9.5	9.6	5.1	5.2	5.0	29.3	29.1	27.9	19.3	18.1	16.9
IT	15.0	14.7	13.8	19.4	20.0	20.1	5.8	5.8	6,1	28.3	28.7	29,9 p	22.1	21.4	19.9
CY	6.8	5.2	7.6	7.7	8.3	9.7	5.4	5.2	4.9	27.4	28.9	27.7	17.0	15.3	16.0
LV	8.5	9.9	10.0	4.6	4.1	2.9	6.5	6.5	6.2	32.7	30.9	28.5	12.0	10.5	11.2
LT	5.9	5.5	4.8	2.5	2.4	1.9	6.1	7.5	7.1	27.3	29.3	30.1	9.9	9.2	9.4
LU	6.1	9.3	5.5	12.9	11,7 b	11.0	4.4	4.3	5,0 b	19.0	18.5	19,7 b	6.3	6,2 b	5.4
HU	11.4	11.6	12.4	13.3	13.7	14.0	4.3	4.3	4.3	31.8	28.2	26.3	13.6	11,6 b	11.0
MT	20.3	19.8	19.7	28.4	27.8	27.7	4.0	4.2	4.2	23.8	22.4	20.1	10.5	10.4	8.5
NL	8.7	8.2	8.0	11.4	11.1	11.0	3.8	3.8	3,9 b	16.5	16.4	16.7	5.5	4.7	4.6
AT	7.0	7.3	6.9	8.2	8.2	7.8	4.1	4.0	4.1	19.2	18.3	18.0	7.7	7.5	7.7
PL	5.4	5.3	5.2	14.2	13.8	14.2	4.9	4.9	4.8	24.7	23.4	21.9	12.0	11.0	10.5
PT	17.4	13.7	14.0	7.1	6.7	6.8	6.2	6.0	5.9	27.5	26.6	25.1	12.3	11.3	10.6
RO	18.1	19.1	18.5	16.7	17.5	17.6	7.2	8.3	7,2 p	40.3	37.4	38,8 p	17.0	18.1	17.4
SI	4.4	5.0	4.9	8.0	8.6	6.6	3.7	3.6	3.6	20.4	19.2	18.4	9.4	9.5	8.0
SK	6.7	6.9	7.4	14.6	14.7	14.2	3.9	3.5	3.6	18.4	18.4	18.1	12.8	13.7	12.3
FI	9.5	9.2	7.9	1.9	2.1	3.3	3.6	3.6	3.6	17.3	16.8	16.6	10.2	10.6	9.9
SE	6.7	7.0	7.4	4.6	4.2	3.8	3.9	4.1	4,3 b	16.9	18,6b	18.3	7.2	6.7	6.5
UK	11.8	10.8	11.2	11.3	11.2	11.0	5.1	5.2	5.1	24.1	23.5	22.2	11.9	11.1	10.9

Източник: Евростат.

* указва показатели, преди включени в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели.

Забележка: EU1w и EA1w се отнасят до непретеглените средни стойности за ЕС и еврозоната.

Показатели — b: прекъсвания в динамичните редове; e: пресметнато; p: временно; u: ниска надеждност.

Приложение 1 (продължение). Водещи показатели от набора от социални показатели — равнища

	Динамични пазари на труда и справедливи условия на труд														
	Равнища на заетост (% от населението на възраст 20—64 години)			Коефициент на безработица* (% от населението на възраст 15—74 години)			Участие в активизиращи политики по заетостта (на 100 души, които искат да работят)			Реалният брутен разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100)			Възнаграждение на служителите на отработен час (в EUR)		
Година	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	2016
EC-28	69.2	70.1	71.1	10.2	9.4	8.6	:	:	:	100.0	101.4	103.0	22.2	22.9	22.8
E3-19	68.2	69.0	70.0	11.6	10.9	10.0	:	:	:	93.8	93.9	94.2	25.8	26.0	26.5
EUnw	70.8	71.6	72.6	9.0	8.4	7.5	19.0	20.4	20.5	101.7	103.4	106.3	17.5	18.1	19.5
EAnw	68.5	69.4	70.4	11.3	10.5	9.6	21.4	23.4	22.2	92.7	93.7	95.4	20.9	21.2	22.7
BE	67.3	67.2	67.7	8.5	8.5	7.8	41.9 u	45.0	49.6	96.3	96.1	96.2	37.8	37.9	37.8
BG	65.1	67.1	67.7	11.4	9.2	7.6	7.1	3.2	2.7	108.6	108.5	112.0	4.2 p	4.5 p	4.6 p
CZ	73.5	74.8	76.7	6.1	5.1	4.0	10.8 u	18 u	21.8 u	97.9	100.5	103.6	8.4	8.8	9.2
DK	75.9	76.5	77.4 b	6.6	6.2	6.2	45.8 b	45.4 b	54.5 b	104.0	104.8	107.2	37.6	38.3	38.9
DE	77.7	78.0	78.6	5.0	4.6	4.1	30.8	31.1	30.3	103.1	104.1	105.8	29.8	30.5	31.3
EE	74.3	76.5	76.6	7.4	6.2	6.8	4.7	4.2	5.0	93.4	99.9	104.6	8.8	9.3	9.8
IE	67.0	68.7	70.3	11.3	9.4	7.9	22.6 u	25.8 u	29.9 u	91.3	93.3	97.3	27.6	28.2	29.0
EL	53.3	54.9	56.2	26.5	24.9	23.6	:	:	:	68.9	69.9	68.2	11.5 p	11.3 p	11.3 p
ES	59.9	62.0	63.9	24.5	22.1	19.6	23.3	25.1	28.3	89.2	90.1	92.0	19.3 p	19.3 p	19.4 p
FR	69.3	69.5	70.0	10.3	10.4	10.1	40.7 u	40.5 u	41.2 u	99.5	100.1	100.5	32.0	32.2 p	33.7 p
HR	59.2	60.6	61.4	17.2	16.1	13.4	4.8	4.5	6.5	:	:	:	8.1 b	8.4 b	8.5 b
IT	59.9	60.5	61.6	12.7	11.9	11.7	16.7	15.1	:	88.4	88.4	89.0	22.5	22.6	22.6
CY	67.6	67.9	68.7	16.1	15.0	13.0	5.6	8.6	9.2 u	80.8	77.0	76.9	14.3	14.2 p	14.1 p
LV	70.7	72.5	73.2	10.8	9.9	9.6	6.8	6.8	4.3	88.0	90.0	95.5	6.7	7.4	7.9
LT	71.8	73.3	75.2	10.7	9.1	7.9	8.7	11.3	13.4	100.6	103.1	107.0	6.9	7.2	7.4
LU	72.1	70.9 b	70.7	6.0	6.5	6.3	55.5 u	61 u	40 u	:	:	:	42.4	43.0	43.3
HU	66.7	68.9	71.5	7.7	6.8	5.1	37.0	35.2	40.7	97.0	101.0	103.3	6.6	6.7	7.0
MT	66.4	67.8	69.6	5.8	5.4	4.7	5.4	16.0	:	:	:	:	11.9	12.3	12.2
NL	75.4	76.4	77.1	7.4	6.9	6.0	28.7 b	27.6 b	28.6 b	96.1	96.9	97.6	33.4	33.4 p	33.7 p
AT	74.2	74.3	74.8	5.6	5.7	6.0	25.2	23.8	21.2	96.5	95.8	95.1	27.8	28.7	29.2
PL	66.5	67.8	69.3	9.0	7.5	6.2	15.5 u	17.3 u	20.8 u	110.2	113.2	117.0	6.2	6.3	:
PT	67.6	69.1	70.6	14.1	12.6	11.2	16.5 u	24.6 u	28.5 u	92.0	92.0	93.9	10.8	10.8 b	11.1 b
RO	65.7	66.0	66.3	6.8	6.8	5.9	3.1	2.9	3.1	115.8	123.4	132.9	4.4	4.4 p	4.9 p
SI	67.7	69.1	70.1	9.7	9.0	8.0	10.5	10.6	7.8	90.6	92.1	94.0	15.1	15.2	15.7
SK	65.9	67.7	69.8	13.2	11.5	9.7	13.5	14.5	13.6	99.3	101.8	105.8	9.0	9.3	9.5
FI	73.1	72.9	73.4	8.7	9.4	8.8	28.4	29.0	26.8	102.6	101.4	102.5	29.3	29.7	30.0
SE	80.0	80.5	81.2	7.9	7.4	6.9	39.5	40.6	42.1	109.3	111.1	112.8	28.7	28.9	29.0
UK	76.2	76.8	77.5	6.1	5.3	4.8	:	:	:	99.4	99.9	102.4	25.8	29.2	26.4

Източник: Евростат.

* указва показатели, преди включени в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели.

Забележка: EUnw и EAnw се отнасят до непретеглените средни стойности за ЕС и еврозоната. Реалният брутен располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението се измерва, като се използва „некоригираният доход“ (т.е. без да се включват социалните трансфери в натура) и без корекция на стандартите за покупателна способност.

Показатели — b: прекъсвания в динамичните редове; e: пресметнато; p: временно; u: ниска надеждност.

Приложение 1 (продължение). Водещи показатели от набора от социални показатели — равнища

Година	Публично подпомагане/Социална закрила и приобщаване											
	Въздействие на социалните трансфери (различни от пенсии) за намаляване на бедността (%)			Деца на възраст до 3 години, за които се полагат грижи в професионални заведения (%)			Неудовлетворени по собствена преценка потребности от медицински грижи по пол (%)			Лица с основни или по-високи общи цифрови умения (% от населението на възраст 16—74 години)		
Година	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	2016
EC-28	34.10	33.72	32,95 e	28.0	28.4	30.3	3.6	3.6	3.2	:	55.0	56.0
E3-19	33.72	33.07	32,03 e	31.0	32.3	33.9	:	:	:	:	:	:
EUnw	36.90	36.50	36.60	24.6	25.7	27.7	3.6	3.3	3.4	:	55.2	55.6
EAnw	35.90	35.00	33.10	27.7	29.2	29.4	3.6	3.8	3.4	:	56.7	57.0
BE	43.64	44.19	41.06	46.0	48.8	50.1	1.9	2.4	2.4	:	60.0	61.0
BG	20.15	22.54	17,92 b	11.0	11.2	9.0	8,9 u	5,6 u	4,7 u	:	31.0	26.0
CZ	43.60	42.26	40.49	2.0	4.4	2.9	1.0	1.1	0.8	:	57.0	54.0
DK	55.02	52.71	52.21	65.0	69.6	77.3	1.3	1.4	1.3	:	75.0	78.0
DE	33.20	33.47	34.78	27.0	27.5	25.9	1.6	1.6	0.5	:	67.0	68.0
EE	23,24 b	22.30	24.91	20.0	19.5	21.5	8.4	11.3	12.7	:	65.0	60.0
IE	55.80	54.97	:	28.0	27.4	30.6	3.3	3.7	2.8	:	44.0	44.0
EL	15.00	16.08	15.87	14.0	12.8	11.4	9.0	10.9	12.3	:	44.0	46.0
ES	28.62	26.58	24.41	36.0	37.0	39.7	0.8	0.6	0.6	:	54.0	53.0
FR	44.58	43.10	42.37	39.0	39.5	41.8	2.7	2.8	1.2	:	57.0	56.0
HR	35.12	35.48	28.57	11.0	17.1	11.8	3.3	3.3	1.9	:	51.0	55.0
IT	21.46	21.65	20,31 p	21.0	22.9	27.3	7.1	7.0	7.2	:	43.0	44.0
CY	41.46	36.22	35.60	24.0	25.5	20.8	4.4	4.7	1.5	:	43.0	43.0
LV	21.48	17.58	21.58	23.0	21.6	22.8	13.8	12.5	8,4 b	:	49.0	50,0 b
LT	30.55	22.38	21.51	10.0	22.9	9.7	3.2	3.7	2.9	:	51.0	52.0
LU	40.58	43.75	39,34 b	46.0	49.0	51.9	0.9	0.8	0.9	:	86.0	86.0
HU	43.61	42.02	43.80	10.0	14.3	15.3	2.4	2.5	2.6	:	50.0	51.0
MT	33.19	31.22	30.67	21.0	18.2	17.9	0.9	1.1	0.8	:	52.0	49.0
NL	45.54	47.98	42.53	46.0	44.6	46.3	0.4	0.5	0.1	:	72.0	77.0
AT	44.49	45.70	46.39	17.0	16.0	22.2	0.4	0.1	0.1	:	64.0	65.0
PL	26.41	23.14	24.45	5.0	5.6	5.4	8.8	7.8	7.3	:	40.0	44.0
PT	26.97	26.14	24.00	37.0	44.9	47.2	3.0	3.5	3.0	:	48.0	48.0
RO	12.85	13.31	14,24 p	6.0	2.6	9.4	10.4	9.3	9.4	:	26.0	28.0
SI	42.23	42.34	42.80	39.0	37.3	37.4	0.0	0.2	0.2	:	51.0	53.0
SK	35.71	35.26	30.98	3.0	6.5	1.1	1.9	2.1	2.1	:	53.0	55.0
FI	53.62	53.73	57.04	29.0	33.2	32.6	4.3	3.3	4,3 b	:	74.0	73.0
SE	47.02	45,3b.	45.82	55.0	56.7	64.0	1.9	1.5	1.0	:	72.0	69,0 b
UK	42.86	43.34	43.42	30.0	28.9	30.4	1.6	2.1	2.8	:	67.0	69.0

Източник: Евростат.

* указва показатели, преди включени в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели.

Забележка: EUnw и EAnw се отнасят до непретеглените средни стойности за ЕС и еврозоната.

Показатели — b: прекъсвания в динамичните редове; e: пресметнато; p: временно; u: ниска надеждност.

Приложение 2. Водещи показатели от набора от социални показатели — изменения и отстояние до ЕС

Година	Равни възможности и достъп до пазара на труда															
	Лица, които преждевременно са напуснали системата за образование и обучение (% от населението на възраст 18—24 г.)				Разлика в заетостта между половете (в процентни пунктове)			Квинтилно съотношение на доходите* (S80/S20)			В риск от бедност или социално изключване (в %)			Младежка безработица сред NEET* (% от общото население на възраст между 15 и 24 години)		
	2016				2016			2016			2016			2016		
	Изменение Г-Г	Отдалечено ст от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС		Изменение Г-Г	Отдалечено ст от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС	Изменение Г-Г	Отдалечено ст от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС	Изменение Г-Г	Отдалечено ст от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС	Изменение Г-Г	Отдалечено ст от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС
ЕС-28	-0.3	1.2	0.0		0.0	0.9	0.0	-0.1	0.1	-0.1	-0.3	-0.2	0.3	-0.4	0.6	0.3
ЕЗ-19	-0.5	1.6	-0.2		0.0	0.5	0.0	-0.1	0.1	-0.1	0.0	-0.6	0.6	-0.5	0.7	0.2
ЕСнп	-0.3	0.0	0.0		0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.6	0.0	0.0	-0.7	0.0	0.0
ЕЗнп	-0.5	0.0	-0.2		0.0	-0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.5	-0.7	0.1	-0.7	-0.3	0.0
BE	-1.3	-0.7	-1.0		1.0	-1.4	1.0	0.0	-1.2	0.0	-0.4	-3.0	0.2	-2.3	-1.1	-1.6
BG	0.4	4.3	0.7		0.7	-3.4	0.7	0.8	2.9	0.8 b	-0.9 b	16.7	-0.3	-1.1	7.2	-0.4
CZ	0.4	-2.9	0.7		-0.6	5.3	-0.6	0.0	-1.5	0.0	-0.7	-10.4	-0.1	-0.5	-4.0	0.2
DK	-0.6 b	-2.3	-0.3		-0.9 b	-4.0	-0.9	0 b	-0.9	0.0	-1.0	-7.0	-0.4	-0.4 b	-5.2	0.3
DE	0.2	0.8	0.5		-0.5	-2.5	-0.5	-0.2	-0.4	-0.2	-0.3	-4.0	0.3	0.5	-4.3	1.2
EE	-1.3	1.4	-1.0		0.3	-2.5	0.3	-0.6	0.6	-0.6	0.2	0.7	0.8	-1.7	-1.9	-1.0
IE	-0.6	-3.2	-0.3		-0.2	1.6	-0.2	:	:	:	:	:	:	-1.3	2.0	-0.6
EL	-1.7	-3.3	-1.4		1.0	8.3	1.0	0.1	1.6	0.1	-0.1	11.9	0.5	-1.4	4.8	-0.7
ES	-1.0	9.5	-0.7		0.3	0.8	0.3	-0.3	1.6	-0.3	-0.7	4.2	-0.1	-1.0	3.6	-0.3
FR	-0.4	-0.7	-0.1		0.3	-3.2	0.3	0.0	-0.7	0.0	0.5	-5.5	1.1	-0.1	0.9	0.6
HR	0.0	-6.7	0.3 u		0.1	-1.1	0.1	-0.2	0.0	-0.2	-1.2	4.2	-0.6	-1.2	5.9	-0.5
IT	-0.9	4.3	-0.6		0.1	9.4	0.1	0.3 p	1.1	0.3	1.2 p	6.2	1.8	-1.5	8.9	-0.8
CY	2.4	-1.9	2.7		1.4	-1.0	1.4	-0.3	-0.1	-0.3	-1.2	4.0	-0.6	0.7	5.0	1.4
LV	0.1	0.5	0.4		-1.2	-7.8	-1.2	-0.3	1.2	-0.3	-2.4	4.8	-1.8	0.7	0.2	1.4
LT	-0.7	-4.7	-0.4		-0.5	-8.8	-0.5	-0.4	2.1	-0.4	0.8	6.4	1.4	0.2	-1.6	0.9
LU	-3.8	-4.0	-3.5		-0.7 b	0.3	-0.7	0.7 b	0.0	0.7	1.2 b	-4.0	1.8	-0.8 b	-5.6	-0.1
HU	0.8	2.9	1.1		0.3	3.3	0.3	0.0	-0.7	0.0	-1.9	2.6	-1.3	-0.6 b	0.0	0.1
MT	-0.1	10.2	0.2		-0.1	17.0	-0.1	0.0	-0.8	0.0	-2.3	-3.6	-1.7	-1.9	-2.5	-1.2
NL	-0.2	-1.5	0.1		-0.1	0.3	-0.1	0.1 b	-1.1	0.1	0.3	-7.0	0.9	-0.1	-6.4	0.6
AT	-0.4	-2.6	-0.1		-0.4	-2.9	-0.4	0.1	-0.9	0.1	-0.3	-5.7	0.3	0.2	-3.3	0.9
PL	-0.1	-4.3	0.2		0.4	3.5	0.4	-0.1	-0.2	-0.1	-1.5	-1.8	-0.9	-0.5	-0.5	0.2
PT	0.3	4.5	0.6		0.1	-3.9	0.1	-0.1	0.9	-0.1	-1.5	1.4	-0.9	-0.7	-0.4	0.0
RO	-0.6	9.0	-0.3		0.1	6.9	0.1	-1.1 p	2.2	-1.1	1.4 p	15.1	2.0	-0.7	6.4	0.0
SI	-0.1	-4.6	0.2		-2.0	-4.1	-2.0	0.0	-1.4	0.0	-0.8	-5.3	-0.2	-1.5	-3.0	-0.8
SK	0.5	-2.1	0.8		-0.5	3.5	-0.5	0.1	-1.4	0.1	-0.3	-5.6	0.3	-1.4	1.3	-0.7
FI	-1.3	-1.6	-1.0		1.2	-7.4	1.2	0.0	-1.4	0.0	-0.2	-7.1	0.4	-0.7	-1.1	0.0
SE	0.4	-2.1	0.7		-0.4	-6.9	-0.4	0.2 b	-0.7	0.2	-0.3	-5.4	0.3	-0.2	-4.5	0.5
UK	0.4	1.7	0.7		-0.2	0.3	-0.2	-0.1	0.1	-0.1	-1.3	-1.5	-0.7	-0.2	-0.1	0.5

Източник: Евростат.

* указва показатели, преди включени в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели.

Забележка: EU₁₇ и EA₁₇ се отнасят до непрегледените средни стойности за ЕС и еврозоната. Към 31^{ти} октомври 2016 г. все още не са налични показатели за статистическата значимост на измененията и разликите от средното за ЕС равнище на показателите, основани на EU-SILC.

Показатели — b: прекъсвания в динамичните редове; e: пресметнато; p: временно; u: ниска надеждност.

Приложение 2 (продължение). Водещи показатели от набора от социални показатели — изменения и отстояние до ЕС

Година	Динамични пазари на труда и справедливи условия на труд														
	Равнище на заетост (% от населението на възраст 20—64 години)			Коефициент на безработица* (% от населението на възраст 15—74 години)			Участие в активизиращи политики по заетостта (на 100 души, които искат да работят)			Реалният брутен располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100)			Възнаграждение на служителите на отработен час (в EUR)		
	2016 г.			2016 г.			2015 г.			2015 г.			2016 г.		
	Изменение Г-Г	Отдалеченост от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС	Изменение Г-Г	Отдалеченост от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС	Изменение Г-Г	Отдалеченост от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС	Изменение Г-Г	Отдалеченост от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС	Изменение Г-Г	Отдалеченост от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС
EC-28	1.0	0.1	0.0	-0.8	-0.1	0.1	:	:	:	1.6	-3.3	-1.1	-0.1	2.9	-0.8
E3-19	1.0	-1.0	0.0	-0.9	1.3	0.0	:	:	:	0.3	-12.1	-2.4	0.5	6.6	-0.2
ЕСнп	1.0	0.0	0.0	-0.9	0.0	0.0	1.1	0.0	0.0	2.7	0.0	0.0	0.7	0.0	0.0
EAnw	1.0	-0.5	0.0	-0.9	0.9	0.1	-1.1	-0.6	-2.2	1.9	-10.9	-0.9	0.3	1.6	-0.4
BE	0.5	-3.3	-0.5	-0.7	-0.9	0.2	4.6 u	25.9	3.5	0.1	-10.1	-2.6	-0.1	17.9	-0.8
BG	0.6	-3.3	-0.4	-1.6	-1.1	-0.7	-0.5	-21.1	-1.6	3.2	5.7	0.4	0.1 p	-15.3	-0.6
CZ	1.9	5.7	0.9	-1.1	-4.7	-0.2	3.8 u	-2.0	2.7	3.0	-2.7	0.3	0.4	-10.7	-0.3
DK	0.9 b	6.4	-0.1	0.0	-2.5	0.9	9.1 b	30.8	8.0	2.3	0.9	-0.5	0.6	19.0	-0.1
DE	0.6	7.6	-0.4	-0.5	-4.6	0.4	-0.8	6.6	-1.9	1.6	-0.5	-1.1	0.8	11.4	0.1
EE	0.1	5.6	-0.9	0.6	-1.9	1.5	0.8	-18.8	-0.3	4.7	-1.6	2.0	0.5	-10.1	-0.2
IE	1.6	-0.7	0.6	-1.5	-0.8	-0.6	4.1 u	6.2	3.0	4.3	-8.9	1.6	0.8	9.1	0.1
EL	1.3	-14.8	0.3	-1.3	14.9	-0.4	:	:	:	-2.4	-38.1	-5.2	0.0 p	-8.6	-0.7
ES	1.9	-7.1	0.9	-2.5	10.9	-1.6	3.2	4.6	2.1	2.1	-14.3	-0.7	0.1 p	-0.5	-0.6
FR	0.5	-1.0	-0.5	-0.3	1.4	0.6	0.7	17.5	-0.4	0.4	-5.7	-2.4	1.5 p	13.8	0.8
HR	0.8	-9.6	-0.2	-2.7	4.7	-1.8	2.0	-17.3	0.9	:	:	:	0.1 b	-11.4	-0.6
IT	1.1	-9.4	0.1	-0.2	3.0	0.7	:	:	:	0.7	-17.2	-2.0	0 p	2.7	-0.7
CY	0.8	-2.3	-0.2	-2.0	4.3	-1.1	0.6	-14.6	-0.5	-0.1	-29.4	-2.9	-0.1	-5.8	-0.8
LV	0.7	2.2	-0.3	-0.3	0.9	0.6	-2.5	-19.5	-3.6	6.1	-10.8	3.4	0.5	-12.0	-0.2
LT	1.9	4.2	0.9	-1.2	-0.8	-0.3	2.1	-10.4	1.0	3.8	0.7	1.1	0.2	-12.5	-0.5
LU	-0.2 b	-0.3	-1.2	-0.2	-2.4	0.7	-21 u	16.3	-22.1	:	:	:	0.3	23.4	-0.4
HU	2.6	0.5	1.6	-1.7	-3.6	-0.8	5.5	17.0	4.4	2.3	-2.9	-0.5	0.3	-12.9	-0.4
MT	1.8	-1.4	0.8	-0.7	-4.0	0.2	:	:	:	:	:	:	-0.1	-7.7	-0.8
NL	0.7	6.1	-0.3	-0.9	-2.7	0.0	1.0 b	4.9	-0.1	0.7	-8.6	-2.0	0.3 p	13.8	-0.4
AT	0.5	3.8	-0.5	0.3	-2.7	1.2	-2.6	-2.6	-3.7	-0.8	-11.1	-3.5	0.5	9.3	-0.2
PL	1.5	-1.7	0.5	-1.3	-2.5	-0.4	3.5 u	-3.0	2.4	3.4	10.8	0.7	:	:	:
PT	1.5	-0.4	0.5	-1.4	2.5	-0.5	3.9	4.8	2.8	2.0	-12.4	-0.7	0.3 b	-8.8	-0.4
RO	0.3	-4.7	-0.7	-0.9	-2.8	0.0	0.2 u	-20.7	-0.9	7.7	26.6	5.0	0.5 p	-15.0	-0.2
SI	1.0	-0.9	0.0	-1.0	-0.7	-0.1	-2.8	-16.0	-3.9	2.0	-12.3	-0.7	0.5	-4.2	-0.2
SK	2.1	-1.2	1.1	-1.8	1.0	-0.9	-0.9	-10.2	-2.0	4.0	-0.4	1.2	0.2	-10.4	-0.5
FI	0.5	2.4	-0.5	-0.6	0.1	0.3	-2.2	3.1	-3.3	1.0	-3.8	-1.7	0.3	10.1	-0.4
SE	0.7	10.2	-0.3	-0.5	-1.8	0.4	1.5	18.4	0.4	1.5	6.5	-1.3	0.1	9.1	-0.6
UK	0.7	6.5	-0.3	-0.5	-3.9	0.4	:	:	:	2.5	-3.8	-0.2	-2.8	6.5	-3.5

Източник: Евростат.

* указва показатели, преди включени в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели.

Показатели — b: прекъсвания в динамичните редове; e: пресметнато; p: временно; u: ниска надеждност.

Забележка: реалният брутен располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението се измерва, като се използва „некоригираният доход“ (т.е. без да се включват социалните трансфери в натура) и без корекция на стандартите за покупателна способност.

Забележка: EUUnw и EAnw се отнасят до непретеглените средни стойности за ЕС и еврозоната. Към 31^{-ти} октомври 2016 г. все още не са налични показатели за статистическата значимост на измененията и разликите от средното за ЕС равнище на показателите, основани на EU-SILC.

Приложение 2 (продължение). Водещи показатели от набора от социални показатели — изменения и отстояние до ЕС

Година	Публично подпомагане/Социална закрила и приобщаване											
	Въздействие на социалните трансфери (различни от пенсии) за намаляване на бедността (%)			Деца на възраст до 3 години, за които се полагат грижи в професионални заведения (%)			Неудовлетворени по собствена преценка потребности от медицински грижи по пол (%)			Лица с основни или по-високи общи цифрови умения (% от населението на възраст 16—74 години)		
	2016 г.			2015 г.			2015 г.			2016 г.		
	Изменение Г-Г	Отдалечено ст от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС	Изменение Г-Г	Отдалечено ст от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС	Изменение Г-Г	Отдалечено ст от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС	Изменение Г-Г	Отдалечено ст от средната стойност за ЕС	Г-Г за ДЧ спрямо Г-Г за ЕС
ЕС-28	-0,8 b	-0.6	0.8	1.9	2.3	1.3	:	-0.2	0.4	1.0	0.4	0.6
ЕЗ-19	-1,0 b	-1.6	0.5	1.6	5.9	1.0	:	-3.4	0.4	:	:	:
ЕСнп	-1.6	0.0	0.0	0.6	0.0	0.0	-0.4	0.0	0.0	0.4	0.0	0.0
ЕЗнп	-1.9	-0.5	-0.3	0.2	1.4	-0.5	-0.5	-0.1	0.0	0.3	1.4	-0.1
BE	-3.1	7.5	-1.6	1.3	22.1	0.7	0.0	-1.0	0.4	1.0	5.4	0.6
BG	-4,6 b	-15.7	-3.0	-2.2	-19.0	-2.8	-0.9	1.3	-0.5	-5.0	-29.6	-5.4
CZ	-1.8	6.9	-0.2	-1.5	-25.1	-2.2	-0,3 u	-2.6	0.1	-3.0	-1.6	-3.4
DK	-0.5	18.6	1.1	7.7	49.3	7.1	-0.1	-2.1	0.3	3.0	22.4	2.6
DE	1.3	1.2	2.9	-1.6	-2.1	-2.3	-1.1	-2.9	-0.7	1.0	12.4	0.6
EE	2.6	-8.7	4.2	2.0	-6.5	1.4	1.4	9.3	1.8	-5.0	4.4	-5.4
IE	:	:	:	3.2	2.6	2.6	-0.9	-0.6	-0.5	0.0	-11.6	-0.4
EL	-0.2	-17.7	1.4	-1.4	-16.6	-2.1	1.4	8.9	1.8	2.0	-9.6	1.6
ES	-2.2	-9.2	-0.6	2.7	11.7	2.1	0.0	-2.8	0.4	-1.0	-2.6	-1.4
FR	-0.7	8.8	0.8	2.3	13.8	1.7	-1.6	-2.2	-1.2	-1.0	0.4	-1.4
HR	-6.9	-5.0	-5.3	-5.3	-16.2	-6.0	-1.4	-1.5	-1.0	4.0	-0.6	3.6
IT	-1,3 p	-13.3	0.2	4.4	-0.7	3.8	0.2	3.8	0.6	1.0	-11.6	0.6
CY	-0.6	2.0	1.0	-4.7	-7.2	-5.3	-3.2	-1.9	-2.8	0.0	-12.6	-0.4
LV	4.0	-12.0	5.6	1.2	-5.2	0.6	-4,1 b	5.0	-3.7	1,0 b	-5.6	0.6
LT	-0.9	-12.1	0.7	-13.2	-18.3	-13.9	-0.8	-0.5	-0.4	1.0	-3.6	0.6
LU	-4,4 b	5.7	-2.8	2.9	23.9	2.3	0.1	-2.5	0.5	0.0	30.4	-0.4
HU	1.8	10.2	3.4	1.0	-12.7	0.4	0.1	-0.8	0.5	1.0	-4.6	0.6
MT	-0.5	-2.9	1.0	-0.3	-10.1	-0.9	-0.3	-2.6	0.1	-3.0	-6.6	-3.4
NL	-5.5	8.9	-3.9	1.7	18.3	1.1	-0.4	-3.3	0.0	5.0	21.4	4.6
AT	0.7	12.8	2.3	6.2	-5.8	5.6	0.0	-3.3	0.4	1.0	9.4	0.6
PL	1.3	-9.1	2.9	-0.2	-22.6	-0.8	-0.5	3.9	-0.1	4.0	-11.6	3.6
PT	-2.1	-9.6	-0.6	2.3	19.2	1.7	-0.5	-0.4	-0.1	0.0	-7.6	-0.4
RO	0,9 p	-19.4	2.5	6.8	-18.6	6.2	0.1	6.0	0.5	2.0	-27.6	1.6
SI	0.5	9.2	2.0	0.1	9.4	-0.5	0.0	-3.2	0.4	2.0	-2.6	1.6
SK	-4.3	-2.6	-2.7	-5.4	-26.9	-6.1	0.0	-1.3	0.4	2.0	-0.6	1.6
FI	3.3	23.4	4.9	-0.6	4.6	-1.3	1,0 b	0.9	1.4	-1.0	17.4	-1.4
SE	0.5	12.2	2.1	7.3	36.0	6.7	-0.5	-2.4	-0.1	-3,0 b	13.4	-3.4
UK	0.1	9.8	1.7	1.5	2.4	0.9	0.7	-0.6	1.1	2.0	13.4	1.6

Източник: Евростат.

* указва показатели, преди включени в набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели.

Показатели — b: прекъсвания в динамичните редове; e: пресметнато; p: временно; u: ниска надеждност

Забележка: EU₁₉ и EA₁₉ се отнасят до непретеглените средни стойности за ЕС и еврозоната. Към 31^{-ти} октомври 2016 г. все още не са налични показатели за статистическата значимост на измененията и разликите от средното за ЕС равнище на показателите, основани на EU-SILC.

Приложение 3. Методологична бележка за установяване на тенденции и равнища в набора

В средата на 2015 г. Европейската комисия, Комитетът по заетостта и Комитетът за социална закрила постигнаха съгласие относно методология за оценка на резултатите на държавите членки по набора от водещи показатели за заетостта и социални показатели. Като част от споразумението, методологията цели да предостави за всеки показател мярка за относителното класиране на всяка държава членка в рамките на разпределението на стойностите на показателите (стойностите) на ЕС. Методиката се прилага както за годишни равнища (равнища), така и за годишни изменения (изменения), като така се дава възможност за цялостна оценка на резултатите на държавите членки.

За Съвместния доклад за заетостта за 2018 г. Комисията, съгласувано с държавите членки, реши да приложи методологията към новия набор от социални показатели, придружаващ европейския стълб на социалните права.

По-подробно, за всеки показател, равнищата и измененията се преобразуват в стандартизирани стойности (известни също като z-стойности), които дават възможност един и същ мащаб да се прилага за всички показатели. Това се постига чрез стандартизиране на суровите измервания както на равнищата, така и на измененията съгласно следната формула:

$$z - \text{стойност за ДЧ}_x = \frac{[\text{показател за ДЧ}_x - \text{средна стойност (показател за ДЧ)}]}{\text{стандартно отклонение (показател за ДЧ)}}$$

Тогава се анализира разпределението на резултатите (поотделно за равнищата и измененията) и се откриват стойностите, които значително се отклоняват от средното равнище/изменение.

Този подход дава възможност на всяка държава членка да изрази суровото измерване на показателя си в брой стандартни отклонения от (непретеглената) средна стойност. След това резултатите на всяка държава членка се оценяват и класират въз основа на получените резултатни z-стойности спрямо набор от предварително определени прагове, представени като кратни на стандартното отклонение.

Най-важният въпрос в рамките на този подход е определянето на граници на изключване. Като се има предвид, че не може да се направи параметрично допускане за разпределението на наблюдаваните сурови измервания за показателите за заетостта⁸⁶, обичайна практика е при избора на праговете да се използва проверено в практиката правило. Според анализа на водещите показатели, използвани в набора, беше договорено да се вземе предвид следното:

1. Всяка стойност под -1 като много добър резултат
2. Всяка стойност между -1 и -0,5 като добър резултат
3. Всяка стойност между -0,5 и 0,5 като неутрален резултат
4. Всяка стойност между 0,5 и 1 като лош резултат
5. Всяка стойност над 1 като много лош резултат⁸⁷

Таблица2: прагови Z-стойности

	прагови z-стойности				
	-1,0	- 0,5	0	0,5	1,0
	(под)	(под)	(между)	(над)	(над)
	Оценка				
Равнища	Много ниско	Ниско	Средно	Високо	Много високо
Изменения	Много под средното	Под средното	Средно	Над средното	Много над средното

⁸⁶ Проведаха се тестове както за нормално, така и за Т-образно разпределение, в резултат на което всички хипотези за такова разпределение бяха отхвърлени.

⁸⁷ В случай на нормално разпределение избраните граници на изключване съответстват приблизително на 15 %, 30 %, 50 %, 70 % и 85 % от кумулативното разпределение.

Чрез комбиниране на оценяването на равнищата и измененията тогава е възможно класирането на цялостните резултати на дадена държава в съответствие с всеки показател, в рамките на една от следните седем категории. Цетовите обозначения са отразени в съответните фигури в текста на доклада.

На таблиците по-долу е представена класификацията, основана на z-стойности за тези показатели, за които ниската стойност се оценява като добър резултат (например, коефициента на безработица, ИРБИ и т.н.).

Държави с най-добри резултати	с резултати под $-1,0$ за равнищата и под $1,0$ за измененията	Държави членки с много по-добри равнища от средните за ЕС и с положение, което се подобрява или не се влошава много по-бързо от средното за ЕС
По-добре от средното	с резултати между $-1,0$ и $-0,5$ за равнищата и под 1 за измененията или с резултати между $-0,5$ и $0,5$ за равнищата и под $-1,0$ за измененията.	Държави членки с по-добри равнища от средните за ЕС и с положение, което се подобрява или не се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Добри, но изискващи наблюдение	с резултати под $-0,5$ за равнищата и над 1 за измененията и с изменение над нулата ⁸⁸	Държави членки с по-добри или много по-добри равнища от средните за ЕС, но в които положението се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Средно/неутрално	с резултати между $-0,5$ и $0,5$ за равнищата и между $-1,0$ и $1,0$ за измененията	Държави членки със средни равнища и с положение, което нито се подобрява, нито се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Слаби, но с подобряващи се стойности	с резултати над $0,5$ за равнищата и под $-1,0$ за измененията	Държави членки с по-лоши или много по-лоши равнища от средните за ЕС, но в които положението се подобрява много по-бързо от средното за ЕС
За наблюдение	с резултати между $0,5$ и $1,0$ за равнищата и над $-1,0$ за измененията или с резултати между $-0,5$ и $0,5$ за равнищата и над $1,0$ за измененията	Тази категория обхваща два различни случая: i) държави членки с по-лоши равнища от средните за ЕС и с положение, което се влошава или не се подобрява достатъчно бързо; ii) държави членки със средни за ЕС равнища, но в които положението се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Критични ситуации	с резултати над $1,0$ за равнищата и над $-1,0$ за измененията	Държави членки с много по-лоши равнища от средните за ЕС и с положение, което се влошава или не се подобрява достатъчно бързо

⁸⁸ Последното условие не позволява на държава членка с „ниско“ или „много ниско“ равнище да бъде означена като „с влошаващи се стойности“, когато показва изменения, които са „много над средното“, но продължават да намаляват.

Равнище	Изменение				
	Много под средното	Под средното	Средно	Над средното	Много над средното
Много ниско					
Ниско					
Средно					
Високо					
Много високо					

На таблиците по-долу е представена класификацията, основана на z-стойности за тези показатели, за които високата стойност се оценява като добър резултат (например равнище на заетост, участие в предоставянето на детски грижи и т.н.).

Държави с най-добри резултати	с резултати над 1,0 за равнищата и над -1,0 за измененията	Държави членки с много по-добри равнища от средните за ЕС и с положение, което се подобрява или не се влошава много по-бързо от средното за ЕС
По-добре от средното	с резултати между 1,0 и 0,5 за равнищата и над -1,0 за измененията <u>или</u> с резултати между -0,5 и 0,5 за равнищата и над 1,0 за измененията	Държави членки с по-добри равнища от средните за ЕС и с положение, което се подобрява или не се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Добри, но изискващи наблюдение	с резултати под 0,5 за равнищата и над -1,0 за измененията и с изменение под нулата ⁸⁹	Държави членки с по-добри или много по-добри равнища от средните за ЕС, но в които положението се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Средно/неутрално	с резултати между -0,5 и 0,5 за равнищата и между -1,0 и 1,0 за измененията	Държави членки със средни равнища и с положение, което нито се подобрява, нито се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Слаби, но с подобряващи се стойности	с резултати под -0,5 за равнищата и над 1,0 за измененията	Държави членки с по-лоши или много по-лоши равнища от средните за ЕС, но в които положението се подобрява много по-бързо от средното за ЕС
За наблюдение	с резултати между -0,5 и -1,0 за равнищата и под 1,0 за измененията <u>или</u> с резултати между -0,5 и 0,5 за равнищата и под -1,0 за измененията.	Тази категория обхваща два различни случая: i) държави членки с по-лоши равнища от средните за ЕС и с положение, което се влошава или не се подобрява достатъчно бързо; ii) държави членки със средни за ЕС равнища, но в които положението се влошава много по-бързо от средното за ЕС
Критични ситуации	с резултати под 1,0 за равнищата и под 1,0 за измененията	Държави членки с много по-лоши равнища от средните за ЕС и с положение, което се влошава или не се подобрява достатъчно бързо

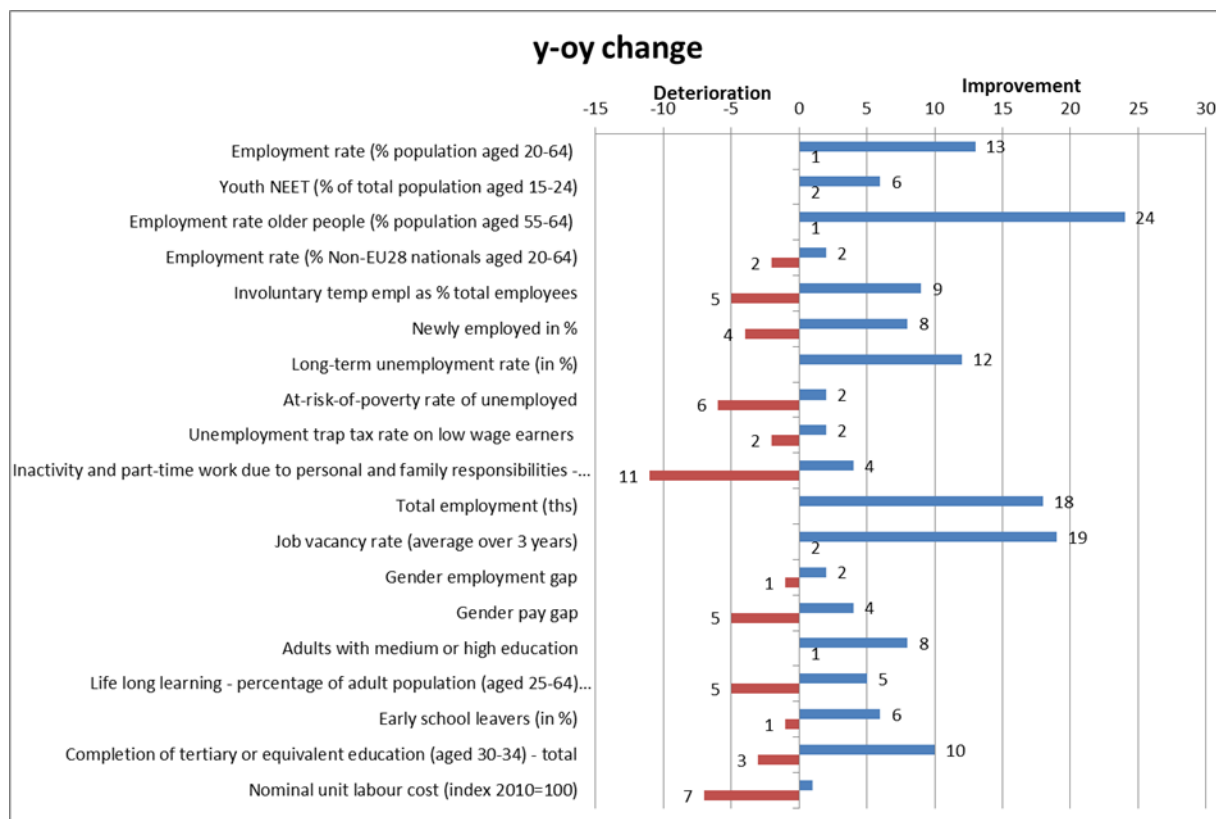
⁸⁹ Последното условие не позволява на държава членка с „високо“ или „много високо“ равнище да бъде означена като „с влошаващи се стойности“, когато показва изменение, което е „много под средното“, но продължава да нараства.

Равнище	Изменение				
	Много над средното	Над средното	Средно	Под средното	Много под средното
Много високо					
Високо					
Средно					
Ниско					
Много ниско					

Обобщена таблица на границите на изключване

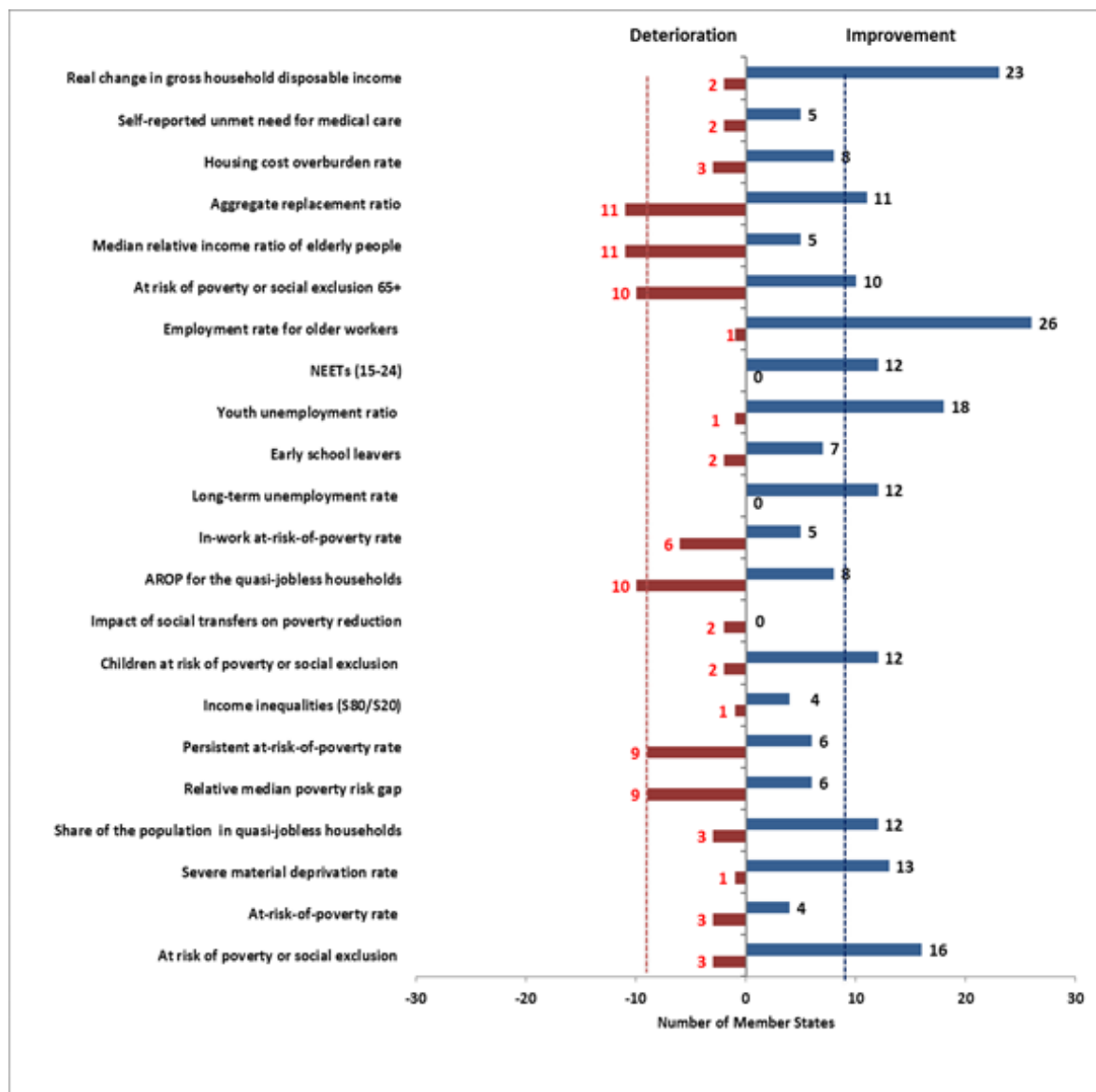
		Много ниско	Ниско	Средно	Високо	Много високо
Лицата, които напускат преждевременно системата на образованието и обучението (% от населението на възраст между 18 и 24)	Равнища	под 5,1 %	под 7,3 %	между 7,3 % и 11,7 %	над 11,7 %	над 13,9 %
	Изменения	под -1,4 процентни пункта	под -0,9 процентни пункта	между -0,9 и 0,2 процентни пункта	над 0,2 процентни пункта	над 0,7 процентни пункта
Разлика в заетостта между половете (в процентни пунктове)	Равнища	под 4,9 процентни пункта	под 7,8 процентни пункта	Между 7,8 и 13,6 процентни пункта	над 13,6 процентни пункта	над 16,4 процентни пункта
	Изменения	под -0,8 процентни пункта	под -0,4 процентни пункта	между -0,4 и 0,3 процентни пункта	над 0,3 процентни пункта	над 0,7 процентни пункта
Квинтилно съотношение на доходите (S80/S20)	Равнища	под 3,8	под 4,4	между 4,4 и 5,7	над 5,7	над 6,3
	Изменения	под -0,4	под -0,2	между -0,2 и 0,1	над 0,1	над 0,3
В риск от бедност или социално изключване (%)	Равнища	под 16,7 %	под 20,2 %	между 20,2 % и 27,3 %	над 27,3 %	над 30,8 %
	Изменения	под -1,5 процентни пункта	под -1,0 процентни пункта	между -1,0 и -0,0 процентни пункта	над 0,0 процентни пункта	над 0,5 процентни пункта
Младежка безработица сред NEET (% от общото население на възраст между 15 и 24 години)	Равнища	под 6,9 %	под 9,0 %	между 9,0 % и 13,1 %	над 13,1 %	над 15,2 %
	Изменения	под -1,5 процентни пункта	под -1,1 процентни пункта	между -1,1 и -0,3 процентни пункта	над -0,3 процентни пункта	над 0,1 процентни пункта
Равнище на заетост (% от населението на възраст 20—64 години)	Равнища	под 65,2 %	под 68,1 %	между 68,1 % и 73,8 %	над 73,8 %	над 76,7 %
	Изменения	под -0,4 процентни пункта	под -0,7 процентни пункта	между 0,7 и 1,4 процентни пункта	над -1,4 процентни пункта	над -1,7 процентни пункта
Коефициент на безработица (% от населението на възраст 15—74 години)	Равнища	под 4,2 %	под 6,4 %	между 6,4 % и 10,9 %	над 10,9 %	над 13,1 %
	Изменения	под -1,7 процентни пункта	под -1,3 процентни пункта	между -1,3 и -0,6 процентни пункта	над -0,6 процентни пункта	над -0,2 процентни пункта
Участие в активизиращи политики по заетостта (на 100 души, които искат да работят)	Равнища	под 8,2 %	под 16,0 %	между 16,0 % и 31,5 %	над 31,5 %	над 39,3 %
	Изменения	под -4,9 процентни пункта	под -2,2 процентни пункта	между -2,2 и 3,3 процентни пункта	над 3,3 процентни пункта	над 6 процентни пункта
Реалният брутен располагаем доход на домакинствата (БРП/Д) на глава от населението (2008 г. = 100)	Равнища	под 94,8	под 98,5	между 98,5 % и 105,9	над 105,9	над 109,5
	Изменения	под 0,8 процентни пункта	под 1,1 процентни пункта	между 1,1 и 1,8 процентни пункта	над 1,8 процентни пункта	над 2,1 процентни пункта
Възнаграждение на наетите лица на отработен час (в EUR)	Равнища	под 7,8 EUR	под 13,9 EUR	между 13,9 и 25,9 EUR	повече от 25,9 EUR	повече от 32,0 EUR
	Изменения	под -0,5 процентни пункта	под -0,1 процентни пункта	между -0,1 и 0,6 процентни пункта	над 0,6 процентни пункта	над 0,9 процентни пункта
Въздействие на социалните трансфери (различни от пенсии) за намаляване на бедността (%)	Равнища	под 21,9 %	под 27,7 %	между 27,7 % и 39,5 %	над 39,5 %	над 45,3 %
	Изменения	под -3,5 процентни пункта	под -2,2 процентни пункта	между -2,2 и 0,5 процентни пункта	над 0,5 процентни пункта	над 1,8 процентни пункта
Деца на възраст до 3 години, за които се полагат грижи в професионални заведения (%)	Равнища	под 8,9 %	под 18,5 %	между 18,5% и 37,5%	над 37,5 %	над 47,0 %
	Изменения	под -3,7 процентни пункта	под -1,5 процентни пункта	между -1,5 и -2,8 процентни пункта	над 2,8 процентни пункта	над 5,0 процентни пункта
Неудовлетворени по собствена преценка потребности от медицински грижи (%)	Равнища	под 0,2 %	под 1,6 %	между 1,6 % и 4,4 %	над 4,4 %	над 5,8 %
	Изменения	под -2 процентни пункта	под -1,5 процентни пункта	между -1,5 и -0,4 процентни пункта	над -0,4 процентни пункта	над 0,2 процентни пункта
Лица с основни или по-високи общи цифрови умения (% от населението на възраст 16—74 години)	Равнища	под 41,6 %	под 48,6 %	между 48,6 % и 62,6 %	над 62,6 %	над 69,6 %
	Изменения	под -2,1 процентни пункта	под -0,9 процентни пункта	между -0,9 и 1,6 процентни пункта	над 1,6 процентни пункта	над 2,9 процентни пункта

Приложение 4: Обобщен преглед на „тенденциите в заетостта, които да бъдат следени“ и брой на държавите членки с влошаване или подобрене, установени посредством Инструмента за наблюдение на резултатите в областта на заетостта (НРЗ) за 2017 г., приет от Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси (EPSCO) през октомври 2017 г.

Забележка: Изменения в периода 2015—2016 г. за процента на риска от бедност на безработните, капана на безработицата и разлика в заплащането между половете.

Приложение 5: Обобщен преглед на „социалните тенденции, които да бъдат следени“ и брой на държавите членки с влошаване или подобрене, установени посредством Инструмента за наблюдение на резултатите в областта на социалната закрила за 2017 г., приет от Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси (EPSCO) през октомври 2017 г.

Забележка: За показателите, основани на EU-SILC, промените като цяло действително се отнасят за периода 2013—2014 г. за показателите „доход“ и „интензитет на икономическа активност на домакинствата“ и за периода 2014—2015 г. за показателя „неудовлетворени потребности от медицински грижи“. Промените в brutния разполагаем доход на домакинствата се отнасят за периода 2014—2015 г. Показателите, основани на LFS (равнище на дълготрайната безработица (ДТБ), процент на преждевременно напускащите училище, дял на младежката безработица, процент на незаетите с работа, учене или обучение (15—24), равнище на заетост (55—64)) и стойностите за показателя „ТМЛ“ (които все още не са окончателни за 2016 г. за няколко държави членки) се отнасят за периода 2015—2016 г.